

19-6-2015

Hoe werkt mijn slimme brein?

Tessa Koekhoven

Toets Praktijk Gericht Onderzoek
Master Special Educational Needs
Fontys Hogescholen
2659468
H. de Keijzer

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
Inleiding	4
Probleemanalyse	5
Probleemstelling.....	5
Theoretisch kader.....	6
Onderzoeksvraag.....	11
Onderzoeksopzet.....	12
Procedure	12
Respondenten	12
Instrumenten.....	12
Kwaliteit van het onderzoek.....	14
Data-analyse en Resultaten.....	16
Deelvraag 1:.....	16
Deelvraag 2:.....	22
Deelvraag 3:.....	28
Deelvraag 4:.....	32
Conclusie	34
Kritische Discussie	38
Aanbeveling.....	39
Verwijzingen.....	40
Bijlage 1: Beoordelingsformulieren presentatie werkveld.....	41
Bijlage 2: Uitleg executieve functies Spel.....	47
Bijlage 3: Uitslagen executieve functies spel leerlingen	48
Bijlage 4: BRIEF ingevulde vragenlijsten.....	56
Bijlage 5: Uitslagen BRIEF vragenlijsten	64
Bijlage 6: Uitgewerkte observatieformulieren Smartgames	68
Bijlage 7: Verwerkingsopdracht LBGf1	80
Bijlage 8: Verwerkingsopdracht GVLB2	83

Samenvatting

Op een Jenaplanschool in Barendrecht zijn vier leerlingen waar uit onderzoek is gebleken dat zij Hoogbegaafd zijn. Er is opgemerkt door de intern begeleider dat deze leerlingen onder hun eigen niveau presteren in de klas. De school heeft het vermoeden dat de oorzaak terug te vinden is in onderontwikkelde executieve functies. Omdat de leerkrachten niet goed weten hoe ze de hoogbegaafde leerlingen van de school kunnen begeleiden bij de ontwikkeling van hun executieve functies, zijn deze hoogbegaafde leerlingen aan het onderpresteren.

Uit het theoretisch kader van het onderzoek blijkt dat deze vier hoogbegaafde leerlingen van de school relatieve onderpresteerders zijn (Jansen, 2013). De redenen dat leerlingen gaan onderpresteren kunnen meerdere oorzaken hebben en dit verschilt per leerling (Reis & McCoach, 2000). Uit onderzoek blijkt dat de executieve functies van groot belang zijn bij hoogbegaafde leerlingen om tot hoge prestaties te komen (Friedman, Miyake, Corley, Young, & DeFries, 2006). Er is veel literatuur te vinden over het stimuleren van de ontwikkeling van de executieve functies. Vanuit dit kader werd een hoofdvraag geformuleerd. De onderzoeksvraag van dit onderzoek luidt als volgt:

Welke executieve functies, moeten de vier hoogbegaafde leerlingen uit een Jenaplanschool in Barendrecht, verder ontwikkelen onder begeleiding van hun leerkrachten om op hun eigen niveau te gaan presteren in de klas?

Er is gekozen voor een Casestudy omdat het gaat om een casus met een beperkt aantal leerlingen. Het onderzoek heeft plaatsgevonden in de natuurlijke omgeving en er wordt gekeken naar de ontwikkeling van hoogbegaafde leerlingen. Er zijn drie meetinstrumenten ingezet om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag. Om de triangulatie te waarborgen is er vanuit drie verschillende perspectieven gekeken naar de werkelijkheid. Door middel van een spel met de kinderen, een BRIEF vragenlijst voor de leerkrachten en een observatie door de onderzoeker.

Door middel van de drie meetinstrumenten is per leerling in kaart gebracht welke executieve functies nog onderontwikkeld zijn. Er is gekeken welke functies als meest belemmerend werden ervaren door de leerling, leerkracht en de onderzoeker. Deze uitslagen zijn naast elkaar gelegd en de executieve functies die meerdere keren werden genoemd, werden opgenomen in een tabel. Deze functies verdienen de meeste aandacht van de leerkracht en de leerling. Er wordt aan de leerkrachten aanbevolen om met de leerling in gesprek te gaan om leerdoelen op te stellen per executieve functie.

Hoofdstuk 1

Inleiding

Op een Jenaplanschool in Barendrecht zijn er in de midden- en bovenbouw vier gediagnosticeerde hoogbegaafde leerlingen. Deze leerlingen hebben hun IQ laten testen omdat er op school of thuis signalen waren van frustratie en het vastlopen met de aangeboden leerstof. De locatieleidster geeft aan dat er duidelijke kenmerken zijn dat de hoogbegaafde leerlingen gefrustreerd zijn en zich hierdoor niet optimaal ontwikkelen. Een aantal voorbeelden van deze kenmerken zijn; aanpassingsgedrag, vermijdingsgedrag, externe locus of control, zichzelf overbluffen en het bedenken van uitvluchten om het aangeboden werk niet te maken. De leerkrachten hebben geprobeerd deze leerlingen te helpen door de leerstof te compacten en te verrijken. Dat wil zeggen dat er overbodige lesstof wordt geschrapt om te voorkomen dat leerlingen zich vervelen en dat er interessante onderwerpen worden gekoppeld aan de lesstof om de leerlingen te motiveren (Kuipers, Peters, & Houten-van den Bosch, 2010). Deze interventies worden besproken bij het theoretisch kader in hoofdstuk 2. Volgens de locatieleidster is er nog een tekort aan inzicht bij de leerkrachten over de hulpvraag van deze leerlingen en worden de leerlingen overvraagd door de hoge verwachtingen van de leerkrachten.

Tijdens mijn stage ben ik aan de slag gegaan met de leerlingen die een ‘Pittige plus’ opdracht gingen uitvoeren. De ‘Pittige plus’ opdrachten worden ingezet door leerkrachten en de intern begeleider om de leerlingen extra uit te dagen naast hun verplichte werk. Er werd opgemerkt dat deze leerlingen meer ondersteuning nodig hadden bij deze opdrachten dan de leerkrachten konden bieden. Ik heb een vast moment in de week ingepland waarop ik de leerlingen uit de klas haalde. In dit vaste uur mochten de leerlingen vragen stellen om ervoor te zorgen dat zij niet vastliepen in hun opdrachten. Eén van deze leerlingen heeft een onderzoek laten doen waaruit bleek dat zij hoogbegaafd is. Tijdens de bijeenkomsten met de leerlingen merkte ik juist bij deze leerling moeilijkheden om de opdracht op een goede manier uit te voeren. Alle leerlingen hadden duidelijke vragen en konden na mijn begeleiding zelfstandig weer verder met de opdracht. Maar deze hoogbegaafde leerling kwam niet met eigen vragen en was ook niet verder gekomen met de opdracht. Ik werd erg benieuwd naar de reden dat zij bleef vastlopen met haar opdracht terwijl de andere ‘slimme’ leerlingen hier weinig problemen mee hadden.

Ik ging in gesprek met de intern begeleider van de school om aan te geven welke moeilijkheden ik ervaar met deze hoogbegaafde leerling. Zij gaf aan dat zij deze kenmerken herkende bij andere hoogbegaafde leerlingen. De intern begeleider gaf aan dat er eerst moet worden gekeken naar de ‘Executieve Functies’ van deze leerlingen en dat zij zich op verschillende gebieden verder moeten ontwikkelen voordat zij tot hoogbegaafde prestaties kunnen komen. *“Executieve functies is een neuropsychologisch concept dat verwijst naar de hogere cognitieve processen die nodig zijn om activiteiten te plannen en te sturen (Dawson & Guare, 2010, p. 9)”*. Tijdens de module Neuropsychologie kwamen de executieve functies ook naar voren. Ik werd erg benieuwd naar deze theorie en hoe deze theorie een bijdrage kan leveren in de hoge prestaties van hoogbegaafde leerlingen. Ik heb besloten om mijn praktijkonderzoek te richten op de executieve functies van deze hoogbegaafde leerlingen. Hierbij maak ik gebruik van de bronnen en theorieën die werden aangeboden tijdens de bijeenkomsten van de modules Neuropsychologie en Hoogbegaafdheid.

Probleemanalyse

Uit de gesprekken die ik heb gevoerd met de intern begeleider en locatieleider van de school, blijkt dat er een aantal hoogbegaafde leerlingen onderpresteren in de klas. Zij vermoeden dat de oorzaak van het onderpresteren terug te vinden is in onderontwikkelde executieve functies. De intern begeleiders van de school hebben zich in het schooljaar van 2014-2015 verdiept in de executieve functies en hoe deze meer geïntegreerd kunnen worden in het onderwijs van de school. De locatieleidster heeft opgemerkt dat de leerkrachten soms hoge verwachtingen hebben van de hoogbegaafde leerlingen en vinden het lastig om te ontdekken waardoor de leerlingen vastlopen. De leerkrachten hebben nog onvoldoende kennis van de onderwijsbehoeftes en hulpvragen van de hoogbegaafde leerlingen in de klas. De leerlingen geven vaak aan dat ze iets te makkelijk of saai vinden als uitvlucht om de opdracht niet af te hoeven maken en geven juist niet snel aan als ze meer uitdaging nodig hebben. De locatieleidster wil dat de focus wordt gelegd op de ontwikkeling van executieve functies zodat de leerlingen beter om kunnen gaan met de leerstof. De locatieleidster, intern begeleider en de leerkrachten willen graag weten waar de leerlingen tegenaan lopen tijdens het uitvoeren van opdrachten en waar zij extra ondersteuning bij willen en moeten hebben. Er moet dus worden gekeken naar de behoeftes van de leerlingen en welke aspecten van de executieve functies naar voren komen tijdens deze belemmering. Door mijn kennis als Pedagoog en Master ‘Special Educational Needs’ student weet ik dat het ook belangrijk is om te kijken naar de sterke kanten van deze leerlingen. Als onderzoeker heb ik als doel om ook de sterke executieve functies aan het licht te brengen.

Volgens Bruyn (2013) zijn er twee soorten onderpresteren te onderscheiden. De leerlingen die absolute onderpresteerders zijn en de leerlingen die relatieve onderpresteerders zijn. De absolute onderpresteerders vallen het snelste op omdat hun prestaties ver onder het gemiddelde liggen. De relatieve onderpresteerders zijn lastiger te signaleren omdat deze leerlingen wél voldoen aan het gemiddelde niveau maar toch onder hun eigen niveau presteren (Jansen, 2013). Bij de vier leerlingen die onderdeel uitmaken van dit onderzoek is er sprake van relatieve onderpresteerders. Omdat deze leerlingen zijn gediagnosticeerd met Hoogbegaafdheid, is het onderpresteren gesignaleerd aangezien zij presteren op het gemiddelde niveau van de klas. Volgens Bruyn (2013) kan het onderpresteren ook worden gesignaleerd als er wordt gekeken naar het gedrag van het kind. Hierbij is de communicatie tussen leerkracht en ouders erg belangrijk. Als de ouders en de leerkrachten een ander beeld hebben van het kind dan is dit een reden om onderpresteren te vermoeden.

Probleemstelling

Omdat de leerkrachten niet goed weten hoe ze de hoogbegaafde leerlingen van de school kunnen begeleiden bij de ontwikkeling van hun executieve functies, zijn deze hoogbegaafde leerlingen aan het onderpresteren.

Hoofdstuk 2

Theoretisch kader

Wat is hoogbegaafdheid?

Als een leerling de diagnose ‘Hoogbegaafd’ krijgt, wordt al snel gedacht dat deze leerling gewoon een hoog IQ heeft. Maar alleen met een IQ vanaf 130 ben je niet meteen hoogbegaafd. Naast dit hoge IQ beschikken deze leerlingen ook over creativiteit en motivatie. Echter wordt er nog getwijfeld aan de vaardigheid motivatie. Er wordt steeds vaker opgemerkt dat deze motivatie bij hoogbegaafde leerlingen niet in alle situaties wordt ingezet (Gerven, 2009). Bij sommige taken zijn de hoogbegaafde leerlingen gedreven en geconcentreerd en bij andere taken worden deze leerlingen snel afgeleid en wordt er onder gepresteerd (Kuipers, Peters, & Houten-van den Bosch, 2010). Er is veel theorie te vinden over het fenomeen ‘Hoogbegaafdheid’ en wat er van deze leerlingen kan worden verwacht. Naast het hoge IQ, de creativiteit en de motivatie voor de eigen interessegebieden worden er door Hulsbeek, Steenbergen-Penterman & Bronkhorst (2001) nog 11 eigenschappen genoemd die het meest voorkomen binnen deze verschillende theorieën:

Snelle vroege ontwikkeling	Verbanden leggen	Concentreren
Uitblinken op verschillende gebieden	Problemen analyseren	Voorkeur voor abstractie
Goed kunnen leren	Grote denksprongen maken	Grote zelfstandigheid
Perfectionisme	Apart gevoel voor humor	

Figuur 1: elf eigenschappen Hoogbegaafdheid (Hulsbeek, Steenbergen-Penterman, & Bronkhorst, 2001)

Uit het drie-componenten model van Mönks (1995) blijkt dat hoogbegaafde leerlingen pas hoog gaan presteren als zij een evenwicht vinden in de hoge intelligentie, creativiteit en de motivatie. De motivatie is een dimensie waar hoogbegaafde leerlingen zich nog in moeten ontwikkelen (Mönks & Ypenburg, 1995). De aspecten die volgens Mönks onder motivatie vallen, kunnen worden gekoppeld aan de cognitieve functies ‘plannen en organiseren’, ‘doelgericht gedrag’, ‘volgehouden aandacht’ en ‘emotieregulatie’. Ieder kind ontwikkelt zich anders op deze gebieden en daarom moet er per kind worden bekeken welke vaardigheden zij verder moeten ontwikkelen (Zink, Mostaert, Walle, & Schraeyen, 2013).

Om ervoor te zorgen dat hoogbegaafde leerlingen zich niet gaan vervelen en gedemotiveerd raken zijn er twee manieren waarop de lesstof wordt aangepast door leerkrachten (Kuipers, Peters, & Houten-van den Bosch, 2010).

1. Compacten: De leerlingen hoeven niet bij alle uitleg aanwezig te zijn en mogen grotere stappen maken dan de andere leerlingen. Zo hoeven de leerlingen niet de stof te blijven herhalen als ze het toch al kunnen (Kuipers, Peters, & Houten-van den Bosch, 2010).

2. Verrijken: De leerlingen krijgen extra opdrachten aangeboden die zij kunnen doen in de tijd die zij inlopen op de rest. Dit kunnen opdrachten zijn die aansluiten bij de lesstof of opdrachten die aansluiten bij de interesses van het kind (Kuipers, Peters, & Houten-van den Bosch, 2010).

Waarom gaan leerlingen onderpresteren?

In een rapport van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2010) wordt aandacht besteed aan het onderpresteren van hoogbegaafde leerlingen. Er wordt aangegeven dat dertig procent van de leerlingen met een IQ rond de 130 onderpresteerders zijn. Het blijkt dat hoe hoger het IQ van de leerlingen is, hoe vaker het onderpresteren voor komt. Volgens de onderwijsraad is er te weinig aandacht voor onderwijs op maat. De scholen zijn nog niet flexibel genoeg in het aanbieden van passende lessen bij het IQ van de leerling (Henkens, 2010). Volgens Kieboom (2007) raken deze leerlingen gedemotiveerd door deze onaangepaste leerstof. Volgens Reis en McCoach (2000) kan het onderpresteren van hoogbegaafde leerlingen meerdere oorzaken hebben. Deze oorzaak verschilt per leerling en daarom moet er voor iedere leerling worden gekeken wat er nodig is om deze onderprestatie te stoppen.

Wat zijn de executieve functies?

Volgens Schmidts en Huizinga (2011) is er in de afgelopen tien jaar veel onderzoek geweest naar de executieve functies. Deze functies sturen ons sociaal- en doelgericht gedrag vanuit de hersenen. Deze activiteiten vinden plaats in de prefrontale cortex die zich bevindt in het voorste gedeelte van onze hersenen. Voorheen dachten wetenschappers dat de groei van alle hersengebieden volbracht was tijdens de kindertijd. Vanaf eind jaren '80 werd bekend dat de groei van de prefrontale cortex, waar de executieve functies zich bevinden, blijft doorgroeien tot in de puberteit. Het gedrag wat kinderen vertonen kan enorm verschillen van elkaar. Dit komt doordat de executieve functies bij ieder kind anders verdeeld zijn. Het ene kind vindt het lastig om vriendjes te maken en contacten te onderhouden en het andere kind laat zijn spullen altijd slingeren. De executieve functies zijn verantwoordelijk voor het structureren en aansturen van gedrag op verschillende belangrijke gebieden (Huizinga & Smidts, 2011). Omdat deze verschillende gebieden in verbinding staan met elkaar en elkaar soms overlappen, worden de executieve functies in de literatuur op verschillende manieren gestructureerd. Voor dit onderzoek is gekozen voor de structuur volgens Schmidts en Huizinga. Zij verdelen de functies over acht verschillende gebieden (2009):

1. Inhibitie: Het controleren van impulsen en impulsief gedrag.
2. Cognitieve flexibiliteit: Het om kunnen gaan met veranderingen en nieuwe strategieën kunnen inzetten.
3. Emotieregulatie: Het kunnen reguleren van de eigen emoties tijdens conflicten en teleurstellingen.

4. Initiatief nemen: Het komen met eigen ideeën en zelfstandig aan de slag kunnen gaan met een taak.
5. Werkgeheugen: Het opslaan van informatie in het geheugen en weten wanneer deze vaardigheden en strategieën kunnen worden ingezet.
6. Plannen en organiseren: Het kunnen maken van een planning en hierbij rekening houden met tijd, benodigdheden en focus van de taak.
7. Ordelijkheid en netheid: Het kunnen ordenen en overzicht houden door middel van structureren en netheid.
8. Gedragsevaluatie: Het vermogen om terug te kunnen kijken op je eigen handelen en te zien wat er goed ging en wat er anders kan.

Hoe ontwikkelen executieve functies zich bij hoogbegaafde leerlingen?

De relatie tussen executieve functies en hoogbegaafdheid is een gebied waar nog weinig over bekend is. Er zijn een aantal onderzoeken gedaan naar de ontwikkeling van executieve functies bij hoogbegaafde leerlingen. Deze onderzoeken hadden verschillende uitslagen. Volgens Friedman et al. (2006) is er een samenhang te ontdekken bij het werkgeheugen van hoogbegaafde leerlingen. Uit ditzelfde onderzoek bleek dat er geen samenhang te ontdekken viel in de inhibitie bij hoogbegaafde leerlingen. De executieve functie ‘inhibitie’ is van groot belang om prestaties te kunnen leveren op school. Het kunnen reguleren van impulsen en gedrag is nodig om een goede werkhouding te kunnen hebben in de klas (Carlson & Moses, 2001). De samenhang van de executieve functies bij hoogbegaafde leerlingen kunnen dus niet over één kam worden geschoren. Maar volgens Friedman et al. (2006) zijn de executieve functies van belang bij het inzetten van het hoge IQ om tot hoge prestaties te komen. Daarom zouden de executieve functies meegenomen moeten worden in de testen die worden gebruikt bij hoogbegaafde leerlingen (Friedman, Miyake, Corley, Young, & DeFries, 2006).

Hoe breng je de ontwikkeling van deze functies in kaart?

In de dagelijkse situatie op school en thuis kunnen problemen op het gebied van executieve functies goed worden opgemerkt. Leerlingen die op school altijd hun spullen kwijt zijn of de leerling die heftig reageren op kleine veranderingen in de klas. Daarom zijn de leerkrachten een belangrijke informatiebron om te kunnen onderzoeken hoe de executieve functies zijn ontwikkeld bij leerlingen. Rond de leeftijd van elf jaar zijn leerlingen ook in staat om zelf aan te geven waar zij problemen mee ervaren. Om de ontwikkeling van deze functies in kaart te brengen zijn er vragenlijsten ontwikkeld voor leerkrachten, ouders en kinderen. Deze vragenlijsten kunnen worden ondersteund door observaties in de schoolse omgeving (Huizinga & Smidts, 2009).

Een aantal jaar geleden is er door de Amerikaans auteurs Gioia, Isquith, Gyy en Kenworthy de Behavior Rating Inventory of Executive Function (BRIEF) vragenlijst opgericht. Er waren toen nog geen vragenlijsten die de executieve functies in kaart konden brengen. Deze vragenlijst is door Huizinga en Smidts (2009) vertaald naar het Nederlands. In deze vragenlijst worden er 75 gedragingen beschreven die betrekking hebben op de 8 verschillende executieve functies die eerder werden genoemd. Als alle vragen zijn beantwoord wordt er per executieve functie een T-score berekend. Deze T-score wordt vergeleken met de gemiddelde score die uit de steekproef is gekomen bij het ontwikkelen van deze vragenlijst. De gemiddelde T-score van alle functies liggen op 50. Als de T-score boven de 65 ligt, wordt

deze score geïnterpreteerd als afwijkend. Omdat er volgens Huizinga en Smidts (2011) uit verschillende onderzoeken is gebleken dat de executieve functies met elkaar verbonden zijn, is er gebruik gemaakt van een tweefactorstructuur. Dit is gedaan om de validiteit van de vragenlijst te waarborgen. Er wordt gebruik gemaakt van een score op het gebied van Gedragsregulatie (bestaande uit Inhibitie, Flexibiliteit en Emotieregulatie) en op het gebied van Metacognitie (bestaande uit Initiatief nemen, Werkgeheugen, Plannen en organiseren, Ordelijkheid en netheid en Gedragsevaluatie). Uiteindelijk wordt er ook gekeken naar de totaalscore van alle executie functies (Huizinga & Smidts, 2009).

Volgens Huizinga en Smidts (2009) zijn er naast de vragenlijst ook andere methoden om de executieve functies te testen bij leerlingen. Het blijft erg lastig om een betrouwbare observatie af te nemen omdat er altijd rekening moet worden gehouden met de basisprocessen van het kind. Want worden de moeilijkheden echt veroorzaakt door de executieve functies of ziet of hoort het kind niet goed? Is het geheugen van dit kind wel voldoende ontwikkeld? Over het algemeen is wel bekend dat er een groter beroep wordt gedaan op de executieve functies als er een onbekende en complexe taak wordt aangeboden aan de leerling. Tijdens het uitvoeren van deze taken kan de ontwikkeling van de executieve functies het beste worden geobserveerd (Huizinga & Smidts, 2009).

Omdat de leerlingen uit dit onderzoek nog geen elf jaar zijn kunnen de zelfrapportage vragenlijsten niet worden gebruikt. Maar omdat de leerlingen wel hoogbegaafd zijn kunnen de leerlingen met extra ondersteuning toch in staat zijn te praten over hun executieve functies. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van ondersteunende communicatie. Volgens Maljaars en Noens (2010) zijn er vier ontwikkelingsniveaus van communicatie. Deze ontwikkeling begint bij de symboolvorming waarin kinderen betekenis geven aan een voorwerp en deze gaan herkennen. Deze wordt opgevolgd door het presentatieniveau waarin een voorwerp betekenis krijgt in een concrete context. Hierin moet het voorwerp aanwezig zijn om er betekenis aan te geven. Vervolgens komt het kind op het representatieniveau waarin er ook betekenis kan worden gegeven aan woorden en plaatjes van een bepaalde voorwerp of situatie. De laatste ontwikkeling in communicatie is het meta-representatieniveau. In dit laatste stadium kan het kind betekenis geven aan voorwerpen en situaties die zij niet zien, horen of voelen. Er wordt bijvoorbeeld door middel van spreekwoorden en gezegdes gesproken over een situatie of voorwerp. De leerlingen uit dit onderzoek zitten in het representatieniveau en hebben ondersteunende communicatie nodig om een duidelijk beeld te hebben van de executieve functies. Volgens Maljaars en Noens (2010) kan dit door gebruik te maken van plaatjes, kleuren en op een spelenderwijze in gesprek te gaan met de leerlingen.

Hoe stimuleer je executieve functies?

executieve functies worden aangestuurd vanuit de hersenen. Deze functies zijn bij de geboorte al aanwezig. Vanaf dat moment beginnen de executieve functies te ontwikkelen en dit gaat door tot ver in de adolescentie. Hersenen bestaan uit zenuwcellen die in verbindingen aangaan met elkaar. Als deze verbindingen worden aangelegd versturen de cellen informatie naar elkaar. Deze informatie wordt verstuurd vanuit de axon en wordt via de synapsen naar de andere cellen geleid (Dawson & Guare, 2010).

Zenuwcellen die veel informatie doorsturen en synapsen aanleggen worden versterkt maar zenuwcellen die geen informatie doorsturen verdwijnen. Hoe sterker de zenuwcellen worden, hoe sneller de informatie vanuit de axon wordt doorgestuurd naar andere zenuwcellen. Hierdoor worden de vaardigheden verbeterd die deze zenuwcellen aansturen. Het oefenen en herhalen van

vaardigheden zorgt ervoor dat deze cellen aan het werk worden gezet waardoor de vaardigheid wordt opgeslagen en verbeterd (Dawson & Guare, 2010).

In het boek Breinsleutels van Mens, Boonstra en Tjallema (2013) wordt er gesproken over de 'bovenkamer' waar het leren plaatsvindt. Om te zorgen dat leerlingen in staat zijn om informatie op te slaan in de bovenkamer (hersenen), moeten er 'deuren' open worden gezet. Om deze deuren te kunnen open biedt het boek 'breinsleutels'. Deze breinsleutels helpen de leerkracht om de juiste deuren open te zetten zodat het kind de juiste informatie op de juiste plaats in de hersenen kan opslaan. In het boek worden didactische handvatten geboden die inzetbaar zijn op vier verschillende executieve functies. De functies die volgens Mens, Boonstra en Tjallema (2013) belangrijke deuren zijn in onze hersenen zijn: Werkgeheugen, Inhibitie, Flexibiliteit en Planning.

Volgens Mens, Boonstra en Tjallema (2013) zijn er uit onderzoek en uit de praktijk 10 breinsleutels effectief gebleken om leerlingen te helpen om tot leren te komen:

1. leerdoelen	2. Voorkennis	3. Herhalen	4. Voorbeelden	5. Markeren
6. Clusteren	7. Opdelen	8. Visualiseren	9. Schakelen	10. Feedback

Figuur 2: De Breinsleutels (Mens, Boonstra, & Tjallema, 2013)

Voor iedere executieve functie wordt er in het boek een selectie gemaakt van een aantal breinsleutels die het beste passen bij de deur van deze functie. Bij het aanbieden van de breinsleutels in de les moet er worden gelet op de differentiatie. Bij iedere leerling is er weer een andere sleutel die beter past en soms zijn er zelfs twee sleutels nodig om een deur open te krijgen.

Daarnaast is motivatie een belangrijk aspect van het leren. Motivatie ontstaat wanneer een kind Competentie (iets kunnen), Autonomie (iets zelfstandig kunnen) en Relatie (erbij horen) ervaart. De bovengenoemde breinsleutels zorgen voor deze basisbehoeften en leveren op deze manier een bijdrage aan de motivatie (Mens, Boonstra, & Tjallema, 2013).

Onderzoeksvraag

Uit de probleemanalyse van dit onderzoek werd duidelijk dat er een vermoeden was van onderontwikkelde executieve functies bij vier hoogbegaafde leerlingen. Uit het theoretisch kader blijkt dat er nog weinig bekend is over de samenhang van onderprestatie bij hoogbegaafde leerlingen en onderontwikkelde executieve functies. Omdat er wel een vermoeden is naar een mogelijke samenhang, worden er onderzoeken uitgevoerd op dit gebied. Het onderpresteren van hoogbegaafde leerlingen kan vanuit de theorie uit het theoretisch kader wel herleid worden naar onaangepaste lessen. Aangezien de leerkrachten van deze hoogbegaafde leerlingen wel aan de slag zijn geweest met Compacten en Verrijken, moet er worden gekeken waar de oorzaak van het onderpresteren wél zou kunnen liggen. Uit het theoretisch kader blijkt dat op verschillende manieren de executieve functies van leerlingen in kaart kunnen worden gebracht. Door deze functies in kaart te brengen, kan er worden gekeken op welke gebieden de leerlingen extra ondersteuning nodig hebben en zich verder kunnen ontwikkelen. Vanuit deze informatie is de volgende onderzoeksvraag opgesteld:

Welke executieve functies, moeten de vier hoogbegaafde leerlingen uit een Jenaplanschool in Barendrecht, verder ontwikkelen onder begeleiding van hun leerkrachten om op hun eigen niveau te gaan presteren in de klas?

Om antwoord te kunnen geven op deze onderzoeksvraag, zijn er vier deelvragen opgesteld:

1. Op welke gebieden van de executieve functies ervaren de hoogbegaafde leerlingen zelf belemmeringen?
2. Op welke gebieden van de executieve functies ervaren de leerlingen de minste belemmeringen?
3. Hoe ziet de ontwikkeling van de executieve Functie van de hoogbegaafde leerlingen eruit volgens de uitslagen van de BRIEF vragenlijst?
4. Wat lieten de hoogbegaafde leerlingen zien tijdens de observatie, kijkend naar de executieve functies?

Hoofdstuk 3

Onderzoeksopzet

Procedure

Er is gekozen voor een Casestudy omdat het gaat om een casus met een beperkt aantal leerlingen. Het onderzoek heeft plaatsgevonden in de natuurlijke omgeving en er werd gekeken naar de ontwikkeling van hoogbegaafde leerlingen. Hierbij was het belangrijk om gebruik te maken van de triangulatie door de informatie uit verschillende bronnen met elkaar te vergelijken. De data verzamelingstechnieken die hierbij horen zijn de participerende observatie en een interview met de betrokkenen van de casus. Deze gegevens worden onderbouwd met verschillende theorieën. Hierbij is onder andere gebruik gemaakt van de theorieën die werden aangeboden bij de modules Neuropsychologie en Theoretische kennis hoogbegaafdheid.

Om dit onderzoek uit te kunnen voeren zijn er samen met de intern begeleider vier leerlingen uitgekozen waar uit onderzoek is gebleken dat zij hoogbegaafd zijn. De onderzoeker is in gesprek gegaan met de leerlingen om te kijken of zij wilden meewerken aan dit onderzoek. Vervolgens is er een brief verstuurd naar de ouders van deze leerlingen om toestemming te vragen voor de medewerking van hun kind bij mijn onderzoek. Alle ouders reageerden positief op dit bericht. Ten slotte zijn de leerkrachten benadert of zij mee willen werken met het onderzoek naar de hoogbegaafde leerlingen uit hun klas.

Respondenten

Als voorbereiding op dit onderzoek zijn er meerdere gesprekken geweest met de locatieleidster en de intern begeleiders van de school.

Voor dit onderzoek is de onderzoeker aan de slag gegaan met vier hoogbegaafde leerlingen uit de midden- en bovenbouw. Deze leerlingen werden onderzocht met een psychologisch onderzoek nadat de leerkrachten, ouders, intern begeleider hadden opgemerkt dat er frustraties waren op school of thuis. In dit onderzoek zullen de leerlingen worden benoemd als Leerling A (Jongen groep 6) Leerling B (Meisje groep 7, heeft een groep overgeslagen) Leerling C (Jongen groep 5) en Leerling D (Meisje groep 5). Deze keuze is gemaakt om de anonimiteit van de leerlingen te waarborgen.

Daarnaast zijn er drie leerkrachten betrokken bij het onderzoek. Twee leerkrachten uit de bovenbouw en één leerkracht uit de middenbouw omdat twee leerlingen in dezelfde klas zitten.

Instrumenten

Met de hoogbegaafde leerlingen zijn er opdrachten uitgevoerd onder begeleiding van de onderzoeker. Deze opdrachten zijn Smartgames waarbij de leerling wordt uitgedaagd in zijn/haar denkproces en waarbij verschillende executieve functies gebruikt moeten worden. Uit het theoretisch kader bleek dat dit de juiste manier is om een observatie te kunnen maken van de executieve functies bij leerlingen. De leerlingen hebben in tweetallen de Smartgames uitgevoerd zodat de onderzoeker goed kon zien welke executieve functies worden ingezet en welke leerling hierin het voortouw neemt. Tijdens deze opdracht heeft de onderzoeker een terughoudende houding aangenomen om te kunnen observeren

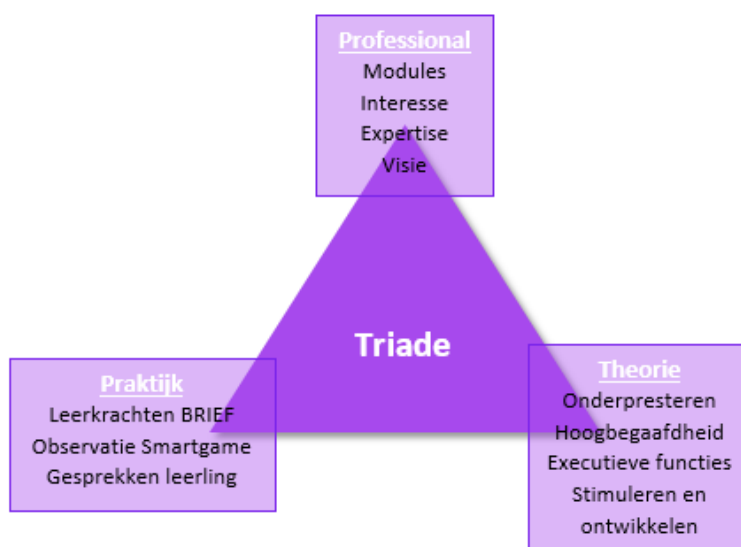

waar de leerling moeilijkheden ervaart en wat voor oplossingsvaardigheden de leerling laat zien. De leerlingen konden kiezen uit drie Smartgames. Het eerste spel bestond uit vier blokken waar een stukje van een slang op stonden afgebeeld. Door middel van voorbeelden moesten de leerlingen de blokken op de juiste manier neerzetten om het juiste aanzicht te krijgen van de slang. Het tweede spel was Blokus. Bij dit spel moesten de leerlingen verschillende hoekige vormen op een bord leggen en elkaar zien te blokkeren. Het derde spel was een spel met dieren. Door middel van verschillende vormen moesten de leerlingen samen zorgen dat het gevraagde aantal en soorten dieren op het bord verscheen.

Daarnaast heeft de onderzoeker interviews gehouden met de hoogbegaafde leerlingen om erachter te komen waar de leerlingen zelf moeilijkheden ervaren. Tijdens deze interviews wordt er gebruik gemaakt van een spel die de onderzoeker zelf heeft ontworpen. Deze is gebaseerd op de theorie van Maljaars en Noens over de verschillende ontwikkelingsniveaus van communicatie (Maljaars & Noens, 2010). Deze theorie werd besproken in het theoretisch kader en concludeerde dat het gebruik van beweging kleur en afbeeldingen kunnen zorgen voor meer betekenis bij de leerlingen als het gaat om hun eigen executieve functies.

De leerkrachten hebben de BRIEF vragenlijst ingevuld. Deze vragenlijst is ontworpen door Smidts en Huizinga (2009) om de executieve functies van leerlingen in kaart te brengen. Deze vragenlijst is een hulpmiddel bij het opstellen van doelen voor een behandelplan. De lijst is opgesteld door een normeringssteekproef onder 215 leerkrachten en 847 ouders binnen het reguliere onderwijs (Huizinga & Smidts, 2009).

Uit literatuuronderzoek zal de koppeling worden gelegd tussen de uitkomsten van de observaties en interviews en de theorie van hoogbegaafdheid en executieve functies. Hoe werkt het brein van een hoogbegaafd kind? Hoe zien we dit terug in de praktijk? En hoe kunnen de leerkrachten dit beïnvloeden? Hiervoor wordt er gebruik gemaakt van de Triade (Swet & Huijgevoort, 2012) die ervoor zorgt dat de onderzoeker bewust is van haar reflectief-onderzoekende houding. Daarbij moet gekeken worden of de componenten Praktijk, Professional en Theorie voldoende met elkaar in verbinding staan en samen tot eenzelfde doel zullen komen (Swet & Huijgevoort, 2012).

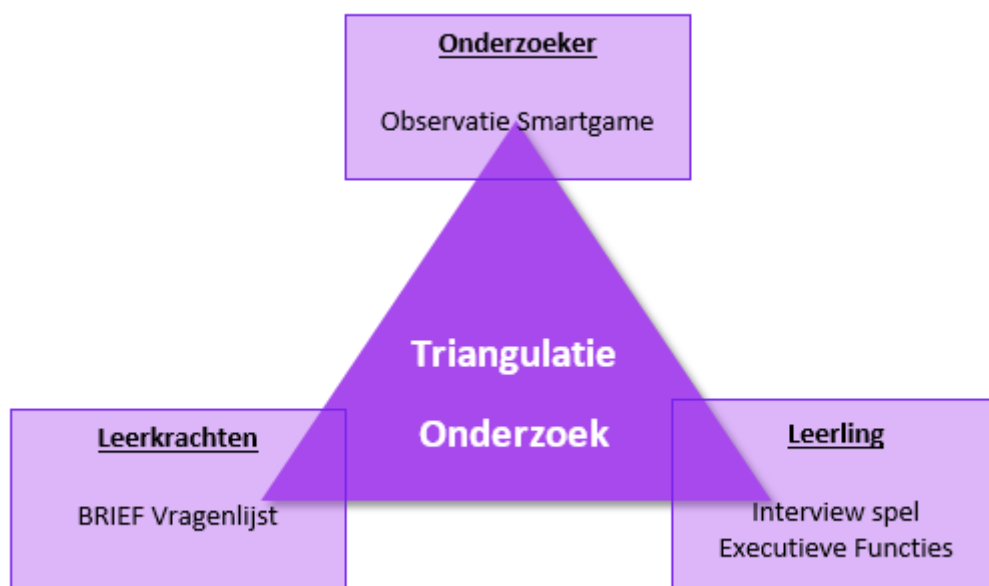
Figuur 4: Triade praktijk gericht onderzoek (Swet & Huijgevoort, 2012)

Kwaliteit van het onderzoek

Om de kwaliteit van het onderzoek te waarborgen zijn er verschillende maatregelen getroffen door de onderzoeker. In dit hoofdstuk wordt beschreven op welke manier de kwaliteit van dit onderzoek is gecontroleerd door middel van triangulatie, validiteit, betrouwbaarheid en rekening houdend met de ethische aspecten.

Triangulatie

Ten eerste is er bij de respondenten en instrumenten rekening gehouden met de triangulatie van het onderzoek. Er wordt vanuit drie verschillende invalshoeken gekeken naar eenzelfde structuur (De Lange, Schuman, & Montesano Montessori, 2011). In figuur 5 is te zien vanuit welke invalshoeken er wordt gekeken en welke instrumenten hierbij zijn gebruikt.

Figuur 5: Triangulatie praktijk gericht onderzoek (De Lange, Schuman, & Montesano Montessori, 2011)

Validiteit

Om te waarborgen dat tijdens het onderzoek wordt gemeten wat er gemeten moet worden om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn er verschillende stappen genomen. Voordat de data werd verzameld is er grondig literatuuronderzoek gedaan door de onderzoeker. Omdat er veel literatuur gevonden is over de executieve functies, werd er bewust gekozen voor een eenduidige structuur in de verschillende instrumenten. De BRIEF vragenlijst werd in verschillende literatuur aanbevolen als meetinstrument. Omdat deze vragenlijst gebaseerd is op een steekproef onder 215 leerkrachten.

Om de uitslagen van de verschillende meetinstrumenten binnen de triangulatie (De Lange, Schuman, & Montesano Montessori, 2011) goed met elkaar te kunnen vergelijken, is gekozen voor een eenduidige structuur. In de drie meetinstrumenten wordt gebruik gemaakt van dezelfde verdeling van executieve functies, zoals beschreven in het theoretisch kader. De vragen die werden gesteld aan de leerlingen komen grotendeels overeen met de vragen uit de BRIEF vragenlijst. Daarnaast heeft de onderzoeker een eigen observatieformulier opgesteld met eenzelfde structuur en vergelijkbare vragen als de BRIEF vragenlijst. Om deze observatie optimaal te kunnen uitvoeren heeft de onderzoeker zich

verdiept in de theorie over de executieve functies. De ontwikkelaars van de BRIEF vragenlijst hebben ook een boek geschreven over de executieve functies in de praktijk. Dit boek heeft de onderzoeker handvatten geboden om het observatieformulier op te stellen.

Betrouwbaarheid

Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te waarborgen, zijn alle gebruikte meetinstrumenten terug te vinden in de bijlagen van dit document. De uitslagen van de BRIEF vragenlijst zijn geanalyseerd aan de hand van de normen handleiding van de BRIEF vragenlijst. De uitslagen die hier uit voort kwamen zijn in grafieken zichtbaar gemaakt. De uitslagen van de gesprekken met de kinderen zijn in een zelfde soort grafiek zichtbaar gemaakt zodat deze vergelijking voor de lezer inzichtelijk wordt gemaakt.

De gesprekken met de leerlingen en de observatie van de Smartgames zijn vastgelegd op camera. Op deze manier kon de onderzoeker op een later moment de situatie nogmaals bekijken om tot betrouwbaardere inzichten te komen.

Ethische aspecten

Aan het begin van dit hoofdstuk werd benoemd hoe de respondenten zijn benaderd om deel te nemen aan het onderzoek. De kinderen weten dat zij deelnemen aan een onderzoek en de ouders hebben hier ook mee ingestemd. De ouders hebben ook recht om de uitslagen van dit onderzoek in te zien.

De namen van de leerling worden niet genoemd in de uitwerking van dit verslag. Er wordt per leerling een eigen analyse gemaakt bij iedere deelvraag van de data-analyse. Door deze uitslagen bij iedere deelvraag in dezelfde volgorde te plaatsen (leerling A, B, C en D) blijft de structuur duidelijk en zijn de uitslagen van de leerlingen goed te herleiden.

Bij het analyseren van de data zijn alle uitslagen tweemaal uitgerekend om te voorkomen dat er een foute berekening heeft plaatsgevonden. De formule van deze berekeningen zijn in de bijlagen van dit verslag terug te vinden.

Hoofdstuk 4

Data-analyse en Resultaten

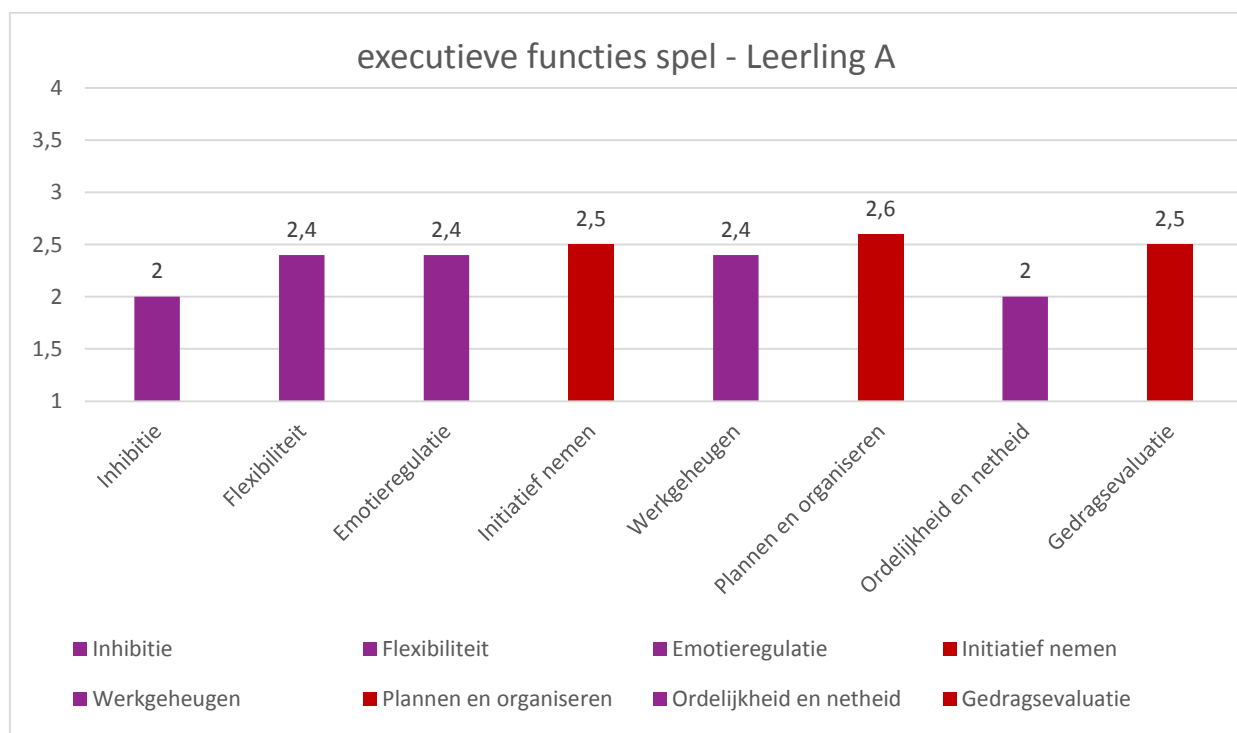
In dit hoofdstuk wordt er per deelvraag gekeken naar de data die is verkregen door de verschillende respondenten en meetinstrumenten. Deze data wordt geanalyseerd en er wordt antwoord gegeven op de desbetreffende deelvraag. Deze antwoorden komen samen in hoofdstuk 5 waar de conclusie en aanbevelingen worden gegeven.

Deelvraag 1: Op welke gebieden van de executieve functies ervaren de hoogbegaafde leerlingen zelf belemmeringen?

In hoofdstuk 3 werd besproken dat de onderzoeker in gesprek is gegaan met vier hoogbegaafde leerlingen. Op een spelende manier hebben de leerlingen verschillende vaardigheden mogen ordenen op vier verschillende kleuren. Hiermee konden ze aangeven hoe goed zij zichzelf vinden in deze vaardigheid. De uitleg en werking van dit ontwikkelde spel in terug te vinden in bijlage 2 De hoogte van het aantal punten staat voor de belemmering die de leerling ervaart bij deze vaardigheid. Hoe zwaarder de belemmering is hoe hoger de punten. Per executieve functies is het gemiddelde van deze punten berekend. Er wordt per kind benoemd welke drie executieve functies gemiddeld de hoogste score behaalden. Daarbij wordt ook gekeken welke specifieke vaardigheden binnen deze functies de hoogste score kregen.

Uitslagen Leerling A:

Tabel 1: Uitslagen gesprek Leerling A

In tabel 1 is te zien dat de volgende drie executieve functies de hoogste score hadden:

1. Plannen en organiseren
2. Initiatief nemen
3. Gedragsevaluatie

De vaardigheden die een score hadden van drie of vier binnen deze executieve Functie waren:

Plannen en organiseren:

- Ik stel mijzelf doelen
- Ik luister goed

Initiatief nemen:

- Ik stel vragen
- Ik probeer verbanden te leggen
- Ik probeer voort te borduren op een idee
- Ik probeer dingen te verbeteren

Gedragsevaluatie:

- Ik verzamel spullen voor mijn portfolio
- Ik kan benoemen wat ik heb geleerd
- Ik vraag feedback

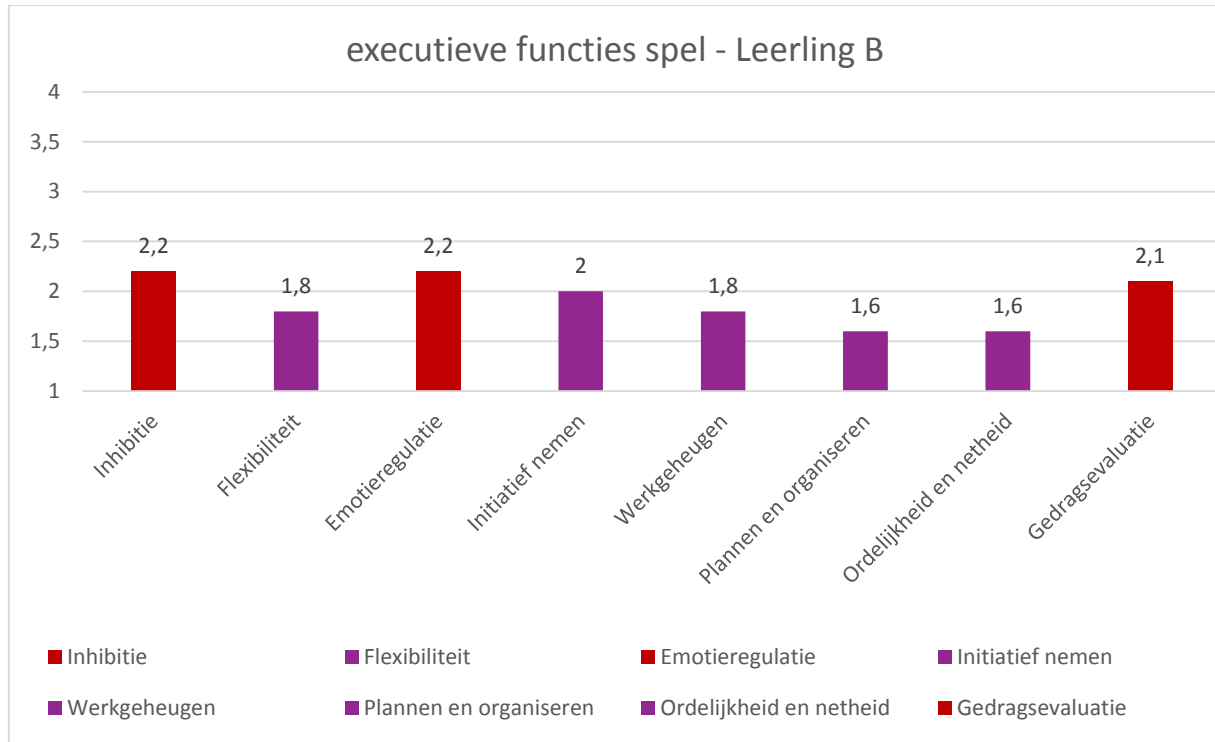
De overige vaardigheden waar een vier werd gescoord waren:

- Ik geef een ander denktijd (Flexibiliteit)
- Ik kan omgaan met een teleurstelling (Emotieregulatie)
- Ik onthoud mijn taken (Werkgeheugen)
- Ik laat mij niet afleiden (Werkgeheugen)

Het gehele overzicht van de uitslagen van Leerling A zijn terug te vinden in bijlage 3.

Uitslagen Leerling B:

Tabel 2: Uitslagen gesprek Leerling B

In tabel 2 is te zien dat de volgende drie executieve functies de hoogste score hadden:

1. Inhibitie
2. Emotieregulatie
3. Gedragsevaluatie

De vaardigheden die een score hadden van drie of vier binnen deze executieve Functie waren:

Inhibitie:

- Ik denk goed na voor ik iets doe of zeg

Emotieregulatie:

- Ik leer om te gaan met mijn eigen emoties
- Ik kan omgaan met een teleurstelling

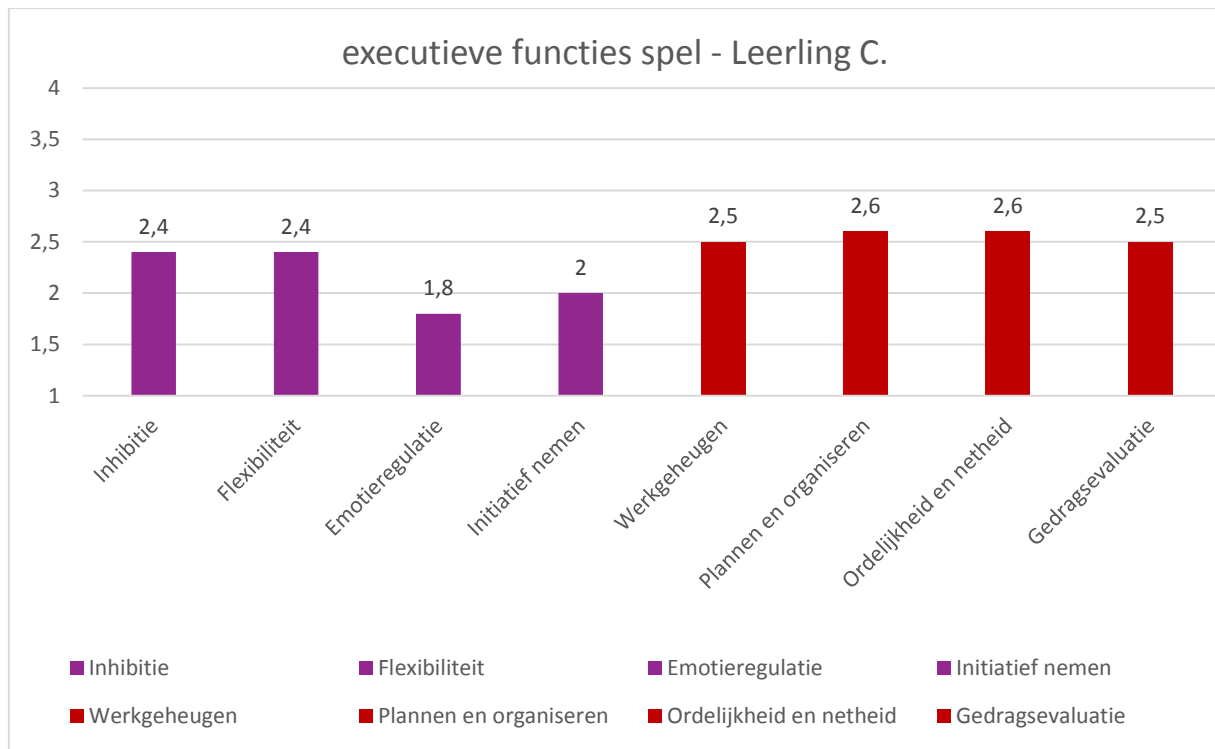
Gedragsevaluatie:

- Ik kan benoemen wat ik heb geleerd
- Ik geef feedback aan anderen
- Ik verander eventueel mijn aanpak

Het gehele overzicht van de uitslagen van Leerling B zijn terug te vinden in **bijlage ....**

Uitslagen Leerling C:

Tabel 3: Uitslagen gesprek Leerling C

In tabel 3 is te zien dat de volgende vier executieve functies de hoogste score hadden:

1. Plannen en organiseren
2. Ordelijkheid en netheid
3. Werkgeheugen
4. Gedragsevaluatie

De vaardigheden die een score hadden van drie of vier binnen deze executieve Functie waren:

Plannen en organiseren:

- Ik let op de tijd
- Ik stel mijzelf doelen
- Ik luister goed

Ordelijkheid en netheid:

- Ik verzamel mijn spullen snel
- Ik kijk mijn werk goed na
- Ik schrijf netjes

Werkgeheugen:

- Ik kom op tijd
- Ik houd mij aan de afspraken

- Ik laat mij niet afleiden

Gedragsevaluatie:

- Ik verzamel spullen voor mijn portfolio
- Ik kan benoemen wat ik heb geleerd
- Ik controleer mijn werk op fouten
- Ik verander eventueel mijn aanpak

De overige vaardigheden waar een vier werd gescoord waren:

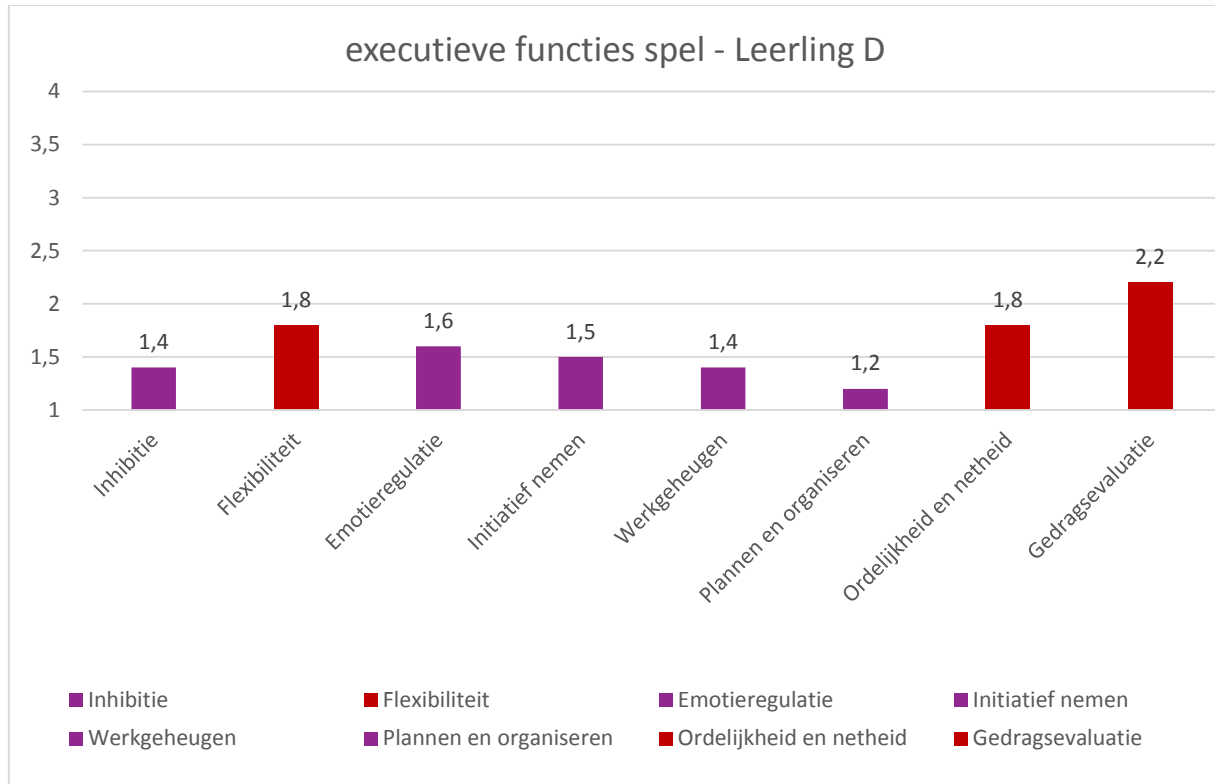
- Ik kan omgaan met een teleurstelling (Emotieregulatie)

Het gehele overzicht van de uitslagen van Leerling C zijn terug te vinden in bijlage 3.

Uitslagen Leerling D:

Tabel 4: Uitslagen gesprek Leerling D

In tabel 4 is te zien dat de volgende drie executieve functies de hoogste score hadden:

1. Gedragsevaluatie
2. Flexibiliteit
3. Ordelijkheid en netheid

De vaardigheden die een score hadden van drie of vier binnen deze executieve Functie waren:

Gedragsevaluatie:

- Ik verzamel spullen voor mijn portfolio
- Ik controleer mijn werk op fouten
- Ik verander eventueel mijn aanpak

Flexibiliteit:

- Ik bedenken een oplossing als iets niet lukt
- Ik geef een ander denktijd

Ordelijkheid en netheid:

- Ik schrijf netjes

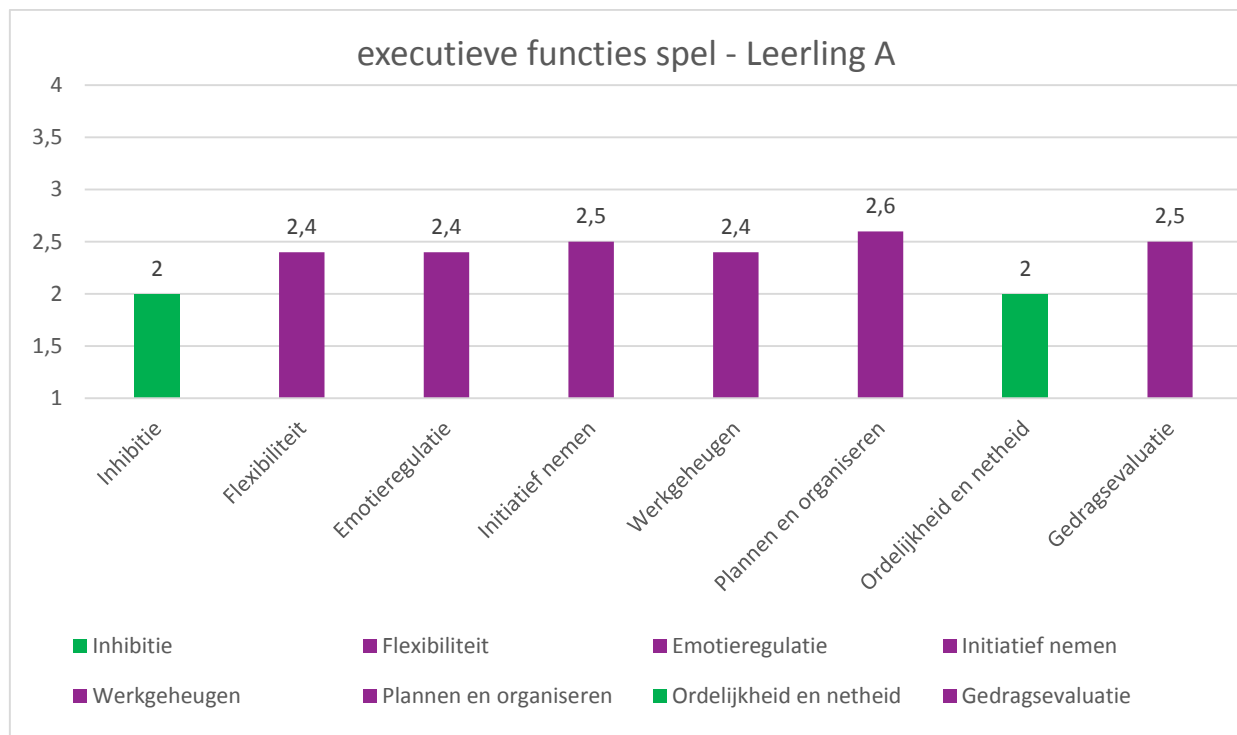
Het gehele overzicht van de uitslagen van Leerling D zijn terug te vinden in bijlage 3.

Deelvraag 2: Op welke gebieden van de executieve functies ervaren de leerlingen de minste belemmeringen?

Bij het beantwoorden van de vorige deelvraag werden de hoogste scores van het spel besproken. Deze scores gaven aan waar de hoogbegaafde leerlingen de meeste belemmeringen ervaren. Nu worden de executieve functies met de laagste score behandeld. Dit betekent dat de vier leerlingen hier de minste belemmeringen ervaren. Daarbij wordt ook gekeken welke specifieke vaardigheden binnen deze functies de laagste score kregen.

Uitslagen Leerling A:

Tabel 5: Uitslagen gesprek Leerling A

In tabel 5 is te zien dat de volgende twee executieve functies de laagste score hadden:

1. Inhibitie
2. Ordelijkheid en netheid

De vaardigheden die een score hadden van twee of één binnen deze executieve Functie waren:

Inhibitie:

- Ik bied mijn hulp aan
- Ik houd mij aan afspraken
- Ik kan samen delen
- Ik durf kritiek en complimenten te geven
- Ik denk goed na voor ik iets doe of zeg

Ordelijkheid en netheid:

- Ik zorg voor een opgeruimde werkplek
- Ik verzamel mijn spullen snel
- Ik ruim mijn spullen netjes op
- Ik kijk mijn werk goed na
- Ik schrijf netjes

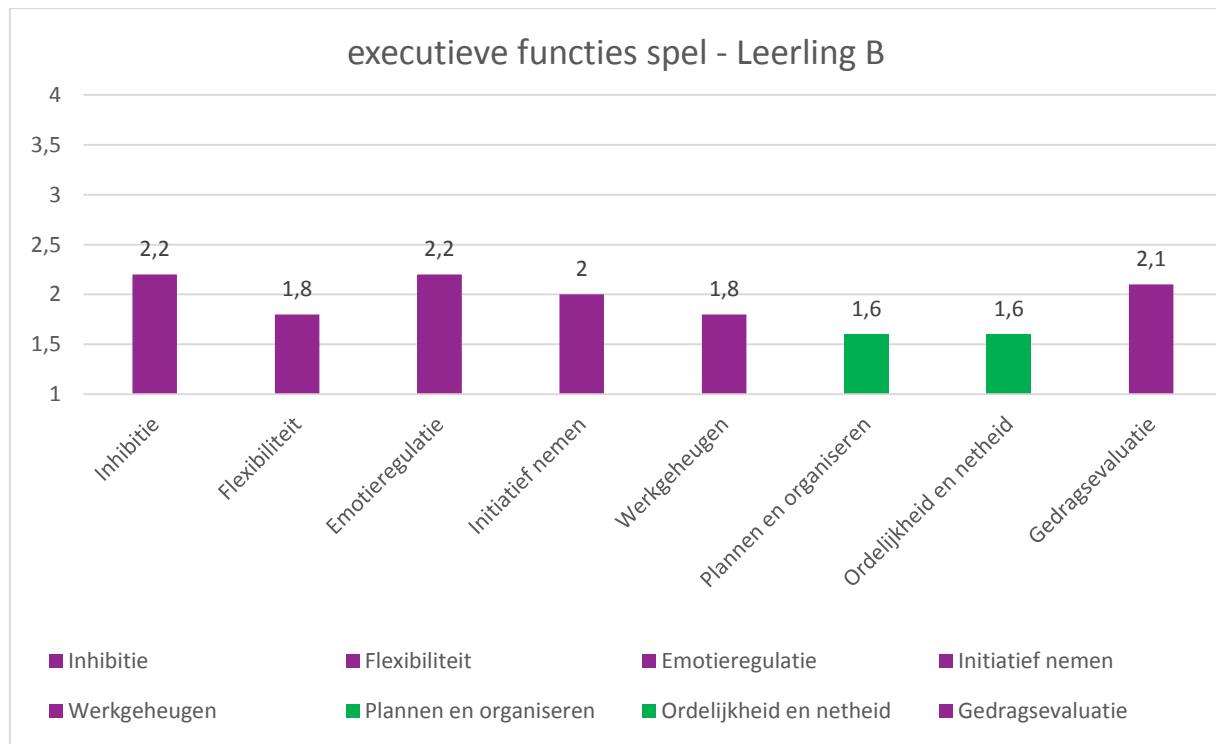
De overige vaardigheden waar een één werd gescoord waren:

- Ik heb respect voor een andere mening (Flexibiliteit)
- Ik probeer de ander te begrijpen (Emotieregulatie)
- Ik ben nieuwsgierig (Initiatief nemen)
- Ik kom op tijd (Werkgeheugen)
- Ik zorg dat ik al mijn spullen heb (Werkgeheugen)

Het gehele overzicht van de uitslagen van Leerling A is terug te vinden in bijlage 3.

Uitslagen Leerling B:

Tabel 6: Uitslagen gesprek Leerling B

In tabel 6 is te zien dat de volgende twee executieve functies de laagste score hadden:

1. Plannen en organiseren
2. Ordelijkheid en netheid

De vaardigheden die een score hadden van twee of één binnen deze executieve Functie waren:

Plannen en organiseren:

- Ik let op de tijd
- Ik houd me aan mijn weektaak/planning
- Ik blijf bij het onderwerp
- Ik luister goed

Ordelijkheid en netheid:

- Ik zorg voor een opgeruimde werkplek
- Ik verzamel mijn spullen snel
- Ik ruim mijn spullen netjes op
- Ik kijk mijn werk goed na
- Ik schrijf netjes

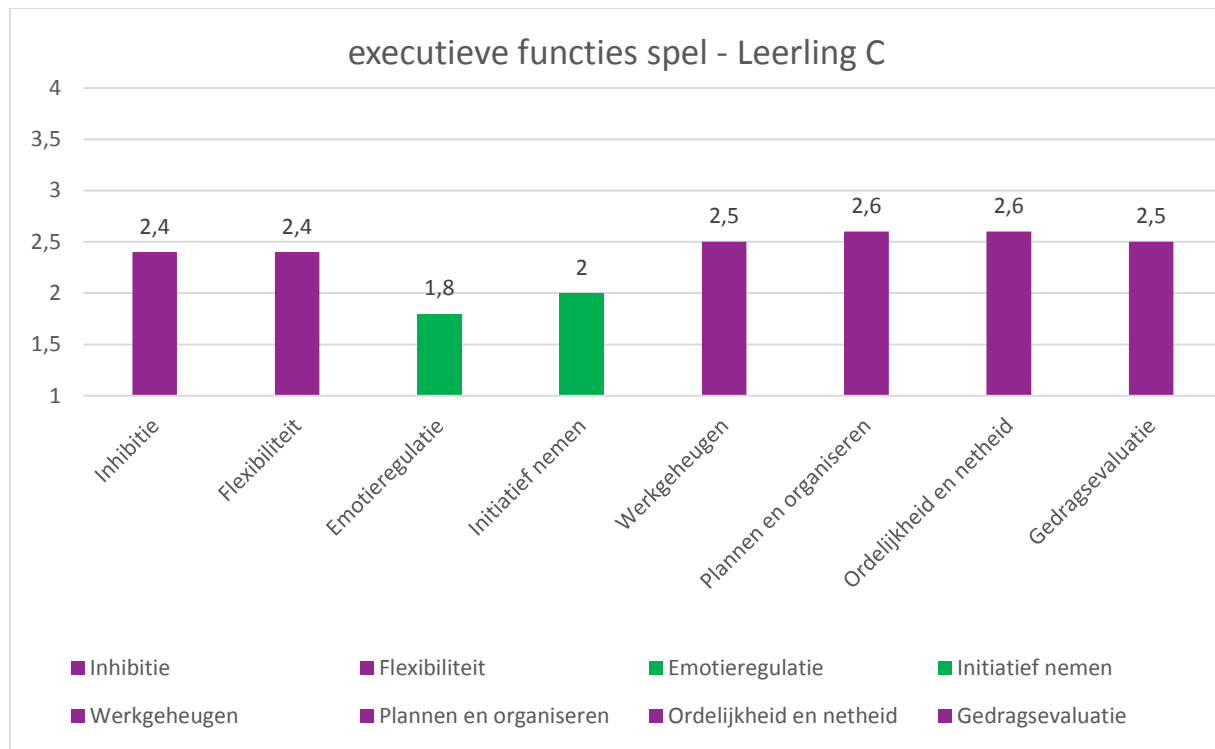
De overige vaardigheden waar een één werd gescoord waren:

- Ik houd mij aan afspraken (Inhibitie)
- Ik heb respect voor een andere mening (Flexibiliteit)
- Ik stel vragen als ik het niet begrijp (Flexibiliteit)
- Ik probeer de ander te begrijpen (Emotieregulatie)
- Ik zet door ook als het moeilijk is (Emotieregulatie)
- Ik ben nieuwsgierig (Initiatief nemen)
- Ik probeer dingen te verbeteren (Initiatief nemen)
- Ik kom op tijd (Werkgeheugen)
- Ik houd mij aan de afspraken (Werkgeheugen)
- Ik zorg dat ik al mijn spullen heb (Werkgeheugen)
- Ik geef antwoord op de vraag (Werkgeheugen)
- Ik verzamel spullen voor mijn portfolio (Gedragsevaluatie)
- Ik vraag feedback (Gedragsevaluatie)

Het gehele overzicht van de uitslagen van Leerling B is terug te vinden in bijlage 3.

Uitslagen Leerling C:

Tabel 7: Uitslagen gesprek Leerling C

In tabel 7 is te zien dat de volgende twee executieve functies de laagste score hadden:

1. Emotieregulatie
2. Initiatief nemen

De vaardigheden die een score hadden van twee of één binnen deze executieve Functie waren:

Emotieregulatie:

- Ik probeer de ander te begrijpen
- Ik kom voor mezelf op
- Ik kan omgaan met een teleurstelling
- Ik zet door ook als het moeilijk is

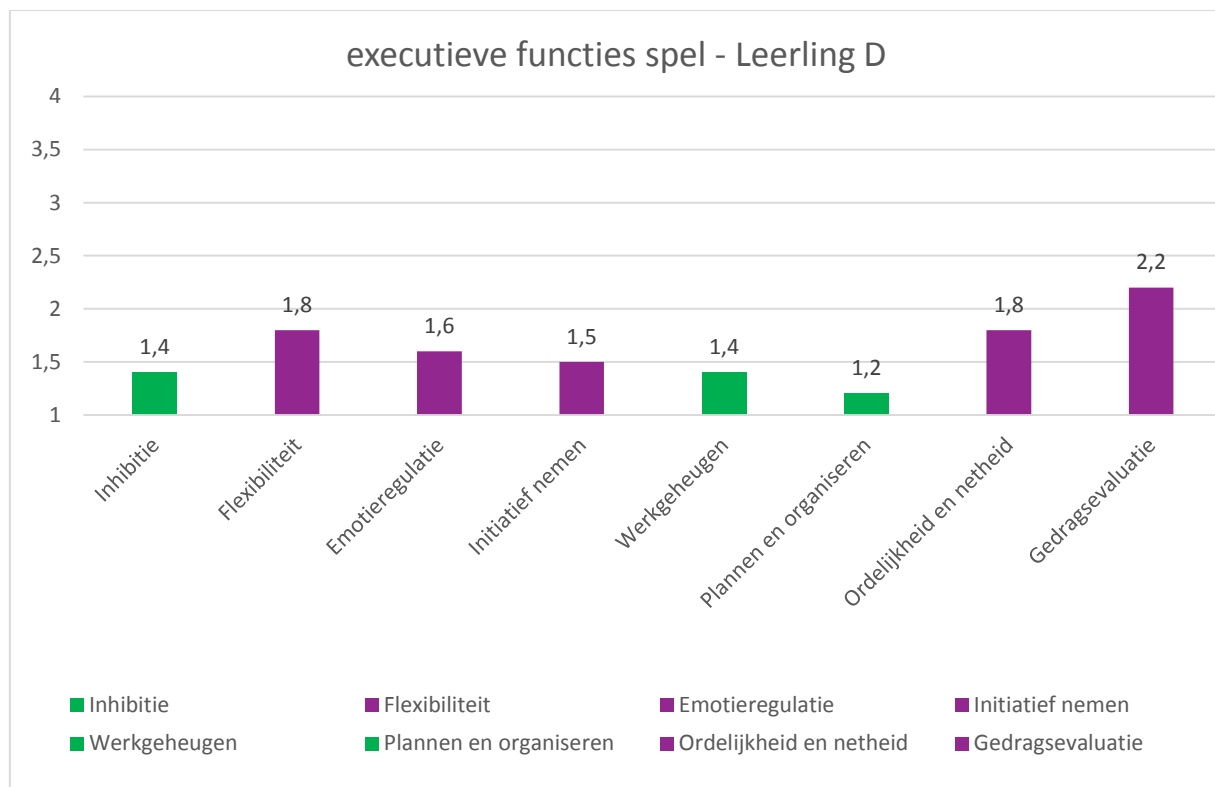
Initiatief nemen:

- Ik stel vragen
- Ik ben nieuwsgierig
- Ik kom met eigen ideeën
- Ik probeer dingen te verbeteren

Het gehele overzicht van de uitslagen van Leerling C is terug te vinden in bijlage 3.

Uitslagen Leerling D:

Tabel 8: Uitslagen gesprek Leerling D

In tabel 8 is te zien dat de volgende drie executieve functies de laagste score hadden:

1. Inhibitie
2. Werkgeheugen
3. Plannen en organiseren

De vaardigheden die een score hadden van twee of één binnen deze executieve Functie waren:

Inhibitie:

- Ik bied mijn hulp aan
- Ik houd mij aan afspraken
- Ik kan samen delen
- Ik durf kritiek en complimenten te geven
- Ik denk goed na voor ik iets doe of zeg

Werkgeheugen:

- Ik kom op tijd
- Ik onthoud mijn taken
- Ik houd mij aan de afspraken
- Ik zorg dat ik al mijn spullen heb
- Ik concentreer mij op de uitleg
- Ik geef antwoord op de vraag
- Ik laat mij niet afleiden

- Ik werk rustig

Plannen en organiseren:

- Ik let op de tijd
- Ik stel mijzelf doelen
- Ik houd me aan mijn weektaak/planning
- Ik blijf bij het onderwerp
- Ik luister goed

De overige vaardigheden waar een één werd gescoord waren:

- Ik heb respect voor een andere mening (Flexibiliteit)
- Ik blijf rustig als iets verandert (Flexibiliteit)
- Ik stel vragen als ik het niet begrijp (Flexibiliteit)
- Ik leer om te gaan met mijn eigen emoties (Emotieregulatie)
- Ik probeer de ander te begrijpen (Emotieregulatie)
- Ik kom voor mezelf op (Emotieregulatie)
- Ik zet door ook als het moeilijk is (Emotieregulatie)
- Ik stel vragen (Initiatief nemen)
- Ik ben nieuwsgierig (Initiatief nemen)
- Ik kom met eigen ideeën (Initiatief nemen)
- Ik probeer voort te borduren op een idee (Initiatief nemen)
- Ik zorg voor een opgeruimde werkplek (Ordelijkheid en netheid)
- Ik verzamel mijn spullen snel (Ordelijkheid en netheid)
- Ik kijk mijn werk goed na (Ordelijkheid en netheid)
- Ik vraag feedback (Gedragsevaluatie)
- Ik geef feedback aan anderen (Gedragsevaluatie)

Het gehele overzicht van de uitslagen van Leerling D is terug te vinden in bijlage 3.

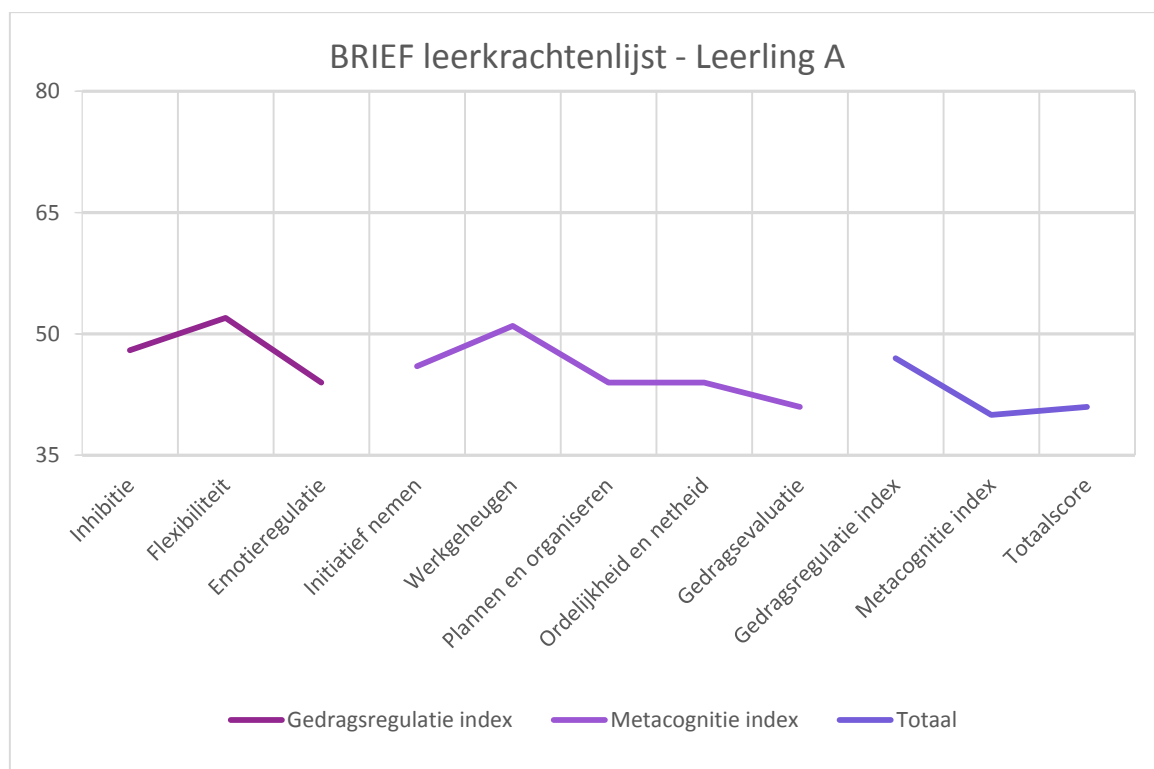
Deelvraag 3: Hoe ziet de ontwikkeling van de executieve Functie van de hoogbegaafde leerlingen eruit volgens de uitslagen van de BRIEF vragenlijst?

Om een beter beeld te krijgen van de hoogbegaafde leerlingen en hoe zij hun executieve functies inzetten tijdens de les, hebben de drie leerkrachten de BRIEF vragenlijst ingevuld. Er is per leerling gekeken naar de T-score per executieve functie. Daarnaast zijn de acht functies onderverdeeld in twee indexen. De eerste index overkoepeld alle functies op het gebied van Gedragsregulatie en de tweede index overkoepeld alle functies op het gebied van Metacognitie. Daarnaast wordt er gekeken naar de totaalscore van de executieve functies. Deze totaalscore geeft een indruk van het algemeen executief functioneren van de leerlingen. Als de scores van de twee indexen een groter verschil hebben dan 14, dan mag de totaalscore niet worden gebruikt. Bij de vier leerlingen uit dit onderzoek was dit verschil minder dan 14. Daarom is de totaalscore ook meegenomen in de uitslagen. In de handleiding van de BRIEF vragenlijst wordt aangegeven dat een T-score van 50 gelijk staat met de gemiddelde T-score uit de steekproef. Deze T-score kan dus worden geïnterpreteerd als de ‘normaal’. Vanaf een score van 65, wordt de uitslag gezien als ‘afwijkend’ (Huizinga & Smidts, 2009).

Van elke leerling is een grafiek gemaakt met alle T-scores van de executieve functies, indexen en de totaalscore. Bij iedere grafiek wordt kort besproken wat er opvalt en welke aandachtspunten er zijn.

Leerling A:

Tabel 9: Uitslagen BRIEF Leerkrachten vragenlijst Leerling A

In tabel 9 is af te lezen dat alle T-scores rond de 50 zitten of onder de 50. Dit wil zeggen dat de ontwikkeling van de executieve functies van deze leerling rond het gemiddelde zitten en sommige zelfs onder het gemiddelde. Er worden door de leerkracht dus weinig problemen gesignaleerd. Als er

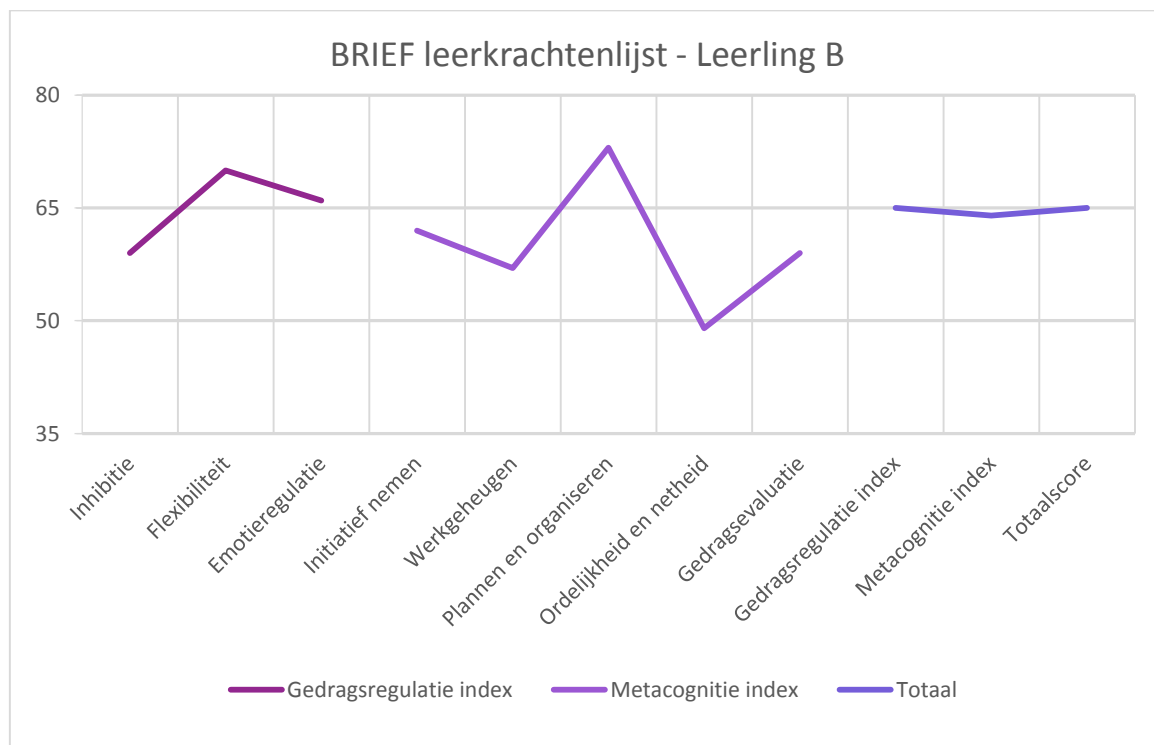
gekeken wordt naar de twee indexen dan ligt de score van de Gedragsregulatie index iets hoger dan de Metacognitie index. De hoogste scores waren op het gebied van Flexibiliteit en Werkgeheugen. Op het gebied van Flexibiliteit werd aangegeven dat het humeur en gedrag van Leerling A soms wordt beïnvloed door teleurstellingen of door onverwachte situaties. Daarnaast vindt Leerling A het soms lastig om een probleem op een andere manier op te lossen. Op het gebied van Werkgeheugen kwam naar voren dat Leerling A soms snel wordt afgeleid door zijn omgeving. Daarnaast kan de concentratie soms snel verminderen en vergeet Leerling A soms dingen die hem worden gevraagd. Hij heeft af en toe begeleiding bij nodig om bij de les te blijven en alle taken te onthouden.

De laagste score van de vragenlijst is op het gebied van Gedragsevaluatie. Uit de vragenlijst blijkt dat Leerling A erg bewust is van zijn omgeving en wat zijn gedrag voor invloed heeft op deze omgeving.

Het gehele overzicht van de uitslagen van de BRIEF vragenlijst van Leerling A is terug te vinden in bijlagen 4 en 5.

Leerling B:

Tabel 10: Uitslagen BRIEF Leerkrachten vragenlijst Leerling B

In tabel 10 is af te lezen dat bijna alle T-scores boven het gemiddelde van 50 liggen. Gemiddeld gekeken is de T-score van Gedragsregulatie index iets hoger dan de Metacognitie index. Er werd eerder aangegeven dat de T-scores boven de 65 worden gezien als afwijkend. In tabel 10 is te zien dat er drie executieve functies boven deze grens liggen: Flexibiliteit, Emotieregulatie en Plannen en organiseren. Op het gebied van Flexibiliteit heeft Leerling B vaak moeite met veranderingen van leraren, lessen of groepen. Zij vindt het lastig om met teleurstellingen om te gaan en zij kan hier lang in blijven hangen. De leerkracht heeft opgemerkt dat Leerling B vaak bij hetzelfde onderwerp blijft hangen en hier moeilijk van kan afwijken. Op het gebied van Emotieregulatie geeft de leerkracht aan dat Leerling B veel van deze gedragingen voornamelijk thuis laat zien. Het gaat hierbij om de heftige reacties op kleine problemen, het humeur dat snel beïnvloed kan worden en lang blijven hangen in vervelende

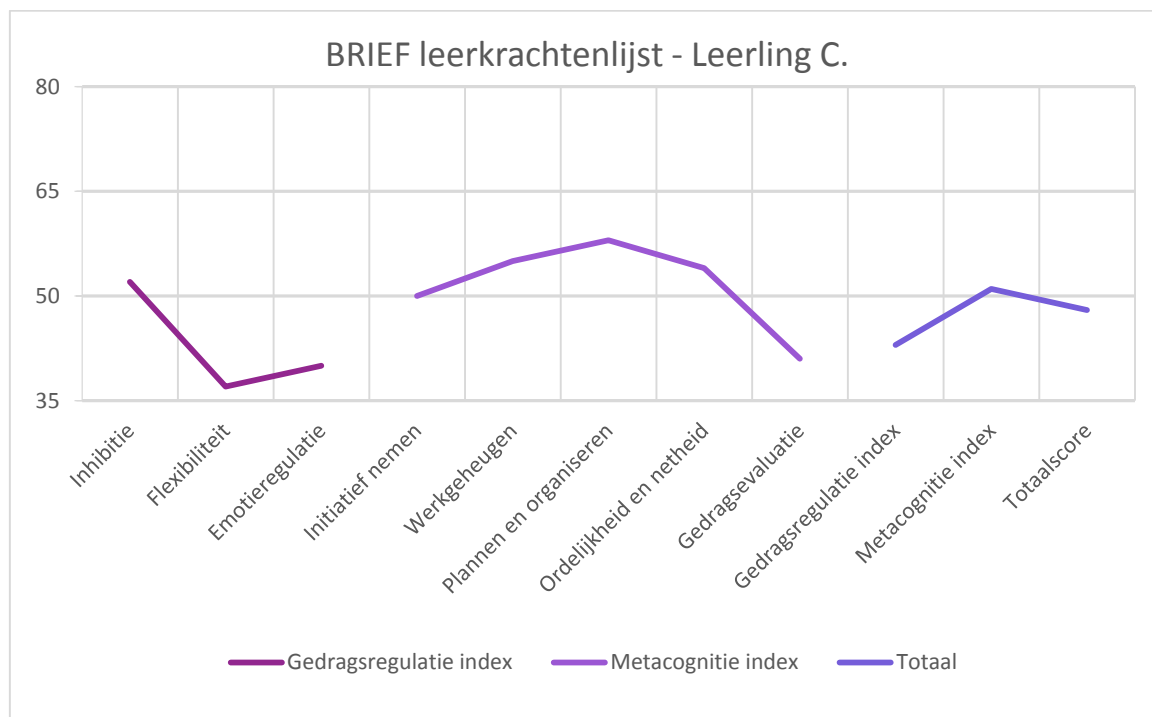
gebeurtenissen. De hoogste T-score was op het gebied van Plannen en organiseren. Deze score wordt gekoppeld aan de volgende vaardigheden waar de leerling, volgens de leerkracht, belemmeringen ervaart: de leerling overziet grote opdrachten niet, kan vastlopen op kleine details en overziet het geheel niet goed meer, heeft veel leuke ideeën maar krijgt de uitvoering niet zelfstandig voor elkaar, stelt opdrachten vaak uit en is daarom vaak te laat of vergeet de opdracht op tijd in te leveren.

De laagste T-score was op het gebied van Ordelijkheid en netheid. Leerling B kan haar werkruimte netjes houden en heeft een goed overzicht waar zij alles terug kan vinden. Zij is zelden iets kwijt en kan haar omgeving netjes en geordend houden.

Het gehele overzicht van de uitslagen van de BRIEF vragenlijst van Leerling B is terug te vinden in bijlagen 4 en 5.

Leerling C:

Tabel 11: Uitslagen BRIEF Leerkrachten vragenlijst Leerling C

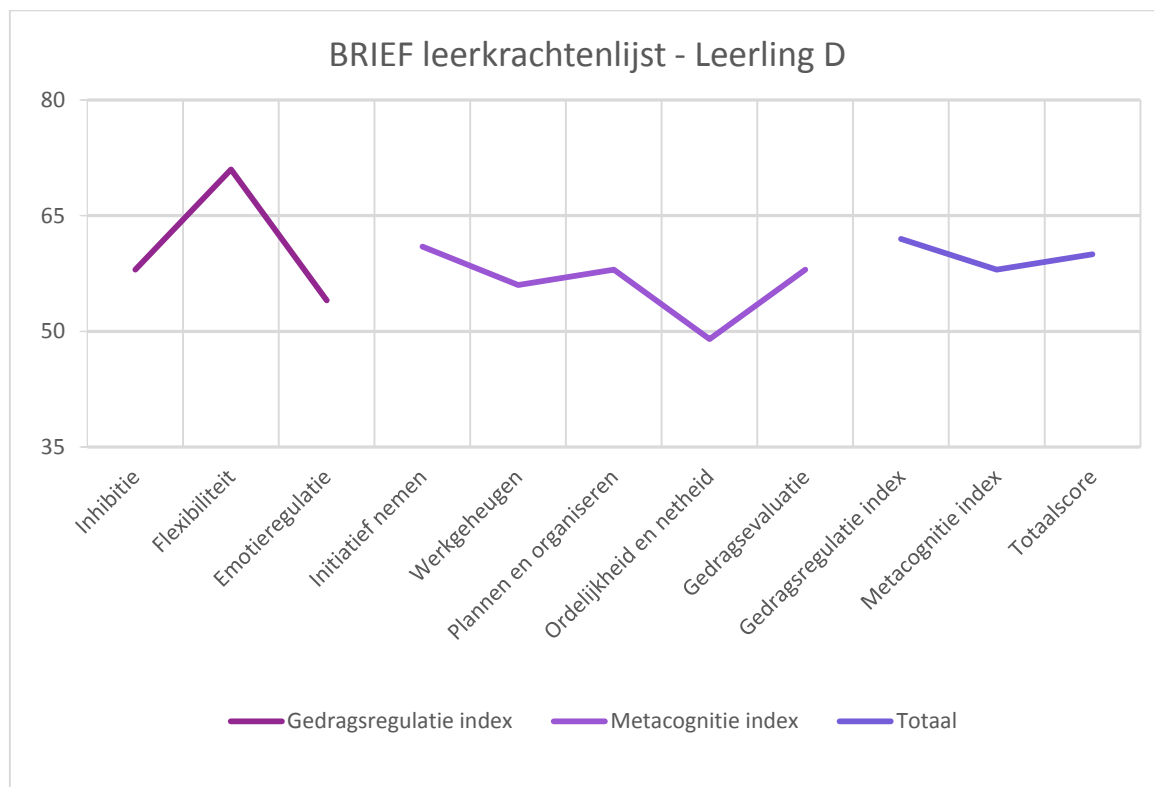
In tabel 11 is af te lezen dat Leerling C een relatief groot verschil heeft tussen de Gedragsregulatie index en de Metacognitie index. De executieve functies op het gebied van de Gedragsregulatie index hebben een lage score en geven aan dat de leerling hier weinig belemmeringen ervaart. Binnen de Metacognitie index werd er het hoogste gescoord op de functies Werkgeheugen, Plannen en organiseren en Ordelijkheid en netheid. Op het gebied van Werkgeheugen heeft de leerling moeite met zijn concentratie en wordt de leerling snel afgeleid door zijn omgeving. Daarnaast vindt de leerling het lastig om zelfstandig zijn werk af te maken. Op het gebied van Plannen en organiseren, heeft de leerkracht opgemerkt dat de leerling goede ideeën heeft maar dit moeilijk op papier krijgt. Daarnaast ziet het werk van de leerling er slordig uit. Op het gebied van Ordelijkheid en netheid heeft de leerling soms moeite met het ordenen van zijn omgeving. De leerling is soms spullen kwijt of moet lang zoeken. Het ordenen van zijn tas en werkruimte is soms een probleem.

De laagste T-score is op het gebied van Flexibiliteit. Volgens de leerkracht ervaart de leerling, met deze functie, geen belemmering. De leerling kan goed omgaan met veranderingen in de klas. Hij kan zich snel richten op iets nieuws en blijft niet hangen in een onderwerp. De leerling kan goed omgaan met een teleurstelling.

Het gehele overzicht van de uitslagen van de BRIEF vragenlijst van Leerling B is terug te vinden in bijlagen 4 en 5.

Leerling D:

Tabel 12: Uitslagen BRIEF Leerkrachten vragenlijst Leerling D

In tabel 12 is af te lezen dat de T-score van de Gedagsregulatie index hoger ligt dan de Metacognitie index. De hoogste score van Leerling D was op het gebied van Flexibiliteit. Deze score was boven de 65 en wordt daarom gezien als 'afwijkend'. De leerling kan moeilijk omgaan met veranderingen in de klas. Zij kan lang bij een onderwerp blijven hangen en dit moeilijk los laten. Bij een teleurstelling is de leerling snel van slag en kan dit moeilijk verwerken. Op het gebied van Inhibitie scoorde de leerling bovengemiddeld. Bij deze executieve functies heeft de leerling moeite om haar gedrag en impulsen af te remmen. De leerling kan andere in de rede vallen en heeft niet altijd door wat haar gedrag voor consequenties heeft.

De laagste T-score was op het gebied van Ordelijkheid en netheid. Leerling D kan haar werkruimte netjes houden en heeft een goed overzicht waar zij alles terug kan vinden. Zij is zelden iets kwijt en kan haar omgeving netjes en geordend houden.

Het gehele overzicht van de uitslagen van de BRIEF vragenlijst van Leerling B is terug te vinden in bijlagen 4 en 5.

Deelvraag 4: Wat lieten de hoogbegaafde leerlingen zien tijdens de observatie, kijkend naar de executieve functies?

In hoofdstuk 3 werd besproken dat de vier hoogbegaafde leerlingen in tweetallen twee Smartgames hebben uitgevoerd. Voor deze opdracht hebben Leerling A en Leerling B samen, en Leerling C en D samen de Smartgames uitgevoerd. Op deze manier waren de leeftijden van de leerlingen goed op elkaar afgestemd en zat er in elk tweetal een jongen en een meisje. Eén Smartgame hebben allebei de tweetallen uitgevoerd en het andere spel verschilde per tweetal.

Tweetal 1:

Het eerste tweetal (Leerling A en Leerling B) bekeken samen de drie Smartgames waar uit gekozen mocht worden. Er werd aangegeven dat de leerlingen een spel moesten kiezen dat zij nog niet kende. De leerlingen kozen samen voor het spel met de vier blokken. Nadat de leerlingen een aantal niveaus hadden uitgevoerd kozen de leerling een spel welke al bekend was bij Leerling B Dit was het spel met de dieren.

Tijdens de observatie merkte de onderzoeker op dat de leerlingen beiden impulsief gedrag vertoonden. Leerling A en Leerling B namen beiden initiatieven en dit botste op een aantal momenten met elkaar. Bij het spel met de vier blokken werden er blokken uit elkaars handen getrokken en wilde de leerlingen allebei de opdracht correct uitvoeren. Tijdens dit eerste spel werd regelmatig door de kinderen aangegeven dat zij het spel te makkelijk vonden maar er werd door beiden geen initiatief genomen om door te gaan op een hoger niveau van het spel.

Leerling A:

Als er wordt gekeken naar de zwakkere gebieden van de executieve Functie tijdens de observatie, dan vielen deze onder de volgende gebieden:

- Inhibitie (Impulsief gedrag, nadenken voordat hij iets zegt, de ander uit laten praten en rustig blijven zitten)
- Flexibiliteit (tot een nieuwe oplossing komen, afwijken van routine en veranderen van onderwerp)
- Werkgeheugen (concentratie en laten afleiden door omgeving)
- Plannen en organiseren (uitzoeken wat de regels zijn en de tijd in de gaten houden)

Leerling B:

Als er wordt gekeken naar de zwakkere gebieden van de executieve Functie tijdens de observatie, dan vielen deze onder de volgende gebieden:

- Inhibitie (Impulsief gedrag, nadenken voordat hij iets zegt, de ander uit laten praten)
- Flexibiliteit (tot een nieuwe oplossing komen en afwijken van routine)
- Plannen en organiseren (de tijd in de gaten houden)

Tweetal 2:

Het tweede tweetal (Leerling C en Leerling D) bekeken samen de drie Smartgames waar uit gekozen mocht worden. Er werd aangegeven dat de leerlingen een spel moesten nemen die zij nog niet kenden. De leerlingen kozen samen voor het spel waar leerling C al bekend mee was. Dit was het spel Blokus. Nadat de leerlingen één potje hadden gespeeld, kozen de leerling het spel met de vier blokken. Dit spel was voor beiden nog onbekend.

Tijdens de observatie voelde de onderzoeker meer harmonie in de samenwerking tussen de leerlingen van tweetal 2. Leerling C hielp Leerling D bij het eerste spel en de samenwerking tijdens het spel met de vier blokken ging goed. De leerlingen hadden de vier blokken samen verdeeld zodat iedereen aan de beurt zou komen bij de opdracht. De leerlingen vulde elkaar goed aan doordat leerling D meer de leiding nam en leerling C haar de ruimte gaf om de leiding te nemen.

Leerling C:

Als er wordt gekeken naar de zwakkere gebieden van de executieve Functie tijdens de observatie, dan vielen deze onder de volgende gebieden:

- Werkgeheugen (afleiding door omgeving en onthouden van de stappen)
- Ordelijkheid en netheid (ordenen van de materialen en opruimen van de materialen)

Leerling D:

Als er wordt gekeken naar de zwakkere gebieden van de executieve Functie tijdens de observatie, dan vielen deze onder de volgende gebieden:

- Inhibitie (Impulsief gedrag, nadenken voordat hij iets zegt, de ander uit laten praten en rustig blijven zitten)
- Flexibiliteit (omgaan met teleurstelling, tot een nieuwe oplossing komen, afwijken van routine)
- Emotieregulatie (reactie op kleine problemen en verandering humeur)

Als we kijken naar het verschil in de samenwerking van de tweetallen, werd er eerder aangegeven dat de samenwerking van tweetal 2 harmonieuzer aanvoelde. Dit kan veroorzaakt worden door de verschillende ontwikkelingen van de executieve functies. De zwakkere gebieden van leerling A en B komen veel overeen terwijl de zwakkere gebieden van Leerling C en D van elkaar verschillen. Leerlingen C en D konden elkaar vermoedelijk daarom beter aanvullen tijdens de Smartgames.

In bijlage 6 zijn de uitwerkingen van de vier observaties opgenomen.

Hoofdstuk 5

Conclusie

In het laatste hoofdstuk van dit verslag wordt de praktische opbrengst van het praktijkonderzoek besproken. Daarnaast wordt er antwoord gegeven op de hoofdvraag welke werd geïntroduceerd in hoofdstuk 2. Aan de hand van deze conclusie worden er aanbevelingen gedaan voor de onderzochte praktijk en voor eventueel vervolgonderzoek.

In de vier deelvragen werden de uitslagen geanalyseerd van de drie gebruikte meetinstrumenten. Tijdens het beantwoorden van deze deelvragen werd er per leerling gekeken wat de opvallendste uitkomsten waren. De uitwerkingen van alle observaties, gesprekken en vragenlijsten zijn terug te vinden in de bijlagen van dit verslag. Bij het beantwoorden van de hoofdvraag, worden alle analyses met elkaar vergeleken. Door deze vergelijking te maken wordt inzichtelijk welke executieve functies volgens alle respondenten, de meeste aandacht verdienen. De onderzoeker zal zich richten op de executieve functies waar belemmeringen werden opgemerkt per leerling. De executieve functies die door minimaal twee van de drie respondenten wordt benoemd, worden opgenomen in de conclusie van dit onderzoek. Hier is voor gekozen omdat dit de executieve functies zijn die het meest opvallen.

Uitslagen Leerling A:

Tabel 13: Vergelijking van de uitslagen Leerling A

Leerling A	Leerkracht	Onderzoeker	Welke komen overeen?
Plannen en organiseren		Plannen en organiseren	<u>Plannen en organiseren</u>
	<i>Inhibitie</i>	Inhibitie	<u>Inhibitie</u>
	<i>Flexibiliteit</i>	Flexibiliteit	<u>Flexibiliteit</u>
	<i>Werkgeheugen</i>	Werkgeheugen	<u>Werkgeheugen</u>
Initiatief nemen			
Gedragsevaluatie			

Uitslagen Leerling B:

Tabel 14: Vergelijking van de uitslagen Leerling B

Leerling B	Leerkracht	Onderzoeker	Welke komen overeen?
Inhibitie		Inhibitie	<u>Inhibitie</u>
	<i>Flexibiliteit</i>	Flexibiliteit	<u>Flexibiliteit</u>
Emotieregulatie	<i>Emotieregulatie</i>		<u>Emotieregulatie</u>
	<i>Plannen en organiseren</i>	Plannen en organiseren	<u>Plannen en organiseren</u>
Gedragsevaluatie			

Uitslagen Leerling C:

Tabel 15: Vergelijking van de uitslagen Leerling C

Leerling C	Leerkracht	Onderzoeker	Welke komen overeen?
Plannen en organiseren	Plannen en organiseren		<u>Plannen en organiseren</u>
Ordelijkheid en netheid	Ordelijkheid en netheid	Ordelijkheid en netheid	<u>Ordelijkheid en netheid</u>
Werkgeheugen	<i>Werkgeheugen</i>	Werkgeheugen	<u>Werkgeheugen</u>
Gedragsevaluatie			

Uitslagen Leerling D:

Tabel 16: Vergelijking van de uitslagen Leerling D

Leerling D	Leerkracht	Onderzoeker	Welke komen overeen?
Inhibitie	Inhibitie	Inhibitie	<u>Inhibitie</u>
	Flexibiliteit	Flexibiliteit	<u>Flexibiliteit</u>
	Initiatief nemen		
	Gedragsevaluatie		
		Emotieregulatie	
Plannen en organiseren			
Werkgeheugen			

Uit het theoretisch kader van het onderzoek bleek dat er vier hoogbegaafde leerlingen van de school relatieve onderpresteerders zijn (Jansen, 2013). De redenen dat leerlingen gaan onderpresteren kunnen meerdere oorzaken hebben en dit verschilt per leerling (Reis & McCoach, 2000). Uit onderzoek blijkt dat de executieve functies van groot belang zijn bij hoogbegaafde leerlingen om tot hoge prestaties te komen (Friedman, Miyake, Corley, Young, & DeFries, 2006). Er is veel literatuur te vinden over het stimuleren van de ontwikkeling van de executieve functies. In het theoretisch kader werd het boek 'Breinsleutels' besproken als bruikbare literatuur (Mens, Boonstra, & Tjallema, 2013). Vanuit dit kader werd een hoofdvraag geformuleerd. De onderzoeksvraag waar dit onderzoek mee begon luidt als volgt:

Welke executieve functies, moeten de vier hoogbegaafde leerlingen uit een Jenaplanschool in Barendrecht, verder ontwikkelen onder begeleiding van hun leerkrachten om op hun eigen niveau te gaan presteren in de klas?

Antwoord op de hoofdvraag

Uit onderzoek is gebleken dat de executieve functies op verschillende manieren kunnen worden gestimuleerd en ontwikkeld. Uit de data-analyse van dit onderzoek zijn voor elke leerling een aantal functies geselecteerd waar de leerlingen, onder begeleiding van de leerkrachten, mee aan de slag moeten gaan.

Uit het onderzoek is gebleken dat de volgende executieve functies zorgen voor belemmeringen in de prestaties van de vier hoogbegaafde leerlingen van dit onderzoek:

Tabel 17: Belemmerende executieve functies Leerling A, -B, -C en -D.

Leerling A	Leerling B	Leerling C	Leerling D
Inhibitie	Inhibitie	Werkgeheugen	Inhibitie
Flexibiliteit	Flexibiliteit	Ordelijkheid en netheid	Flexibiliteit
Werkgeheugen	Emotieregulatie	Plannen en organiseren	(Gedragsevaluatie)
Plannen en organiseren	Plannen en organiseren		

Door deze nieuwe inzichten kunnen de leerkrachten door middel van tien Breinsleutels, de verschillende deuren in de bovenkamer openen (Mens, Boonstra, & Tjallema, 2013). Op deze manier wordt de motivatie van de leerlingen bevorderd waardoor de leerlingen worden aangezet tot het leren en ontwikkelen van hun executieve functies.

1. leerdoelen	2. Voorkennis	3. Herhalen	4. Voorbeelden	5. Markeren
6. Clusteren	7. Opdelen	8. Visualiseren	9. Schakelen	10. Feedback

Figuur 2: De Breinsleutels (Mens, Boonstra, & Tjallema, 2013)

Kritische Discussie

Door het uitvoeren van dit onderzoek zijn er een aantal opbrengsten die volgens de onderzoeker een bijdrage leveren aan de praktijk. Vanuit het theoretisch kader zijn er twee meetinstrumenten ontworpen door de onderzoeker die vaker ingezet kunnen worden in de praktijk. Het executieve functies spel kan worden gebruikt om met (hoogbegaafde) leerlingen te kijken naar hun eigen kwaliteiten en belemmeringen. Daarnaast heeft de onderzoeker een observatieformulier ontworpen vanuit de theorie. Dit observatieformulier kan leerkrachten helpen om tijdens verschillende opdrachten te kijken naar de executieve functies van de leerlingen. Door het theoretisch kader en de data-analyse hebben de leerkrachten meer inzicht verkregen in de ontwikkeling van de geselecteerd vier hoogbegaafde leerlingen. Op deze manier kunnen de leerkrachten in de praktijk aan de slag gaan met de zwak ontwikkelde executieve functies. Daarnaast hebben de leerkrachten zicht op de sterk ontwikkelde executieve functies. Hierdoor weten de leerkrachten waar de leerlingen zelfstandig mee aan de slag kunnen gaan en waar de leerlingen nog begeleiding bij nodig hebben.

Omdat de uitslagen van dit onderzoek alleen een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de vier desbetreffende leerlingen, is de kwantitatieve waarde van het onderzoek laag. Echter heeft het onderzoek aangetoond op welke manier de executieve functies van leerlingen inzichtelijk kunnen worden gemaakt. Deze methode kan bij meerdere leerlingen en scholen worden ingezet waardoor de kwantitatieve waarde van het onderzoek kan stijgen. De kwalitatieve waarde van het onderzoek is voor de vier hoogbegaafde leerlingen hoog. Er is diep ingegaan op de sterke en zwakke executieve functies en welke vaardigheden hierin zorgen voor belemmeringen.

Bij Leerling A, -B en -C kwamen de uitkomsten van de verschillende respondenten voldoende met elkaar overeen. De uitkomsten van Leerling D zijn daarentegen minder betrouwbaar. Uit de BRIEF vragenlijst die door de leerkracht werd ingevuld, scoorde de leerling bij zeven executieve functies bovengemiddeld. Dit betekent dat de leerkracht heeft opgemerkt dat de leerling relatief veel belemmeringen ervaart in haar executieve functies. Tijdens het vergelijken van de uitkomsten kwamen er maar twee functies met elkaar overeen.

Tabel 18: Sterkte Zwakte analyse onderzoek

Sterke kanten van het onderzoek	Zwakke kanten van het onderzoek
Er is een duidelijke verbinding gemaakt tussen de hulpvraag van de school, de nieuwsgierigheid en kennis van de onderzoeker en de dagelijkse praktijk.	De IQ testen van de leerlingen zijn wel bekeken door de onderzoeker maar niet verwerkt in de analyses van dit onderzoek. Als deze testen waren toegevoegd kon er worden gekeken naar eventuele verbanden.
De onderzoeker heeft ervoor gekozen om veel interactie te hebben met de vier leerlingen. Hierdoor waren de leerlingen op de hoogte van het doel van het onderzoek. De leerlingen werden, tijdens het uitvoeren van het executieve functies spel, begeleid en gerustgesteld door de onderzoeker	De ouders zijn niet betrokken als respondenten in het onderzoek. Dit had nog een extra dimensie kunnen zijn in het onderzoek. Op deze manier waren de leerkrachten ook op de hoogte geweest welke belemmeringen de leerlingen thuis laten zien.

De executieve functies is een heel actueel onderwerp waar veel onderzoek naar is gedaan en waar veel literatuur over te vinden is. Binnen de onderzochte school is dit begrip ook bekend en de leerkrachten wilde hier meer over te weten komen.

Er is door de onderzoeker maar één observatie per kind uitgevoerd. Door meerdere observaties uit te voeren had de betrouwbaarheid versterkt kunnen worden. De observatie tijdens het uitvoeren van de Smartgames had aangevuld kunnen worden door een observatie in de klas tijdens de werktijd. Op deze manier had de onderzoeker een duidelijker beeld gehad van de belemmeringen die de leerlingen ervaren in de dagelijkse praktijk.

Aanbeveling

1. Bij Leerling D kwamen er maar twee executieve functies met elkaar overeen. Omdat de uitslagen van de leerling zelf afwijken van de uitslagen uit de BRIEF vragenlijst en de observatie, wordt aanbevolen om de functie Gedragsevaluatie toe te voegen aan de lijst uit tabel 17. Uit de BRIEF vragenlijst bleek dat Leerling D bovengemiddeld scoorde uit gedragsevaluatie. Het feit dat de inzichten van de leerling niet overeenkomen met de inzichten van de leerkracht kan een effect zijn van de zwakke Gedragsevaluatie van de leerling.
2. Er wordt aanbevolen om naast de geselecteerde functies, de functies uit tabel 13, -14, -15 en -16 te bespreken met de leerlingen en de ouders. Ga in gesprek om te kijken waarom deze uitslagen met elkaar verschillen en aan welke executieve functies het eerst gewerkt gaat worden.
3. De onderzoeker geeft de leerkrachten als aanbeveling om samen met de leerling een plan te maken hoe er gewerkt gaat worden aan de gekozen executieve functies.
4. Als de leerkrachten met de leerlingen hebben gewerkt aan de geselecteerde functies, wordt door de onderzoeker aangeraden de vragenlijst opnieuw in te vullen en het executieve Functie spel met de leerlingen nogmaals te gebruiken. Op deze manier kan worden geëvalueerd welke stappen de leerling heeft kunnen zetten in zijn/haar ontwikkeling.

Verwijzingen

- Carlson, S., & Moses, L. (2001). Individual Differences in Inhibitory Control and Children's Theory of Mind. *Child Development* , 1032-1053.
- Dawson, P., & Guare, R. (2010). *Executieve functies bij kinderen en adolescenten, een praktische gids voor diagnostiek en interventie*. Amsterdam: Hogrefe Uitgevers.
- Friedman, N., Miyake, A., Corley, R., Young, S., & DeFries, J. (2006). Not All Executive Functions Are Related To Intelligence . *Psychological Science* , 172-179.
- Gerven, E. v. (2009). *Handboek (hoog)begaafdheid*. Assen: Uitgeverij Koninklijke Van Gorcum.
- Henkens , L. (2010). *HET ONDERWIJSAANBOD AAN HOOGBEGAAFDE LEERLINGEN IN HET BASISONDERWIJS*. Utrecht: Ministerie van onderwijs, wetenschap en cultuur.
- Huizinga, M., & Smidts, D. (2009). *BRIEF Executieve Functies Gedragsvragenlijst: Handleiding*. Amsterdam: Hogrefe uitgevers.
- Huizinga, M., & Smidts, D. (2011). *Gedrag in uitvoering, over executieve functies bij kinderen en pubers*. Amsterdam: Uitgeverij Nieuwezijds.
- Hulsbeek, M., Steenbergen-Penterman, N., & Bronkhorst, E. (2001). *(Hoog)begaafde kinderen in het basisonderwijs*. Enschede: Stichting leerplanontwikkeling.
- Jansen, E. (2013). Onderpresteren op de basisschool. *Remedial teaching*, 10-12.
- Kieboom, T. (2007). *Hoogbegaafd, Als je kind (g)een einsein is*. Tiel: Uitgeverij Lannoo nv.
- Kuipers, J., Peters, W., & Houten-van den Bosch, E. v. (2010). *Spraak, taal en leren: Hoogbegaafde kinderen*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Maljaars, J., & Noens, I. (2010). *Communicatie zonder representatie: ondersteunende communicatie op maat*. Opgehaald van Wetenschappelijk tijdschrift autisme: <http://www.wta.nu/wp-content/uploads/2010/10/200802-communicatie-zonder-representatie.pdf>
- Mens, M., Boonstra, M., & Tjallema, M. (2013). *Breinsleutels, voor leerkrachten in het primair en speciaal onderwijs*. Rotterdam: Colofon.
- Mönks, F., & Ypenburg, I. (1995). *Hoogbegaafde kinderen thuis en op school*. Alphen aan den Rijn: Samsom H.D. Tjeenk Willink.
- Reis, S., & McCoach, D. (2000). The Underachievement of Gifted Students: What Do We Know and Where Do We Go? *Gifted Child Quarterly*, 152-170.
- Swet, J. V., & Huijgevoort, H. V. (2012). De triade en de reflectief onderzoekende houding in de Master SEN. In J. V. Swet, & A. Bak, *Praktijkgericht onderzoek in de lerarenopleidingen: inspireren en samen kennis delen* (pp. 21-26). Tilburg: Fontys.
- Zink, I., Mostaert, C., Walle, E. v., & Schraeyen, K. (2013). *Protocollering van Diagnostiek bij problemen in de spraak- en/of taalontwikkeling*. Opgehaald van Prodiagnostiek: <http://www.prodiagnostiek.be/downloads/protocol%20Spraak%20en%20Taal%20%20implementatieversie.pdf>

Bijlage 1: Beoordelingsformulieren presentatie werkveld

Feedbackformulier presentatie Praktijkgericht onderzoek

Gegevens	Naam student	Tessa Koekhoven
	Datum presentatie	11-6-2015
	Naam toehoorder	Dominique van Vugt
	Titel presentatie	Hoe werkt mijn slimme brein?
Communicatie	Is er sprake van dialoog? Reageert de student adequaat op vragen?	In de gehele houding van Tessa is duidelijk te merken dat ze de kennis zich eigen heeft gemaakt. Hoewel ze het spannend vond om de presentatie te geven is dat niet te merken aan haar presentatie. Tessa heeft een natuurlijke manier van reageren op de vragen waarin collega's zich begrepen voelde. Tessa geeft een inhoudelijk antwoord wat ze verbind met de praktijk.
Theoretische onderbouwing	Zijn de kernbegrippen in het onderzoek duidelijk?	Ja, Tessa weet de begrippen uit te leggen en voorbeelden te geven vanuit de praktijk waardoor mijn collega's begrepen wat Tessa bedoelde.
	Sluit de theoretische onderbouwing aan bij wat er nodig is in de praktijk?	Ja, Tessa heeft een duidelijke verbinding gemaakt tussen onze hulpvraag, haar nieuwsgierigheid en kennis en onze dagelijkse praktijk. Mijn collega's konden de theoretische onderbouwing verbinden met hun dagelijkse praktijk.
	Is duidelijk rondom welke bronnen en theoretische concepten het onderzoek is opgebouwd?	Ja, Tessa heeft dit inzichtelijke en visueel gemaakt in haar presentatie.
Onderzoeksstrategie	Wordt de opzet van het onderzoek duidelijk gemaakt?	Ja, Tessa geeft een duidelijke beginsituatie weer van waaruit ze het onderzoek is gestart. Het mooie vind ik dat ze daaraan haar eigen interesse en nieuwsgierigheid koppelt. Hierdoor wordt het een onderzoeksvraag vanuit ons en vanuit haarzelf waardoor de motivatie enorm is.
Data-verzameling / verwerking	Sluiten de verzamelde gegevens aan bij de onderzoeksvraag? Hoe wordt duidelijk wat er met de verzamelde gegevens gedaan is?	Ja de verzamelde gegevens sluiten aan bij de onderzoeksvraag. In een visual geeft Tessa visueel aan wat de verbinding is. Door een duidelijke plaat zie je de relatie direct.
Relevantie voor praktijk	Hoe relevant is het onderzoek voor de praktijk? Wat is de betekenis van dit onderzoek voor jouw praktijk?	Erg relevant. De onderzoeksvraag van Tessa is gebaseerd op een situatie die regelmatig voorkomt. Daarnaast zijn wij alle lange tijd bezig inzicht te krijgen in de executieve functies bij kinderen en onze invloed daarop. Door een instrument te ontwerpen waardoor kinderen hun functies inzichtelijk kunnen maken is het veel gemakkelijker geworden om als leerkracht het gesprek aan te gaan waarbij je direct de kern raakt.
	Kun je aangeven in hoeverre dit onderzoek bijdraagt aan de ontwikkeling van het beroep?	Ik denk dat de worsteling met hoogbegaafde kinderen en de onderwijs praktijk nog steeds niet is opgelost. We denken wel dat het zo is door het werk te compacten en te verdiepen maar voor bepaalde kinderen is dat geen antwoord op de vraag. Voor ons is dit onderzoek een mogelijkheid om meer inzicht te krijgen in de executieve functies van kinderen en onze invloed daarop.
Algemene feedback	Wat is je algemene feedback op de presentatie?	Tessa heeft een prettige manier van presenteren. Ze heeft de kennis in haar hoofd zitten en voelt zich competent om zich te laten leiden door reacties en vragen zonder dat ze daarbij haar gehele verhaal verliest. Ze heeft een prettige manier van praten en stelt collega's op hun gemak waardoor ze de vrijheid voelen om vragen te stellen.

Fontys

Opleidingscentrum
petrale Onderwijszorg
Wat is de algemene
feedback op het
onderzoek?

Ik ben heel trots op Tessa. Zoals al eerder is aangegeven heeft Tessa een oprechte nieuwsgierigheid naar de ontwikkeling van kinderen, ze is geïnspireerd geraakt door de hersen en wil dit graag verbinden met activiteiten en kennis die haar passioneren.
Tessa werkt zelfstandig, doelmatig en zoekt naar verbinding met collega's, kinderen en ouders. Ik hoop dat er een moment komt dat de uitkomst van het onderzoek verder uitgewerkt wordt waardoor er meer collega's en kinderen een antwoord op vragen kunnen krijgen op hoogbegaafdheid en de executieve functies.

Hoe laat de student met
dit onderzoek naar jouw
mening zien een Master
Special Educational
Needs te zijn?

Tessa gebruikt haar kennis, nieuwe kennis, onderzoekstechnieken en de werkelijkheid vanuit een ander perspectief te kijken naar de werkelijkheid. Ik ben trots op de professionele manier van onderzoek doen en dit weergeven. Ik hoop dat zij haar ontwikkeling doorzet naar de universiteit omdat dit een antwoord kan zijn op haar analytische vermogen en haar oprechte nieuwsgierigheid naar hoe met het andere verbonden is.

Handtekening:

D. van Ugt.

Opleidingscentrum
Speciale Onderwijszorg

Feedbackformulier presentatie Praktijkgericht onderzoek

Gegevens	Naam student	Tessa Koekhoven
	Datum presentatie	11-6-2015
	Naam toehoorder	Robin de Grunt
	Titel presentatie	Hoe werkt mijn slimme brein
Communicatie	Is er sprake van dialoog? Reageert de student adequaat op vragen?	Ja, dit deed ze heel goed.
Theoretische onderbouwing	Zijn de kernbegrippen in het onderzoek duidelijk?	ja, alles is goed toegelicht.
	Sluit de theoretische onderbouwing aan bij wat er nodig is in de praktijk?	ja, ik heb goede handvatten gekregen.
	Is duidelijk rondom welke bronnen en theoretische concepten het onderzoek is opgebouwd?	ja
Onderzoeksstrategie	Wordt de opzet van het onderzoek duidelijk gemaakt?	ze had hierin een duidelijke opbouw.
Data-verzameling / verwerking	Sluiten de verzamelde gegevens aan bij de onderzoeksvraag? Hoe wordt duidelijk wat er met de verzamelde gegevens gedaan is?	ja dit stond in een duidelijk overzicht
Relevantie voor praktijk	Hoe relevant is het onderzoek voor de praktijk? Wat is de betekenis van dit onderzoek voor jouw praktijk?	Heel relevant, ik als beginnende leerkracht heb enorm veel handvatten gekregen om in de praktijk toe te passen.
	Kun je aangeven in hoeverre dit onderzoek bijdraagt aan de ontwikkeling van het beroep?	ik heb hierdoor meer inzicht gekregen in het begeleiden van kinderen met talent
Algemene feedback	Wat is je algemene feedback op de presentatie?	ze was enthousiast, duidelijk, praktijkgericht, heel prettig
	Wat is je algemene feedback op het onderzoek?	om nog te luisteren. Top!
	Hoe laat de student met dit onderzoek naar jouw mening zien een Master Special Educational Needs te zijn?	Zie bovenstaand, dit zegt meer dan genoeg!!

Handtekening:

R de Grunt

Dit formulier maakt onderdeel uit van de opleiding behorend bij de opleiding Fontys OSO Master SEN

Feedbackformulier presentatie Praktijkgericht onderzoek

Gegevens	Naam student	Tessa Koekhoven
	Datum presentatie	11-06-2015
	Naam toehoorder	Carla Kleinekorte
	Titel presentatie	Hoe werkt mijn slimme brein?
Communicatie	Is er sprake van dialoog? Reageert de student adequaat op vragen?	Tessa stelt veel vragen waardoor het gesprek snel op gang komt. We delen praktijkervaringen. Als ze vragen moet beantwoorden merk je dat ze veel van de stof weet waardoor ze het snel en duidelijk uit kan leggen
Theoretische onderbouwing	Zijn de kernbegrippen in het onderzoek duidelijk?	Ja ze kan de begrippen goed toelichten en daardoor is het voor het hele team leerzaam.
	Sluit de theoretische onderbouwing aan bij wat er nodig is in de praktijk?	Helemaal want als team waren we ons al bewust van het feit dat onze slimme kinderen meer nodig hebben dan alleen uitdaging in het werk. Door de theoretische onderbouwing zullen we veel meer aandacht gaan besteden aan de executieve functies.
	Is duidelijk rondom welke bronnen en theoretische concepten het onderzoek is opgebouwd?	Ja voor ons ook veel bekende bronnen
Onderzoeks-strategie	Wordt de opzet van het onderzoek duidelijk gemaakt?	De opzet was heel duidelijk en gestructureerd. Tessa heeft in haar presentatie duidelijk laten merken dat ze goed heeft nagedacht over de opbouw. Het zijn duidelijke en logische stappen die ze heeft genomen.
Data-verzameling / verwerking	Sluiten de verzamelde gegevens aan bij de onderzoeksvraag? Hoe wordt duidelijk wat er met de verzamelde gegevens gedaan is?	Ja ze heeft alles in duidelijke overzichten weergegeven.
Relevantie voor praktijk	Hoe relevant is het onderzoek voor de praktijk? Wat is de betekenis van dit onderzoek voor jouw praktijk?	Het hele team heeft veel meer inzicht gekregen in de behoeften van deze groep kinderen.
	Kun je aangeven in hoeverre dit onderzoek bijdraagt aan de ontwikkeling van het beroep?	Tessa heeft ons weer een grote stap verder laten maken in het begeleiden van onze kinderen met talent. We zullen zeker de executieve functies meenemen in de doelen die we samen met de kinderen stellen.
Algemene feedback	Wat is je algemene feedback op de presentatie?	Het was een duidelijke, inspirerende presentatie.

	Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg Wat is de algemene feedback op het onderzoek?	Het onderzoek is heel gedegen gedaan en er is ruim de tijd genomen voor observaties, spelbegeleiding en het afnemen van vragenlijsten met kinderen, ouders en leerkrachten.
	Hoe laat de student met dit onderzoek naar jouw mening zien een Master Special Educational Needs te zijn?	Tessa ziet helder wat kinderen met speciale behoeften nodig hebben. Ze stelt de juiste vragen en is zich ook erg bewust van de processen in de hersenen tijdens de begeleiding.

Handtekening:

Fontys

 Opleidingscentrum
Speciale Onderwijszorg

Feedbackformulier presentatie Praktijkgericht onderzoek

Gegevens	Naam student	Tessa Koekhoven
	Datum presentatie	Hoe welut myn slimme breen?
	Naam toehoorder	Serita Gayadren
	Titel presentatie	10-6-2015
Communicatie	Is er sprake van dialoog? Reageert de student adequaat op vragen?	Tessa presenteert en heeft vragen in haar presentatie. Hierdoor heeft ze de aandacht en ontstaat dialoog. Tessa kan de vragen op juiste wijze beantwoorden.
Theoretische onderbouwing	Zijn de kernbegrippen in het onderzoek duidelijk?	De kernbegrippen zijn duidelijk en worden goed toegelicht.
	Sluit de theoretische onderbouwing aan bij wat er nodig is in de praktijk?	De Theorie wordt op goede en boeiende wijze toegelicht op de praktijk situatie met voorbeelden.
	Is duidelijk rondom welke bronnen en theoretische concepten het onderzoek is opgebouwd?	Ja.
Onderzoeksstrategie	Wordt de opzet van het onderzoek duidelijk gemaakt?	Er wordt een duidelijke opzet laten zien en onderbouwing wordt toegelicht.
Data-verzameling / verwerking	Sluiten de verzamelde gegevens aan bij de onderzoeksvraag? Hoe wordt duidelijk wat er met de verzamelde gegevens gedaan is?	De onderzoeksvraag wordt op correcte wijze toegelicht en beantwoord.
Relevantie voor praktijk	Hoe relevant is het onderzoek voor de praktijk? Wat is de betekenis van dit onderzoek voor jouw praktijk?	Het onderzoek in het geheel gaat over de praktijk en zou voor ons direct te gebruiken zijn.
	Kun je aangeven in hoeverre dit onderzoek bijdraagt aan de ontwikkeling van het beroep?	Het licht toe welke regels en voorwaarden van belang zijn voor passend onderwijs.
Algemene feedback	Wat is je algemene feedback op de presentatie?	Goed! Prettige presentatie met duidelijk visueel materiaal. Er was interactie en het was erg verhelderend.
	Wat is je algemene feedback op het onderzoek?	goed.
	Hoe laat de student met dit onderzoek naar jouw mening zien een Master Special Educational Needs te zijn?	Tessa staat stevig in haar schoenen en heeft kennis van zake!

Handtekening:

Dit formulier maakt deel uit van de toetsing behorend bij de opleiding Fontys OSO Master SEN

Bijlage 2: Uitleg executieve functies Spel

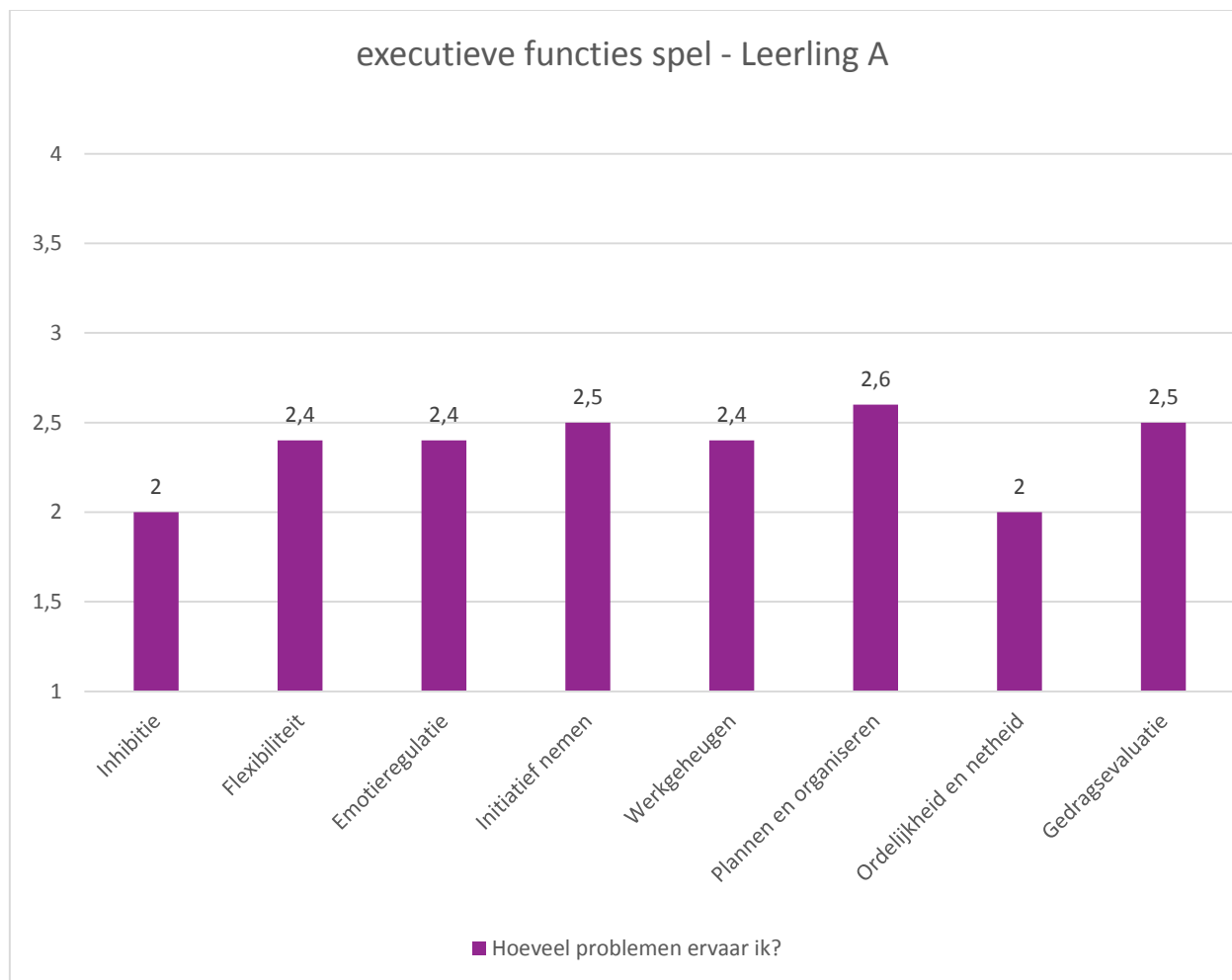
Tijdens deze interviews wordt er gebruik gemaakt van een spel die de onderzoeker zelf heeft ontworpen. Deze is gebaseerd op de theorie van Maljaars en Noens over de verschillende ontwikkelingsniveaus van communicatie (Maljaars & Noens, 2010). Deze theorie werd besproken in het theoretisch kader en concludeerde dat het gebruik van beweging, kleur en afbeeldingen kunnen zorgen voor meer betekenis bij de leerlingen als het gaat om hun eigen executieve functies.

Tijdens dit spel moet de leerling kaartjes met verschillende vaardigheden verdelen over vier verschillende gekleurde vakken. Alle vaardigheden vallen onder één van de acht executieve functies. Dondergroen staat voor “Dit kan ik heel erg goed”, lichtgroen staat voor “Dit kan ik”, geel staat voor “Hier ben ik nog niet zo goed in” en rood staat voor “Dit gaat helemaal niet goed”. Op de kaartjes staan verschillende vaardigheden beschreven met een pictogram erbij. Elk kaartje hoort bij één van de executieve functies. Elke kleur staat voor een aantal punten die de leerlingen geven aan de vaardigheid. Rood is vier punten, geel is drie punten, lichtgroen is twee punten en donkergroen is één punt.

Bijlage 3: Uitslagen executieve functies spel leerlingen

Uitslagen Leerling A

Inhibitie:	10 : 5 = 2
Ik bied mijn hulp aan	2
Ik houd mij aan afspraken	2
Ik kan samen delen	2
Ik durf kritiek en complimenten te geven	2
Ik denk goed na voor ik iets doe of zeg	2

Flexibiliteit:	12 : 5 = 2,4
Ik heb respect voor een andere mening	1
Ik bedenk een oplossing als iets niet lukt	2
Ik blijf rustig als iets verandert	3
Ik geef een ander denktijd	4
Ik stel vragen als ik het niet begrijp	2

Emotieregulatie:	12 : 5 = 2,4
Ik leer om te gaan met mijn eigen emoties	2
Ik probeer de ander te begrijpen	1
Ik kom voor mezelf op	2

Ik kan omgaan met een teleurstelling	4
Ik zet door ook als het moeilijk is	3

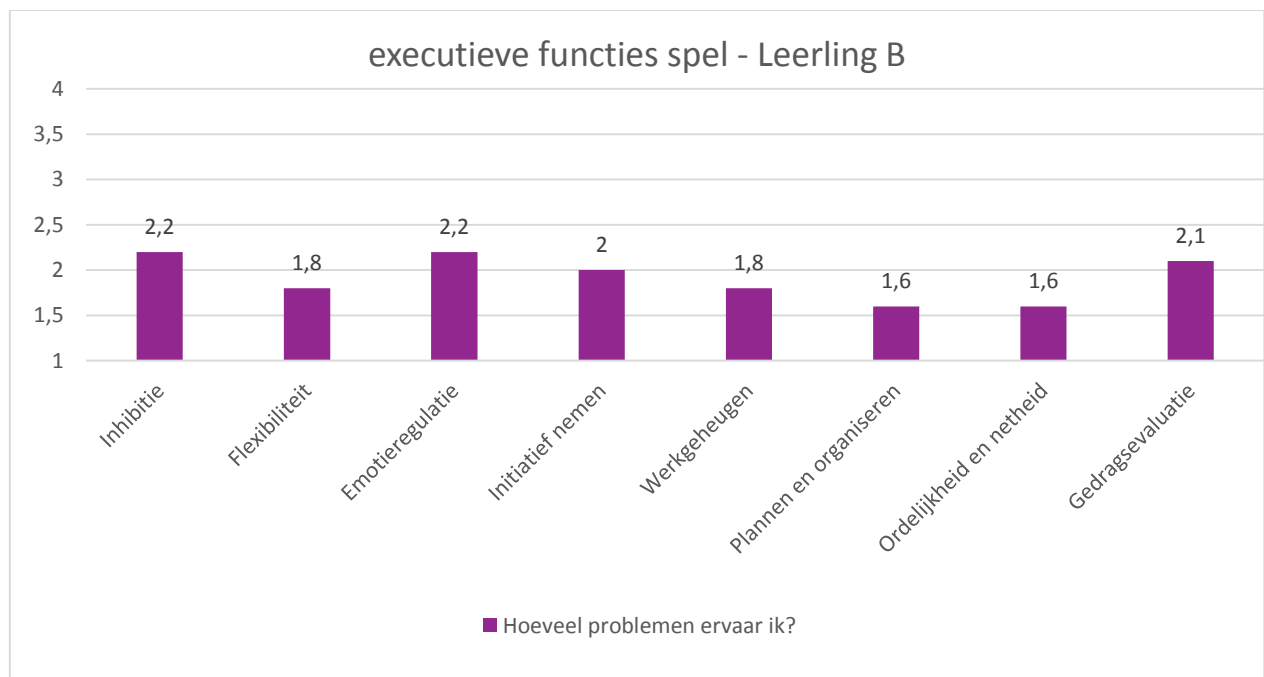
Initiatief nemen:	$15 : 6 = 2.5$
Ik stel vragen	3
Ik ben nieuwsgierig	1
Ik probeer verbanden te leggen	3
Ik kom met eigen ideeën	2
Ik probeer voort te borduren op een idee	3
Ik probeer dingen te verbeteren	3

Werkgeheugen:	$19 : 8 = 2.4$
Ik kom op tijd	1
Ik onthoud mijn taken	4
Ik houd mij aan de afspraken	2
Ik zorg dat ik al mijn spullen heb	1
Ik concentreer mij op de uitleg	2
Ik geef antwoord op de vraag	2
Ik laat mij niet afleiden	4
Ik werk rustig	3

Plannen en organiseren	$13 : 5 = 2.6$
Ik let op de tijd	2
Ik stel mijzelf doelen	4
Ik houd me aan mijn weektaak/planning	2
Ik blijf bij het onderwerp	2
Ik luister goed	3

Ordelijkheid en netheid:	Totaal: $10 : 5 = 2$
Ik zorg voor een opgeruimde werkplek	2
Ik verzamel mijn spullen snel	2
Ik ruim mijn spullen netjes op	2
Ik kijk mijn werk goed na	2
Ik schrijf netjes	2

Gedragsevaluatie:	$18 : 6 = 2.5$
Ik verzamel spullen voor mijn portfolio	4
Ik kan benoemen wat ik heb geleerd	4
Ik controleer mijn werk op fouten	2
Ik vraag feedback	4
Ik geef feedback aan anderen	2
Ik verander eventueel mijn aanpak	2

Uitslagen Leerling B

Inhibitie:	11 : 5 = 2.2
Ik bied mijn hulp aan	2
Ik houd mij aan afspraken	1
Ik kan samen delen	2
Ik durf kritiek en complimenten te geven	2
Ik denk goed na voor ik iets doe of zeg	4

Flexibiliteit:	9 : 5 = 1.8
Ik heb respect voor een andere mening	1
Ik bedenk een oplossing als iets niet lukt	2
Ik blijf rustig als iets verandert	2
Ik geef een ander denktijd	3
Ik stel vragen als ik het niet begrijp	1

Emotieregulatie:	11 : 5 = 2.2
Ik leer om te gaan met mijn eigen emoties	3
Ik probeer de ander te begrijpen	1
Ik kom voor mezelf op	2
Ik kan omgaan met een teleurstelling	4
Ik zet door ook als het moeilijk is	1

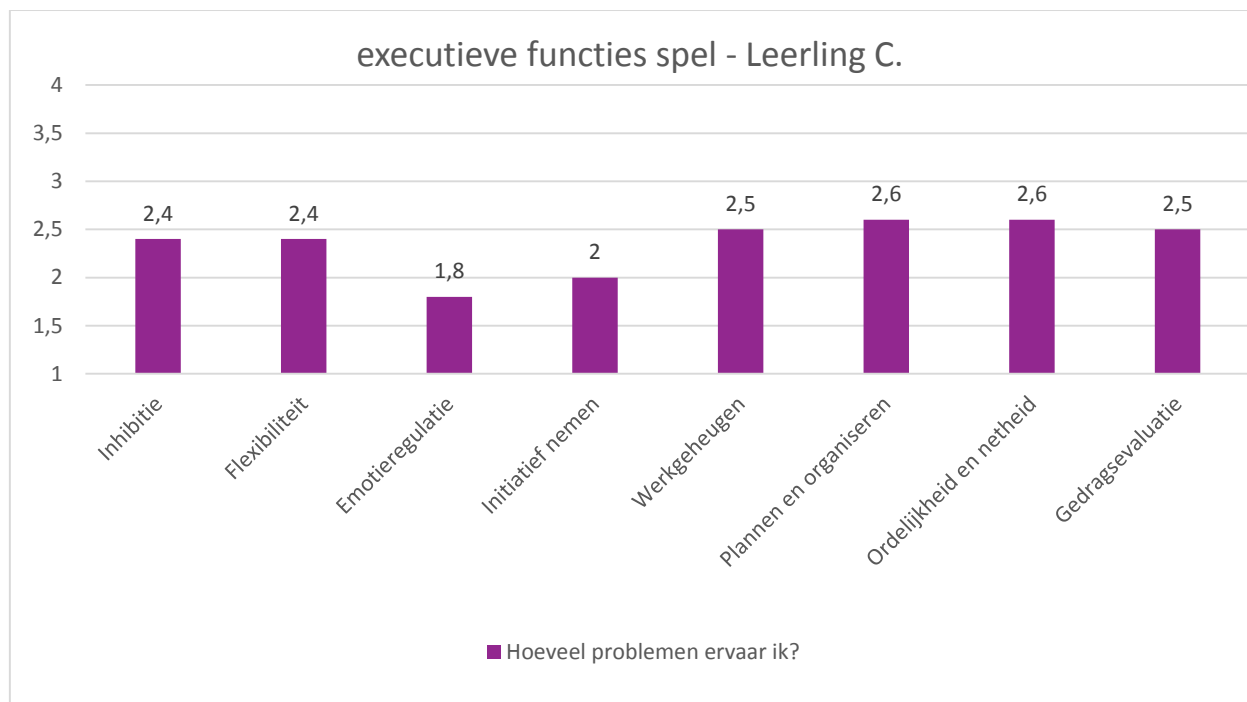
Initiatief nemen:	12 : 6 = 2
Ik stel vragen	2
Ik ben nieuwsgierig	1
Ik probeer verbanden te leggen	2
Ik kom met eigen ideeën	3
Ik probeer voort te borduren op een idee	3
Ik probeer dingen te verbeteren	1

Werkgeheugen:	$14 : 8 = 1.8$
Ik kom op tijd	1
Ik onthoud mijn taken	2
Ik houd mij aan de afspraken	1
Ik zorg dat ik al mijn spullen heb	1
Ik concentreer mij op de uitleg	2
Ik geef antwoord op de vraag	1
Ik laat mij niet afleiden	3
Ik werk rustig	3

Plannen en organiseren	$8 : 5 = 1.6$
Ik let op de tijd	1
Ik stel mijzelf doelen	3
Ik houd me aan mijn weektaak/planning	1
Ik blijf bij het onderwerp	2
Ik luister goed	1

Ordelijkheid en netheid:	Totaal: $8 : 5 = 1.6$
Ik zorg voor een opgeruimde werkplek	2
Ik verzamel mijn spullen snel	1
Ik ruim mijn spullen netjes op	1
Ik kijk mijn werk goed na	2
Ik schrijf netjes	2

Gedragsevaluatie:	$13 : 6 = 2.1$
Ik verzamel spullen voor mijn portfolio	1
Ik kan benoemen wat ik heb geleerd	3
Ik controleer mijn werk op fouten	2
Ik vraag feedback	1
Ik geef feedback aan anderen	3
Ik verander eventueel mijn aanpak	3

Uitslagen Leerling C

Inhibitie:	12 : 5 = 2.4
Ik bied mijn hulp aan	2
Ik houd mij aan afspraken	3
Ik kan samen delen	2
Ik durf kritiek en complimenten te geven	2
Ik denk goed na voor ik iets doe of zeg	3

Flexibiliteit:	12 : 5 = 2.4
Ik heb respect voor een andere mening	2
Ik bedenk een oplossing als iets niet lukt	3
Ik blijf rustig als iets verandert	3
Ik geef een ander denktijd	2
Ik stel vragen als ik het niet begrijp	2

Emotieregulatie:	9 : 5 = 1.8
Ik leer om te gaan met mijn eigen emoties	3
Ik probeer de ander te begrijpen	2
Ik kom voor mezelf op	1
Ik kan omgaan met een teleurstelling	2
Ik zet door ook als het moeilijk is	1

Initiatief nemen:	12 : 6 = 2
Ik stel vragen	1
Ik ben nieuwsgierig	1
Ik probeer verbanden te leggen	3
Ik kom met eigen ideeën	2
Ik probeer voort te borduren op een idee	3

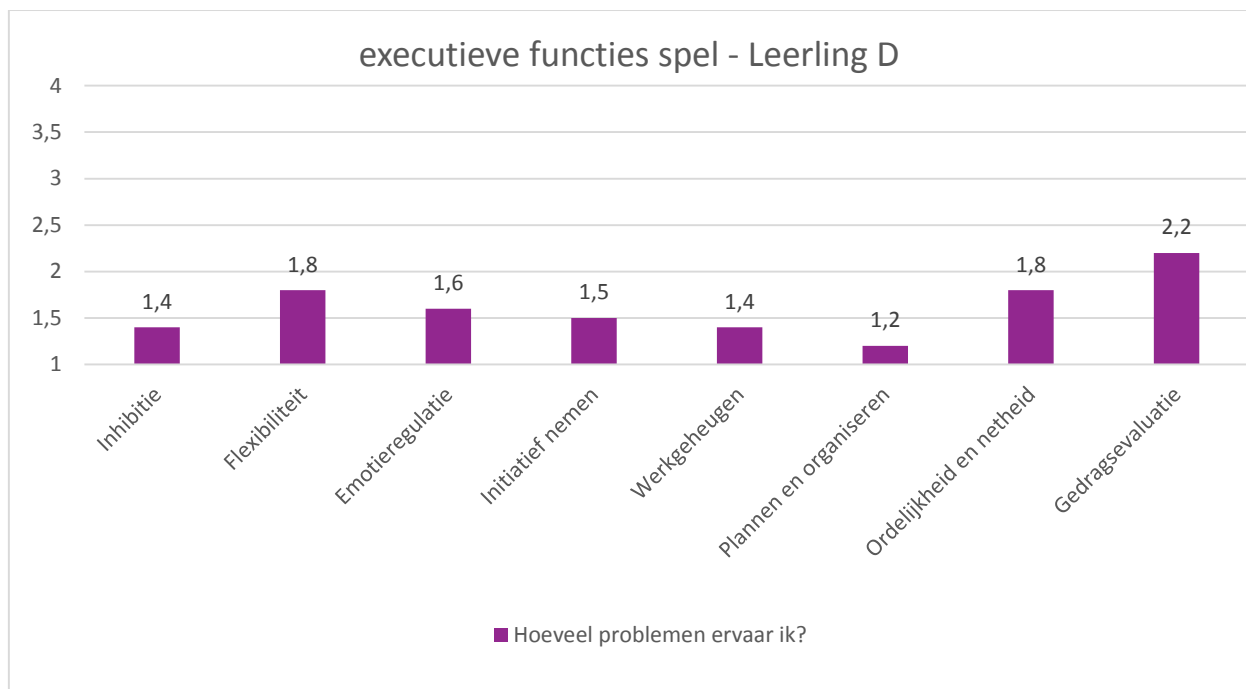
Ik probeer dingen te verbeteren	2

Werkgeheugen:	$20 : 8 = 2.5$
Ik kom op tijd	4
Ik onthoud mijn taken	2
Ik houd mij aan de afspraken	3
Ik zorg dat ik al mijn spullen heb	2
Ik concentreer mij op de uitleg	2
Ik geef antwoord op de vraag	2
Ik laat mij niet afleiden	3
Ik werk rustig	2

Plannen en organiseren	$13 : 5 = 2.6$
Ik let op de tijd	3
Ik stel mijzelf doelen	3
Ik houd me aan mijn weektaak/planning	2
Ik blijf bij het onderwerp	2
Ik luister goed	3

Ordelijkheid en netheid:	Totaal: $13 : 5 = 2.6$
Ik zorg voor een opgeruimde werkplek	2
Ik verzamel mijn spullen snel	3
Ik ruim mijn spullen netjes op	2
Ik kijk mijn werk goed na	3
Ik schrijf netjes	3

Gedragsevaluatie:	$18 : 6 = 2.5$
Ik verzamel spullen voor mijn portfolio	3
Ik kan benoemen wat ik heb geleerd	4
Ik controleer mijn werk op fouten	4
Ik vraag feedback	2
Ik geef feedback aan anderen	2
Ik verander eventueel mijn aanpak	3

Uitslagen Leerling D

Inhibitie:	7 : 5 = 1.4
Ik bied mijn hulp aan	1
Ik houd mij aan afspraken	2
Ik kan samen delen	1
Ik durf kritiek en complimenten te geven	1
Ik denk goed na voor ik iets doe of zeg	2

Flexibiliteit:	9 : 5 = 1.8
Ik heb respect voor een andere mening	1
Ik bedenk een oplossing als iets niet lukt	3
Ik blijf rustig als iets verandert	1
Ik geef een ander denktijd	3
Ik stel vragen als ik het niet begrijp	1

Emotieregulatie:	8 : 5 = 1.6
Ik leer om te gaan met mijn eigen emoties	1
Ik probeer de ander te begrijpen	1
Ik kom voor mezelf op	1
Ik kan omgaan met een teleurstelling	4
Ik zet door ook als het moeilijk is	1

Initiatief nemen:	9 : 6 = 1.5
Ik stel vragen	1
Ik ben nieuwsgierig	1
Ik probeer verbanden te leggen	3
Ik kom met eigen ideeën	1
Ik probeer voort te borduren op een idee	1
Ik probeer dingen te verbeteren	2

Werkgeheugen:	$11 : 8 = 1.4$
Ik kom op tijd	2
Ik onthoud mijn taken	1
Ik houd mij aan de afspraken	1
Ik zorg dat ik al mijn spullen heb	1
Ik concentreer mij op de uitleg	2
Ik geef antwoord op de vraag	1
Ik laat mij niet afleiden	2
Ik werk rustig	1

Plannen en organiseren	$6 : 5 = 1.2$
Ik let op de tijd	1
Ik stel mijzelf doelen	1
Ik houd me aan mijn weektaak/planning	1
Ik blijf bij het onderwerp	2
Ik luister goed	1

Ordelijkheid en netheid:	Totaal: $9 : 5 = 1.8$
Ik zorg voor een opgeruimde werkplek	1
Ik verzamel mijn spullen snel	1
Ik ruim mijn spullen netjes op	2
Ik kijk mijn werk goed na	1
Ik schrijf netjes	3

Gedragsevaluatie:	$13 : 6 = 2.2$
Ik verzamel spullen voor mijn portfolio	3
Ik kan benoemen wat ik heb geleerd	2
Ik controleer mijn werk op fouten	3
Ik vraag feedback	1
Ik geef feedback aan anderen	1
Ik verander eventueel mijn aanpak	3

Bijlage 4: BRIEF ingevulde vragenlijsten

Leerling A

Hoe goed kent u uw leerling? ☐ zeer goed ☐ goed ☒ enigszins ☐ niet goed

	N nooit	S soms	V vaak
1 Reageert overdreven op kleine problemen	☒	☐	☐
2 Onthoudt alleen het eerste of het laatste als hij/zij drie dingen te doen krijgt	☐	☒	☐
3 Begint niet uit zichzelf	☐	☒	☐
4 Kan een teleurstelling, berisping of belediging moeilijk verwerken	☐	☒	☐
5 Weigert of heeft moeite om een andere manier te accepteren om een probleem op te lossen met schoolwerk, vrienden, karweitjes etc.	☐	☒	☐
6 Raakt van streek bij nieuwe situaties	☒	☐	☐
7 Heeft explosieve woedeaanvallen	☒	☐	☐
8 Kan zich maar kort concentreren	☐	☒	☐
9 Er moet vaak "nee" of "hou daarmee op" tegen hem/haar gezegd worden <i>Wiebelen stoel</i>	☐	☒	☐
10 Moet aangespoord worden om met een taak te beginnen, zelfs als hij/zij daartoe bereid is	☐	☒	☐
11 Raakt dingen kwijt, zoals broodtrommel, geld voor de lunch, toestemmingsbriefjes, huiswerk etc.	☒	☐	☐
12 Neemt huiswerk, opgaven, spulletjes etc. niet mee naar huis	☐	☒	☐
13 Raakt van streek als plannen gewijzigd worden	☒	☐	☐
14 Raakt van slag bij verandering van leraar of groep	☒	☐	☐
15 Controleert zijn/haar werk niet op fouten	☐	☐	☒
16 Kan dingen niet vinden, zoals kleding, bril, schoenen, speelgoed, boeken, potloden etc.	☒	☐	☐
17 Heeft goede ideeën, maar krijgt ze niet op papier	☒	☐	☐
18 Heeft moeite zich te concentreren op karweitjes, schoolwerk etc.	☐	☒	☐
19 Is niet creatief bij het oplossen van een probleem	☒	☐	☐
20 Zijn/haar schooltas is een rommeltje	☒	☐	☐
21 Is snel afgeleid door geluid, activiteit, uitzicht etc.	☐	☒	☐
22 Maakt slordigheidsfouten	☐	☒	☐
23 Vergeet huiswerk in te leveren, ook als het af is <i>(als de leerling nooit huiswerk krijgt, kruis hier het vakje 'nooit' aan)</i>	☒	☐	☐
24 Verzet zich tegen verandering van routine, eten, plaatsen etc.	☒	☐	☐
25 Heeft moeite met karweitjes of taken die meer dan één stap vereisen	☒	☐	☐
26 Heeft woedeaanvallen om kleine dingen	☒	☐	☐
27 Verandert vaak van humeur	☒	☐	☐
28 Heeft hulp nodig van een volwassene om bij de les te blijven	☐	☒	☐
29 Raakt verstrikt in details en verliest het algemene overzicht	☒	☐	☐
30 Raakt moeilijk gewend aan nieuwe situaties (lessen, groepen, vrienden)	☒	☐	☐
31 Vergeet wat hij/zij aan het doen was	☐	☒	☐
32 Als hij/zij iets moet halen, vergeet hij/zij wat het ook alweer was	☐	☒	☐
33 Heeft niet in de gaten wat het effect is van zijn/haar gedrag en hoe anderen zich daaraan kunnen storen	☒	☐	☐
34 Heeft moeite met het verzinnen van verschillende manieren om een probleem op te lossen	☒	☐	☐
35 Heeft goede ideeën, maar kan ze niet uitvoeren (geen doorzettingsvermogen)	☒	☐	☐
36 Maakt zijn/haar werk niet af	☒	☐	☐
37 Raakt overweldigd door grote opgaven	☐	☒	☐
38 Denkt niet na voordat hij/zij iets doet	☒	☐	☐

	N nooit	S soms	V vaak
39 Heeft moeite om dingen af te maken (karweitjes, huiswerk)	☒	☐	☐
40 Denkt te veel na over hetzelfde onderwerp	☐	☒	☐
41 Onderschat de tijd die nodig is om taken af te krijgen	☐	☒	☐
42 Valt anderen in de rede	☒	☐	☐
43 Is impulsief	☐	☒	☐
44 Heeft het niet in de gaten wanneer zijn/haar gedrag negatieve reacties oproept	☒	☐	☐
45 Staat op verkeerde momenten op van zijn/haar stoel	☒	☐	☐
46 Is zich niet bewust van eigen gedrag in een groep	☒	☐	☐
47 Gaat sneller door het lint dan vrienden	☒	☐	☐
48 Reageert heftiger op situaties dan andere kinderen	☒	☐	☐
49 Begint pas op het laatste moment aan opdrachten of karweitjes	☒	☐	☐
50 Heeft moeite om met huiswerk of karweitjes te beginnen	☒	☐	☐
51 Humeur wordt gemakkelijk door de situatie beïnvloed	☐	☒	☐
52 Denkt niet vooruit bij huiswerkopdrachten (als de leerling nooit huiswerk krijgt, kruis hier het vakje 'nooit' aan)	☒	☐	☐
53 Blijft bij een bepaald onderwerp of een activiteit steken	☐	☒	☐
54 Kent eigen sterke en zwakte punten niet goed	☒	☐	☐
55 Spreekt of speelt te luidruchtig	☒	☐	☐
56 Geschreven werk ziet er slordig uit	☒	☐	☐
57 Doet te wild of is onhandelbaar	☒	☐	☐
58 Heeft moeite een rem te zetten op zijn/haar gedrag	☒	☐	☐
59 Raakt in de problemen als er geen volwassene is die hem/haar in de gaten houdt	☒	☐	☐
60 Heeft moeite dingen te onthouden, zelfs voor een paar minuten	☐	☒	☐
61 Levert slordig werk af	☒	☐	☐
62 Na een probleem blijft hij/zij lange tijd teleurgesteld	☐	☒	☐
63 Neemt geen initiatief	☐	☒	☐
64 Woedeaanvallen of huilbuien zijn intensief, maar houden snel op	☒	☐	☐
65 Heeft niet in de gaten dat bepaalde gedragingen andere mensen storen	☒	☐	☐
66 Kleine gebeurtenissen lokken grote reacties uit	☒	☐	☐
67 Kan dingen niet vinden in de klas of op zijn/haar bureau	☒	☐	☐
68 Laat een spoor van eigendommen achter waar hij/zij ook naartoe gaat	☒	☐	☐
69 Denkt niet na over consequenties alvorens dingen te doen	☒	☐	☐
70 Heeft moeite om een probleem op een andere manier op te lossen als hij/zij is vastgelopen	☒	☐	☐
71 Laat troep achter die anderen op moeten ruimen	☒	☐	☐
72 Raakt erg snel overstuur	☒	☐	☐
73 Heeft een rommelig bureau	☐	☒	☐
74 Kan niet bij hetzelfde onderwerp blijven tijdens het praten	☒	☐	☐
75 Zegt constant dezelfde dingen	☒	☐	☐

Leerling B

Hoe goed kent u uw leerling? ☐ zeer goed ☒ goed ☐ enigszins ☐ niet goed

	N nooit	S soms	V vaak
1 Reageert overdreven op kleine problemen <u>by ouders wel, by my niet</u>	☐	☐	☒
2 Onthoudt alleen het eerste of het laatste als hij/zij drie dingen te doen krijgt	☒	☐	☐
3 Begint niet uit zichzelf	☐	☒	☐
4 Kan een teleurstelling, berisping of belediging moeilijk verwerken	☐	☐	☒
5 Weigert of heeft moeite om een andere manier te accepteren om een probleem op te lossen met schoolwerk, vrienden, karweitjes etc.	☐	☐	☒
6 Raakt van streek bij nieuwe situaties	☐	☒	☐
7 Heeft explosieve woedeaanvallen <u>niet by my wel by moeder/ouders</u>	☐	☒	☐
8 Kan zich maar kort concentreren	☒	☐	☐
9 Er moet vaak "nee" of "hou daarmee op" tegen hem/haar gezegd worden	☒	☐	☐
10 Moet aangespoord worden om met een taak te beginnen, zelfs als hij/zij daartoe bereid is	☐	☒	☐
11 Raakt dingen kwijt, zoals broodtrommel, geld voor de lunch, toestemmingsbriefjes, huiswerk etc.	☒	☐	☐
12 Neemt huiswerk, opgaven, spulletjes etc. niet mee naar huis <u>me naar school Spaans</u>	☐	☐	☒
13 Raakt van streek als plannen gewijzigd worden	☐	☒	☐
14 Raakt van slag bij verandering van leraar of groep	☐	☐	☒
15 Controleert zijn/haar werk niet op fouten	☒	☐	☐
16 Kan dingen niet vinden, zoals kleding, bril, schoenen, speelgoed, boeken, potloden etc.	☒	☐	☐
17 Heeft goede ideeën, maar krijgt ze niet op papier	☐	☒	☐
18 Heeft moeite zich te concentreren op karweitjes, schoolwerk etc.	☐	☒	☐
19 Is niet creatief bij het oplossen van een probleem	☐	☐	☒
20 Zijn/haar schooltas is een rommeltje	☒	☐	☐
21 Is snel afgeleid door geluid, activiteit, uitzicht etc.	☐	☐	☒
22 Maakt slordigheidsfouten	☐	☐	☒
23 Vergeet huiswerk in te leveren, ook als het af is (als de leerling nooit huiswerk krijgt, kruis hier het vakje 'nooit' aan)	☐	☐	☒
24 Verzet zich tegen verandering van routine, eten, plaatsen etc.	☐	☒	☐
25 Heeft moeite met karweitjes of taken die meer dan één stap vereisen	☐	☒	☐
26 Heeft woedeaanvallen om kleine dingen <u>niet by my wel by moeder</u>	☐	☒	☐
27 Verandert vaak van humeur <u>ik merk de wisselingen niet, eerder wat stiller</u>	☐	☒	☐
28 Heeft hulp nodig van een volwassene om bij de les te blijven	☐	☐	☒
29 Raakt verstrikt in details en verliest het algemene overzicht	☐	☐	☒
30 Raakt moeilijk gewend aan nieuwe situaties (lessen, groepen, vrienden)	☐	☐	☒
31 Vergeet wat hij/zij aan het doen was	☒	☐	☐
32 Als hij/zij iets moet halen, vergeet hij/zij wat het ook alweer was	☒	☐	☐
33 Heeft niet in de gaten wat het effect is van zijn/haar gedrag en hoe anderen zich daaraan kunnen storen	☐	☒	☐
34 Heeft moeite met het verzinnen van verschillende manieren om een probleem op te lossen	☐	☐	☒
35 Heeft goede ideeën, maar kan ze niet uitvoeren (geen doorzettingsvermogen)	☐	☐	☒
36 Maakt zijn/haar werk niet af	☐	☐	☒
37 Raakt overweldigd door grote opgaven	☐	☐	☒
38 Denkt niet na voordat hij/zij iets doet	☐	☒	☐

	N nooit	S soms	V vaak
39 Heeft moeite om dingen af te maken (karweitjes, huiswerk) <u>Wil ook niet aan huiswerk be-</u>	☐	☐	☒
40 Denkt te veel na over hetzelfde onderwerp <u>ginnen.</u>	☐	☐	☒
41 Onderschat de tijd die nodig is om taken af te krijgen	☐	☐	☒
42 Valt anderen in de rede	☒	☐	☐
43 Is impulsief	☒	☐	☐
44 Heeft het niet in de gaten wanneer zijn/haar gedrag negatieve reacties oproept	☐	☒	☐
45 Staat op verkeerde momenten op van zijn/haar stoel	☒	☐	☐
46 Is zich niet bewust van eigen gedrag in een groep	☐	☒	☐
47 Gaat sneller door het lint dan vrienden	☒	☐	☐
48 Reageert heftiger op situaties dan andere kinderen <u>maar niet op school.</u>	☒	☐	☐
49 Begint pas op het laatste moment aan opdrachten of karweitjes	☐	☐	☒
50 Heeft moeite om met huiswerk of karweitjes te beginnen	☐	☐	☒
51 Humeur wordt gemakkelijk door de situatie beïnvloed <u>alleen thuis</u>	☐	☐	☒
52 Denkt niet vooruit bij huiswerkopdrachten <u>(als de leerling nooit huiswerk krijgt, kruis hier het vakje 'nooit' aan)</u>	☐	☐	☒
53 Blijft bij een bepaald onderwerp of een activiteit steken	☐	☐	☒
54 Kent eigen sterke en zwakke punten niet goed	☐	☒	☐
55 Spreekt of speelt te luidruchtig	☒	☐	☐
56 Geschreven werk ziet er slordig uit	☐	☒	☐
57 Doet te wild of is onhandelbaar	☒	☐	☐
58 Heeft moeite een rem te zetten op zijn/haar gedrag	☒	☐	☐
59 Raakt in de problemen als er geen volwassene is die hem/haar in de gaten houdt	☐	☒	☐
60 Heeft moeite dingen te onthouden, zelfs voor een paar minuten	☒	☐	☐
61 Levert slordig werk af	☒	☐	☐
62 Na een probleem blijft hij/zij lange tijd teleurgesteld	☐	☐	☒
63 Neemt geen initiatief	☐	☐	☒
64 Woedeaanvallen of huilbuien zijn intensief, maar houden snel op <u>blijft lang hangen</u>	☒	☐	☐
65 Heeft niet in de gaten dat bepaalde gedragingen andere mensen storen	☐	☒	☒
66 Kleine gebeurtenissen lokken grote reacties uit	☐	☐	☒
67 Kan dingen niet vinden in de klas of op zijn/haar bureau	☒	☐	☐
68 Laat een spoor van eigendommen achter waar hij/zij ook naartoe gaat	☒	☐	☐
69 Denkt niet na over consequenties alvorens dingen te doen	☐	☐	☒
70 Heeft moeite om een probleem op een andere manier op te lossen als hij/zij is vastgelopen	☐	☐	☒
71 Laat troep achter die anderen op moeten ruimen	☐	☒	☐
72 Raakt erg snel overstuur	☐	☒	☒
73 Heeft een rommelig bureau	☒	☐	☐
74 Kan niet bij hetzelfde onderwerp blijven tijdens het praten	☒	☐	☐
75 Zegt constant dezelfde dingen	☒	☐	☐

Leerling C

Hoe goed kent u uw leerling?

☐ zeer goed☒ goed☐ enigszins☐ niet goed

	N nooit	S soms	V vaak
1 Reageert overdreven op kleine problemen	☒	☐	☐
2 Onthoudt alleen het eerste of het laatste als hij/zij drie dingen te doen krijgt	☐	☒	☐
3 Begint niet uit zichzelf	☐	☐	☒
4 Kan een teleurstelling, berisping of belediging moeilijk verwerken	☒	☐	☐
5 Weigert of heeft moeite om een andere manier te accepteren om een probleem op te lossen met schoolwerk, vrienden, karweitjes etc.	☒	☐	☐
6 Raakt van streek bij nieuwe situaties	☒	☐	☐
7 Heeft explosieve woedeaanvallen	☒	☐	☐
8 Kan zich maar kort concentreren	☐	☐	☒
9 Er moet vaak "nee" of "hou daarmee op" tegen hem/haar gezegd worden	☐	☒	☐
10 Moet aangespoord worden om met een taak te beginnen, zelfs als hij/zij daartoe bereid is	☐	☐	☒
11 Raakt dingen kwijt, zoals broodtrommel, geld voor de lunch, toestemmingsbriefjes, huiswerk etc.	☒	☒	☐
12 Neemt huiswerk, opgaven, spulletjes etc. niet mee naar huis	☐	☒	☐
13 Raakt van streek als plannen gewijzigd worden	☒	☐	☐
14 Raakt van slag bij verandering van leraar of groep	☒	☐	☐
15 Controleert zijn/haar werk niet op fouten	☐	☐	☒
16 Kan dingen niet vinden, zoals kleding, bril, schoenen, speelgoed, boeken, potloden etc.	☐	☒	☐
17 Heeft goede ideeën, maar krijgt ze niet op papier	☐	☐	☒
18 Heeft moeite zich te concentreren op karweitjes, schoolwerk etc.	☐	☐	☒
19 Is niet creatief bij het oplossen van een probleem	☒	☐	☐
20 Zijn/haar schooltas is een rommeltje	☐	☒	☐
21 Is snel afgeleid door geluid, activiteit, uitzicht etc.	☐	☐	☒
22 Maakt slordigheidsfouten	☐	☐	☒
23 Vergeet huiswerk in te leveren, ook als het af is (als de leerling nooit huiswerk krijgt, kruis hier het vakje 'nooit' aan)	☒	☐	☐
24 Verzet zich tegen verandering van routine, eten, plaatsen etc.	☒	☐	☐
25 Heeft moeite met karweitjes of taken die meer dan één stap vereisen	☐	☒	☐
26 Heeft woedeaanvallen om kleine dingen	☒	☐	☐
27 Verandert vaak van humeur	☒	☐	☐
28 Heeft hulp nodig van een volwassene om bij de les te blijven	☐	☒	☐
29 Raakt verstrikt in details en verliest het algemene overzicht	☐	☒	☐
30 Raakt moeilijk gewend aan nieuwe situaties (lessen, groepen, vrienden)	☒	☐	☐
31 Vergeet wat hij/zij aan het doen was	☐	☒	☐
32 Als hij/zij iets moet halen, vergeet hij/zij wat het ook alweer was	☒	☐	☐
33 Heeft niet in de gaten wat het effect is van zijn/haar gedrag en hoe anderen zich daaraan kunnen storen	☒	☐	☐
34 Heeft moeite met het verzinnen van verschillende manieren om een probleem op te lossen	☒	☐	☐
35 Heeft goede ideeën, maar kan ze niet uitvoeren (geen doorzettingsvermogen)	☐	☒	☐
36 Maakt zijn/haar werk niet af	☐	☐	☒
37 Raakt overweldigd door grote opgaven	☐	☒	☐
38 Denkt niet na voordat hij/zij iets doet	☒	☐	☐

	N nooit	S soms	V vaak
39 Heeft moeite om dingen af te maken (karweitjes, huiswerk)	☐	☐	☒
40 Denkt te veel na over hetzelfde onderwerp	☒	☐	☐
41 Onderschat de tijd die nodig is om taken af te krijgen	☐	☒	☐
42 Valt anderen in de rede	☐	☒	☐
43 Is impulsief	☐	☒	☐
44 Heeft het niet in de gaten wanneer zijn/haar gedrag negatieve reacties oproept	☒	☐	☐
45 Staat op verkeerde momenten op van zijn/haar stoel	☐	☒	☐
46 Is zich niet bewust van eigen gedrag in een groep	☒	☐	☐
47 Gaat sneller door het lint dan vrienden	☒	☐	☐
48 Reageert heftiger op situaties dan andere kinderen	☒	☐	☐
49 Begint pas op het laatste moment aan opdrachten of karweitjes	☐	☒	☐
50 Heeft moeite om met huiswerk of karweitjes te beginnen	☐	☒	☐
51 Humeur wordt gemakkelijk door de situatie beïnvloed	☒	☐	☐
52 Denkt niet vooruit bij huiswerkopdrachten <i>(als de leerling nooit huiswerk krijgt, kruis hier het vakje 'nooit' aan)</i>	☒	☐	☐
53 Blijft bij een bepaald onderwerp of een activiteit steken	☐	☐	☐
54 Kent eigen sterke en zwakte punten niet goed	☐	☒	☐
55 Sprekt of speelt te luidruchtig	☒	☐	☐
56 Geschreven werk ziet er slordig uit	☐	☒	☒
57 Doet te wild of is onhandelbaar	☒	☐	☐
58 Heeft moeite een rem te zetten op zijn/haar gedrag	☐	☒	☐
59 Raakt in de problemen als er geen volwassene is die hem/haar in de gaten houdt	☒	☐	☐
60 Heeft moeite dingen te onthouden, zelfs voor een paar minuten	☒	☐	☐
61 Levert slordig werk af	☐	☒	☐
62 Na een probleem blijft hij/zij lange tijd teleurgesteld	☒	☐	☐
63 Neemt geen initiatief	☒	☐	☐
64 Woedeaanvallen of huilbuien zijn intensief, maar houden snel op	☒	☐	☐
65 Heeft niet in de gaten dat bepaalde gedragingen andere mensen storen	☐	☒	☐
66 Kleine gebeurtenissen lokken grote reacties uit	☒	☐	☐
67 Kan dingen niet vinden in de klas of op zijn/haar bureau	☐	☒	☐
68 Laat een spoor van eigendommen achter waar hij/zij ook naartoe gaat	☒	☐	☐
69 Denkt niet na over consequenties alvorens dingen te doen	☐	☒	☐
70 Heeft moeite om een probleem op een andere manier op te lossen als hij/zij is vastgelopen	☒	☐	☐
71 Laat troep achter die anderen op moeten ruimen	☒	☐	☐
72 Raakt erg snel overstuur	☒	☐	☐
73 Heeft een rommelig bureau	☐	☒	☐
74 Kan niet bij hetzelfde onderwerp blijven tijdens het praten	☐	☒	☐
75 Zegt constant dezelfde dingen	☒	☐	☐

Leerling D

Hoe goed kent u uw leerling?

☐ zeer goed☒ goed☐ enigszins☐ niet goed

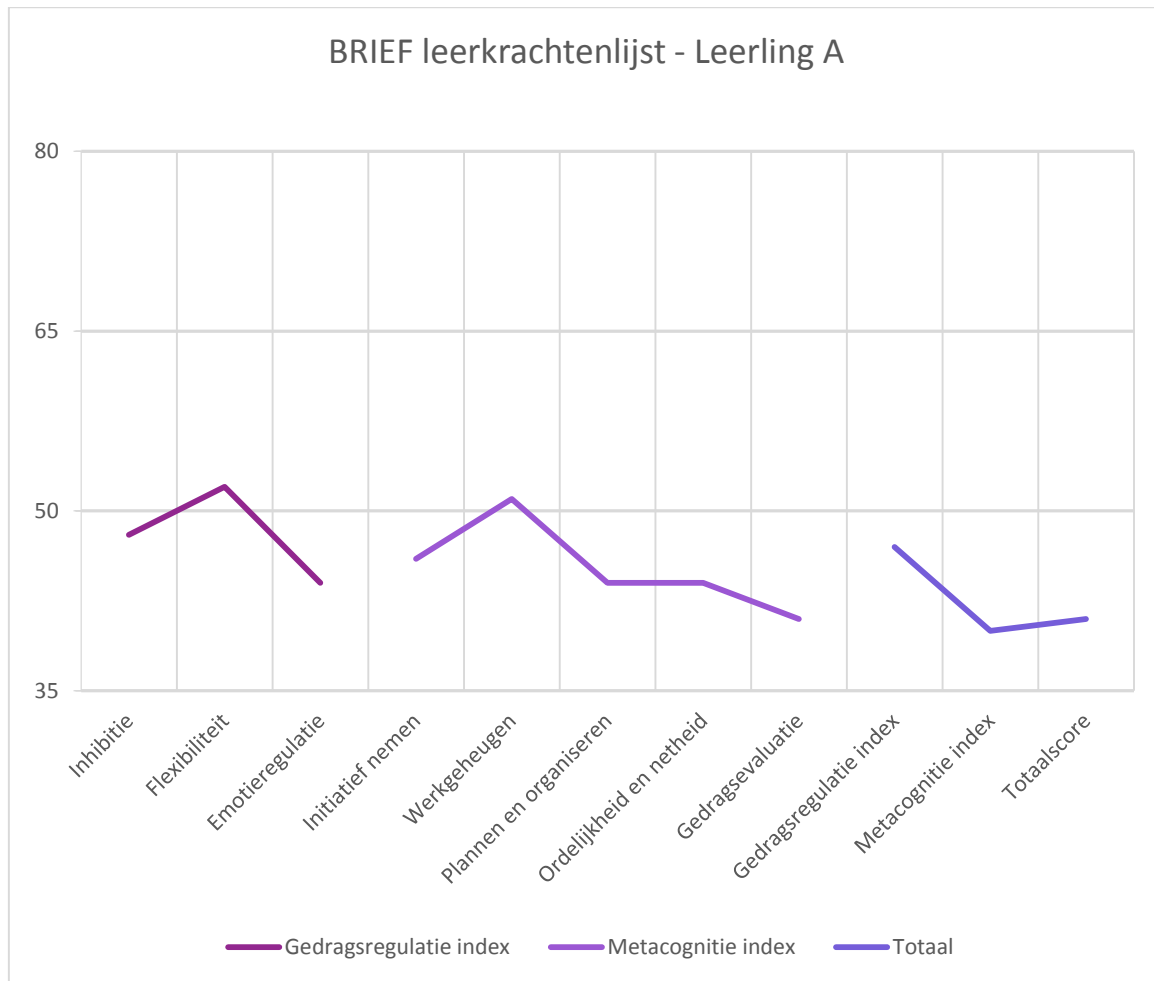
	N nooit	S soms	V vaak
1 Reageert overdreven op kleine problemen	☐	☒	☐
2 Onthoudt alleen het eerste of het laatste als hij/zij drie dingen te doen krijgt	☐	☒	☐
3 Begint niet uit zichzelf	☐	☒	☐
4 Kan een teleurstelling, berisping of belediging moeilijk verwerken	☐	☐	☒
5 Weigert of heeft moeite om een andere manier te accepteren om een probleem op te lossen met schoolwerk, vrienden, karweitjes etc.	☐	☐	☒
6 Raakt van streek bij nieuwe situaties	☐	☒	☐
7 Heeft explosieve woedeaanvallen	☒	☐	☐
8 Kan zich maar kort concentreren	☐	☒	☐
9 Er moet vaak "nee" of "hou daarmee op" tegen hem/haar gezegd worden	☒	☐	☐
10 Moet aangespoord worden om met een taak te beginnen, zelfs als hij/zij daartoe bereid is	☐	☒	☐
11 Raakt dingen kwijt, zoals broodtrommel, geld voor de lunch, toestemmingsbriefjes, huiswerk etc.	☒	☐	☐
12 Neemt huiswerk, opgaven, spulletjes etc. niet mee naar huis	☒	☐	☐
13 Raakt van streek als plannen gewijzigd worden	☒	☐	☐
14 Raakt van slag bij verandering van leraar of groep	☒	☐	☐
15 Controleert zijn/haar werk niet op fouten	☐	☒	☐
16 Kan dingen niet vinden, zoals kleding, bril, schoenen, speelgoed, boeken, potloden etc.	☒	☐	☐
17 Heeft goede ideeën, maar krijgt ze niet op papier	☒	☐	☐
18 Heeft moeite zich te concentreren op karweitjes, schoolwerk etc.	☐	☒	☐
19 Is niet creatief bij het oplossen van een probleem	☐	☒	☐
20 Zijn/haar schooltas is een rommeltje	☒	☐	☐
21 Is snel afgeleid door geluid, activiteit, uitzicht etc.	☐	☒	☐
22 Maakt slordigheidsfouten	☐	☒	☐
23 Vergeet huiswerk in te leveren, ook als het af is (als de leerling nooit huiswerk krijgt, kruis hier het vakje 'nooit' aan)	☒	☐	☐
24 Verzet zich tegen verandering van routine, eten, plaatsen etc.	☒	☐	☐
25 Heeft moeite met karweitjes of taken die meer dan één stap vereisen	☒	☐	☐
26 Heeft woedeaanvallen om kleine dingen	☒	☐	☐
27 Verandert vaak van humeur	☒	☐	☐
28 Heeft hulp nodig van een volwassene om bij de les te blijven	☐	☒	☐
29 Raakt verstrikt in details en verliest het algemene overzicht	☐	☒	☐
30 Raakt moeilijk gewend aan nieuwe situaties (lessen, groepen, vrienden)	☒	☐	☐
31 Vergeet wat hij/zij aan het doen was	☐	☒	☐
32 Als hij/zij iets moet halen, vergeet hij/zij wat het ook alweer was	☒	☐	☐
33 Heeft niet in de gaten wat het effect is van zijn/haar gedrag en hoe anderen zich daaraan kunnen storen	☐	☒	☐
34 Heeft moeite met het verzinnen van verschillende manieren om een probleem op te lossen	☐	☐	☒
35 Heeft goede ideeën, maar kan ze niet uitvoeren (geen doorzettingsvermogen)	☐	☒	☐
36 Maakt zijn/haar werk niet af	☐	☒	☐
37 Raakt overweldigd door grote opgaven	☐	☒	☐
38 Denkt niet na voordat hij/zij iets doet	☐	☐	☒

	N nooit	S soms	V vaak
39 Heeft moeite om dingen af te maken (karweitjes, huiswerk)	☐	☒	☐
40 Denkt te veel na over hetzelfde onderwerp	☐	☐	☒
41 Onderschat de tijd die nodig is om taken af te krijgen	☐	☐	☒
42 Valt anderen in de rede	☐	☒	☐
43 Is impulsief	☐	☒	☐
44 Heeft het niet in de gaten wanneer zijn/haar gedrag negatieve reacties oproept	☐	☒	☐
45 Staat op verkeerde momenten op van zijn/haar stoel	☒	☐	☐
46 Is zich niet bewust van eigen gedrag in een groep	☐	☒	☐
47 Gaat sneller door het lint dan vrienden	☒	☐	☐
48 Reageert heftiger op situaties dan andere kinderen	☐	☒	☐
49 Begint pas op het laatste moment aan opdrachten of karweitjes	☐	☒	☐
50 Heeft moeite om met huiswerk of karweitjes te beginnen	☒	☐	☐
51 Humeur wordt gemakkelijk door de situatie beïnvloed	☒	☐	☐
52 Denkt niet vooruit bij huiswerkopdrachten (als de leerling nooit huiswerk krijgt, kruis hier het vakje 'nooit' aan)	☒	☐	☐
53 Blijft bij een bepaald onderwerp of een activiteit steken	☐	☒	☐
54 Kent eigen sterke en zwakte punten niet goed	☐	☒	☐
55 Spreekt of speelt te luidruchtig	☒	☐	☐
56 Geschreven werk ziet er slordig uit	☐	☒	☐
57 Doet te wild of is onhandelbaar	☒	☐	☐
58 Heeft moeite een rem te zetten op zijn/haar gedrag	☐	☒	☐
59 Raakt in de problemen als er geen volwassene is die hem/haar in de gaten houdt	☒	☐	☐
60 Heeft moeite dingen te onthouden, zelfs voor een paar minuten	☒	☐	☐
61 Levert slordig werk af	☐	☒	☐
62 Na een probleem blijft hij/zij lange tijd teleurgesteld	☐	☐	☒
63 Neemt geen initiatief	☐	☐	☒
64 Woedeaanvallen of huilbuien zijn intensief, maar houden snel op	☒	☐	☐
65 Heeft niet in de gaten dat bepaalde gedragingen andere mensen storen	☐	☒	☐
66 Kleine gebeurtenissen lokken grote reacties uit	☒	☐	☐
67 Kan dingen niet vinden in de klas of op zijn/haar bureau	☒	☐	☐
68 Laat een spoor van eigendommen achter waar hij/zij ook naartoe gaat	☒	☐	☐
69 Denkt niet na over consequenties alvorens dingen te doen	☐	☒	☐
70 Heeft moeite om een probleem op een andere manier op te lossen als hij/zij is vastgelopen	☐	☐	☒
71 Laat troep achter die anderen op moeten ruimen	☒	☐	☐
72 Raakt erg snel overstuur	☐	☒	☐
73 Heeft een rommelig bureau	☐	☒	☒
74 Kan niet bij hetzelfde onderwerp blijven tijdens het praten	☐	☒	☐
75 Zegt constant dezelfde dingen	☒	☐	☐

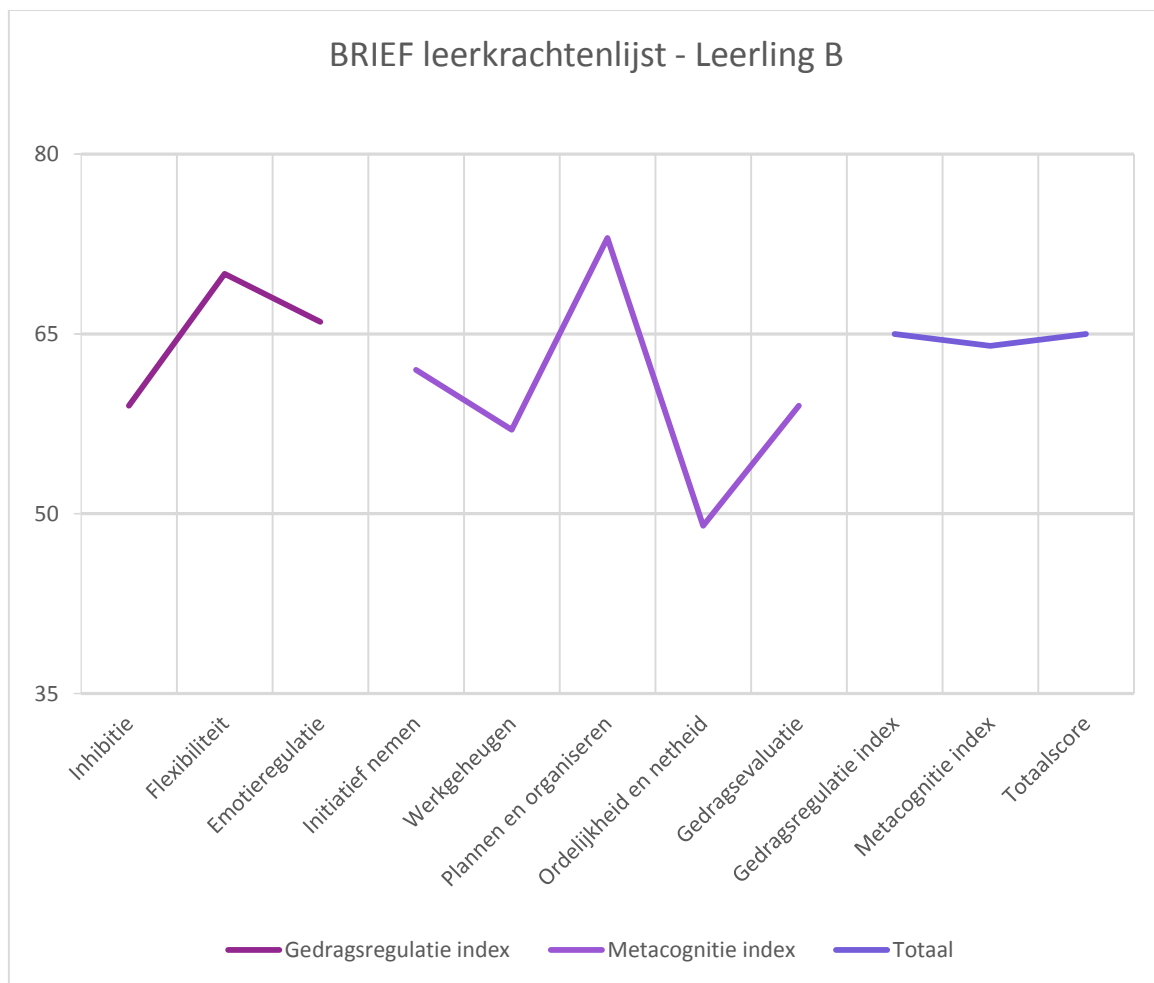
Bijlage 5: Uitslagen BRIEF vragenlijsten

Leerling A

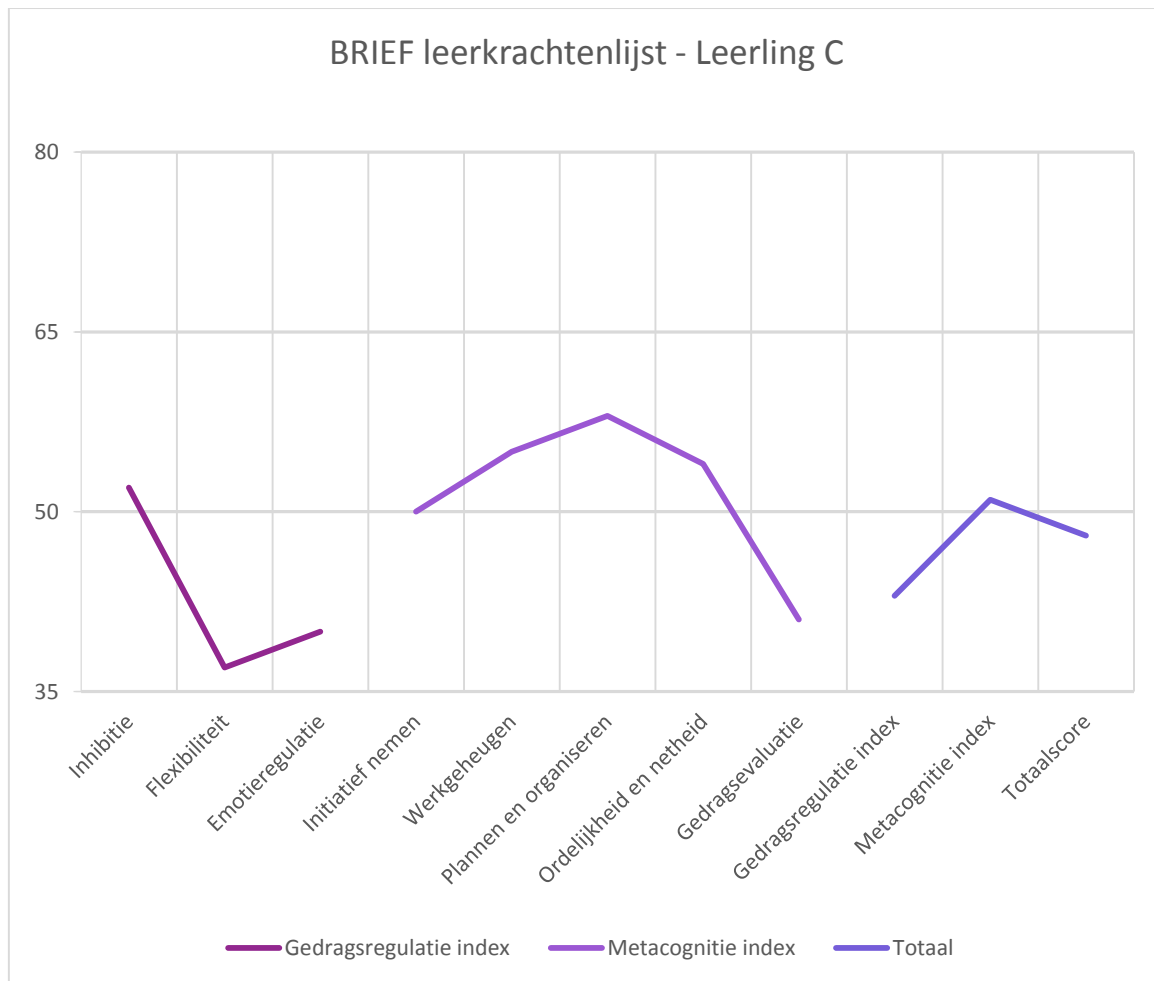

Leerling A

executieve Functie	Ruwe score	T-score
<i>Inhibitie</i>	13	48
<i>Flexibiliteit</i>	15	52
<i>Emotieregulatie</i>	10	44
<i>Initiatief nemen</i>	10	46
<i>Werkgeheugen</i>	18	51
<i>Plannen en organiseren</i>	13	44
<i>Ordelijkheid en netheid</i>	8	44
<i>Gedragsevaluatie</i>	13	41
<i>Gedragsregulatie index</i>	38	47
<i>Metacognitie index</i>	52	40
<i>Totaalscore</i>	90	41

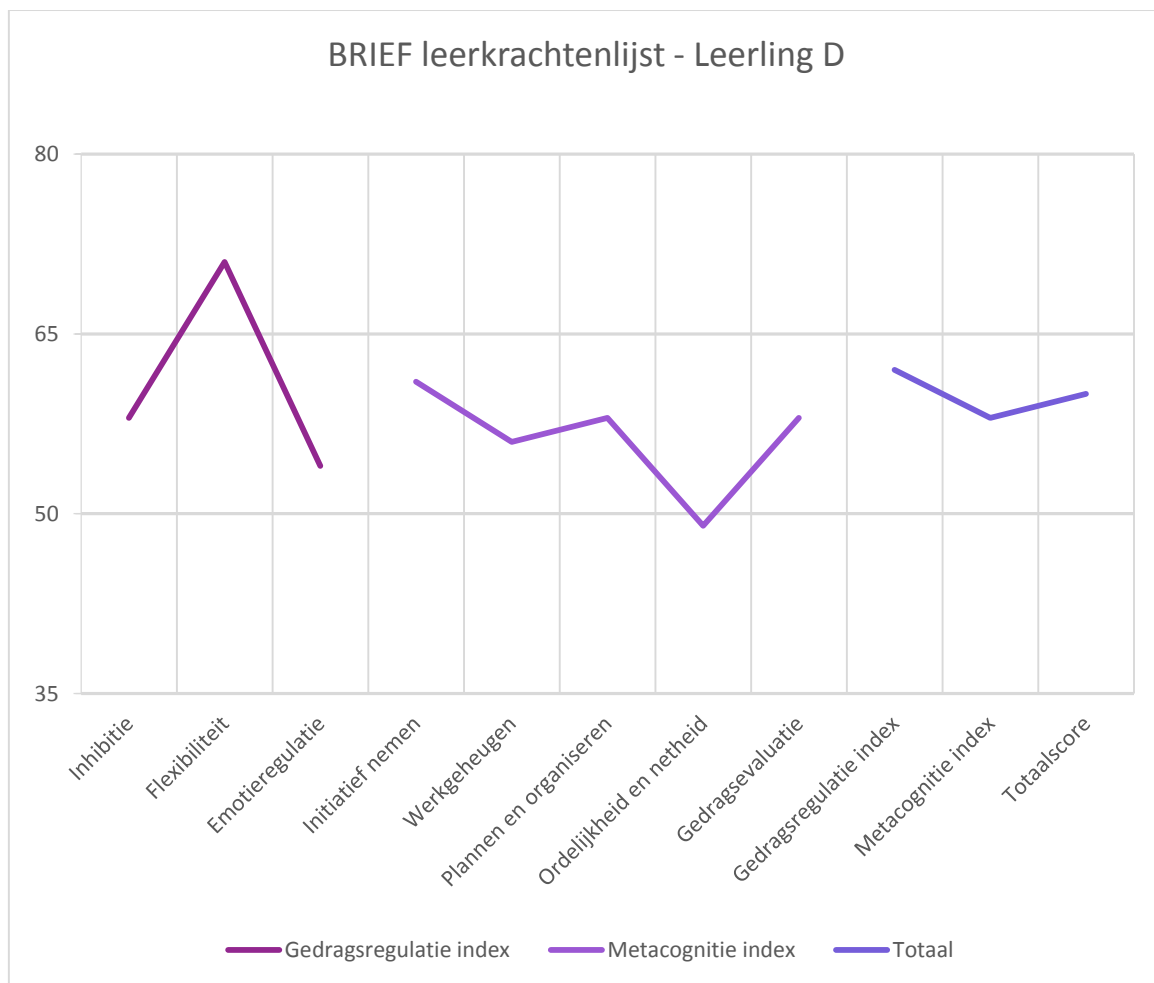
Leerling B**Leerling B**

executieve Functie	Ruwe score	T-score
<i>Inhibitie</i>	17	59
<i>Flexibiliteit</i>	26	70
<i>Emotieregulatie</i>	20	66
<i>Initiatief nemen</i>	17	62
<i>Werkgeheugen</i>	18	57
<i>Plannen en organiseren</i>	28	73
<i>Ordelijkheid en netheid</i>	8	49
<i>Gedragsevaluatie</i>	20	59
<i>Gedragsregulatie index</i>	63	65
<i>Metacognitie index</i>	103	64
<i>Totaalscore</i>	166	65

Leerling C**Leerling C**

executieve Functie	Ruwe score	T-score
<i>Inhibitie</i>	16	52
<i>Flexibiliteit</i>	10	37
<i>Emotieregulatie</i>	9	40
<i>Initiatief nemen</i>	12	50
<i>Werkgeheugen</i>	22	55
<i>Plannen en organiseren</i>	20	58
<i>Ordelijkheid en netheid</i>	12	54
<i>Gedragsevaluatie</i>	13	41
<i>Gedragsregulatie index</i>	35	43
<i>Metacognitie index</i>	79	51
<i>Totaalscore</i>	114	48

Leerling D**Leerling D**

executieve Functie	Ruwe score	T-score
<i>Inhibitie</i>	16	58
<i>Flexibiliteit</i>	27	71
<i>Emotieregulatie</i>	12	54
<i>Initiatief nemen</i>	16	61
<i>Werkgeheugen</i>	17	56
<i>Plannen en organiseren</i>	17	58
<i>Ordelijkheid en netheid</i>	8	49
<i>Gedragsevaluatie</i>	19	58
<i>Gedragsregulatie index</i>	55	62
<i>Metacognitie index</i>	77	58
<i>Totaalscore</i>	132	60

Bijlage 6: Uitgewerkte observatieformulieren Smartgames

Leerling A

Inhibitie	Sterke punten	Zwakke punten
Impulsief gedrag		Pakt de blokken weg bij zijn medeleerling.
Denkt na voordat hij/zij iets zegt		Hij zegt: “NEE dat moet niet zo!” en trekt de blokken weg bij zijn medeleerling.
Laat ander uitpraten		Als zijn medeleerling hem wil corrigeren blijft hij proberen met de blokken, en zegt: “Wacht!”
Blijft rustig zitten		Ziet een rode drukknop met een geluidje. Na iedere afgeronde opdracht staat de leerling op en drukt op de drukknop.

Flexibiliteit	Sterke punten	Zwakke punten
Kan omgaan met teleurstelling	Als de leerling merkt dat hij de opdracht niet goed heeft uitgevoerd lijkt hij even teleurgesteld. Maar hij kan meteen weer verder met de volgende opdracht.	
Kan tot een nieuwe oplossing komen		Leerling zegt na elke opdracht dat het te makkelijk is maar komt zelf niet met een oplossing.
Kan omgaan met een verandering	Als de opdrachten van het spel veranderen, probeert zij in de handleiding te achterhalen wat de bedoeling is.	
Kan afwijken van routine		De leerling wil de vaste volgorde aanhouden van de verschillende niveaus van het spel. Hij wil geen stappen overslaan ondanks dat het niveau te makkelijk is.
Kan veranderen van onderwerp		Als de drukknop die op tafel staat 1 keer is ingedrukt, wil de leerling na elke opdracht op de knop drukken. Ook als de begeleider aangeeft dat hij niet meer op de knop moet drukken.

Emotieregulatie	Sterke punten	Zwakke punten
Reactie op kleine problemen		Als de medeleerling de blokken pakt die hij wilde neerzetten, verheft de leerling zijn stem en pakt de blokken weer terug.
Verandering humeur	De leerling blijft tijdens het spel vrolijk en aanwezig.	
Woede aanvallen		
Uiten van gevoel	Leerling geeft aan dat het niveau te makkelijk is.	

Initiatief nemen	Sterke punten	Zwakke punten
Beginnen met het spel	De leerling probeert meteen de materialen uit en is niet afwachtend.	
Oplossing voor een probleem		Leerling geeft aan dat het niveau te makkelijk is maar zoekt geen oplossing.
Initiatief nemen	Leerling neemt het initiatief om nog een ander spel te spelen.	

Werkgeheugen	Sterke punten	Zwakke punten
Concentratie		Leerling zit onrustig op zijn stoel.
Afleiding door omgeving		Leerling raakt afgeleid door een drukknop op tafel en wil hier na elke opdracht op drukken
Onthouden van de stappen	Leerling snapt hoe het spel werkt en voert dit goed uit.	

Plannen en organiseren	Sterke punten	Zwakke punten
Uitzoeken wat de regels zijn		Leerling gaat meteen aan de slag met de materialen zonder de handleiding te lezen.
Tijd in de gaten houden		Als de begeleider aangeeft dat de leerlingen nog 5 min verder mogen spelen, let de leerling niet op de tijd. Na 5 min wil de leerling nog verder gaan met het spel.

Ordelijkheid en netheid	Sterke punten	Zwakke punten
Ordenen van de materialen		Leerling laat het ordenen van de materialen over aan zijn mede leerling.
Werkruimte netjes houden	Leerling zorgt dat hij genoeg ruimte heeft om het spel goed uit te kunnen voeren.	
Opruimen van de materialen	De leerlingen ruimen samen de materialen van het spel op voordat zij met het volgende spel beginnen.	

Gedragsevaluatie	Sterke punten	Zwakke punten
Controleren foutjes	Na iedere opdracht controleert de leerling zijn opdracht op fouten en corrigeert zichzelf.	
Slordigheid		De leerling wil na een aantal opdrachten te snel door naar de volgende opdracht waardoor de opdrachten af en toe gehaast worden uitgevoerd
Feedback vragen	Leerling vraagt aan medeleerling: "Klopt hij zo?"	
Feedback ontvangen	Leerling kijkt zijn werk nog eens na als zijn medeleerling aangeeft dat er iets niet klopt.	De leerling wil zijn fouten meteen zelf verbeteren en geeft zijn medeleerling weinig ruimte om hem te helpen

Leerling B

Inhibitie	Sterke punten	Zwakke punten
Impulsief gedrag		Pakt de blokken weg bij haar medeleerling.
Denkt na voordat hij/zij iets zegt		Zij zegt: “NEE dat moet niet zo!” en trekt de blokken weg bij haar medeleerling.
Laat ander uitpraten		Als haar medeleerling haar wil corrigeren blijft zij proberen met de blokken, en zegt: “Wacht!”
Blijft rustig zitten	De leerling blijft rustig op haar stoel zitten tijdens het spel.	

Flexibiliteit	Sterke punten	Zwakke punten
Kan omgaan met teleurstelling	Als de leerling merkt dat zij de opdracht niet goed heeft uitgevoerd lijkt zij even teleurgesteld. Maar zij kan meteen weer verder met de volgende opdracht.	
Kan tot een nieuwe oplossing komen		Leerling zegt na elke opdracht dat het te makkelijk is maar komt zelf niet met een oplossing.
Kan omgaan met een verandering	Als de opdrachten van het spel veranderen, probeert zij in de handleiding te achterhalen wat de bedoeling is.	
Kan afwijken van routine		Haar medeleerling houdt zich onbewust niet aan de juiste volgorde van de opdrachten. De medeleerling wijst hem hier direct op. De leerling wil de vaste volgorde aanhouden van de verschillende niveaus van het spel. Zij wil geen stappen overslaan ondanks dat het niveau te makkelijk is.
Kan veranderen van onderwerp	Leerling wil na een paar opdrachten nog een ander spel spelen.	

Emotieregulatie	Sterke punten	Zwakke punten
Reactie op kleine problemen	De leerling geeft weinig reactie als haar opdracht niet goed uitgevoerd blijkt te zijn.	
Verandering humeur	De leerling blijft tijdens het spel vrolijk en aanwezig.	
Woede aanvallen		-
Uiten van gevoel	Leerling geeft aan dat het niveau te makkelijk is.	Leerling laat de blokken uit haar handen trekken en zegt hier niks van.

Initiatief nemen	Sterke punten	Zwakke punten
Beginnen met het spel	De leerling probeert meteen de materialen uit en is niet afwachtend. De leerling neemt het initiatief om eerst de handleiding te lezen voordat ze beginnen met het spel	
Oplossing voor een probleem		Leerling geeft aan dat het niveau te makkelijk is maar zoekt geen oplossing.
Initiatief nemen	De leerling neemt het initiatief om het tweede spel uit te leggen aan haar medeleerling omdat zij het spel al eens heeft gespeeld.	

Werkgeheugen	Sterke punten	Zwakke punten
Concentratie	Na een aantal opdrachten geeft de leerling aan dat ze nog een ander spel wil spelen.	
Afleiding door omgeving		Leerling raakt door de medeleerling afgeleid door een drukknop op tafel en raakt daarom uit het spel.
Onthouden van de stappen	Leerling snapt hoe het spel werkt en voert dit goed uit.	

Plannen en organiseren	Sterke punten	Zwakke punten
Uitzoeken wat de regels zijn	De leerling zoekt uit in de handleiding wat de spelregels zijn.	
Tijd in de gaten houden		Als de begeleider aangeeft dat de leerlingen nog 5 min verder mogen spelen, let de leerling niet op de tijd. Na 5 min wil de leerling nog verder gaan met het spel.

Ordelijkheid en netheid	Sterke punten	Zwakke punten
Ordenen van de materialen	Leerling neemt het initiatief om het spel te openen en alle materialen te bekijken en te ordenen op tafel.	
Werkruimte netjes houden	Leerling zorgt dat zij genoeg ruimte heeft om het spel goed uit te kunnen voeren.	
Opruimen van de materialen	De leerlingen ruimen samen de materialen van het spel op voordat zij met het volgende spel beginnen.	

Gedragsevaluatie	Sterke punten	Zwakke punten
Controleren foutjes	Na iedere opdracht controleert de leerling haar opdracht op fouten en corrigeert zichzelf.	
Slordigheid		De leerling wil na een aantal opdrachten te snel door naar de volgende opdracht waardoor de opdrachten af en toe gehaast worden uitgevoerd
Feedback vragen	Leerling vraagt aan medeleerling: "Klopt dit zo?"	
Feedback ontvangen	Leerling kijkt haar werk nog eens na als haar medeleerling aangeeft dat er iets niet klopt.	

Leerling C

Inhibitie	Sterke punten	Zwakke punten
Impulsief gedrag	Wacht rustig op zijn beurt en geeft medeleerling de ruimte om een opdracht uit te voeren	
Denkt na voordat hij/zij iets zegt	Leerling heeft veel geduld en spreekt zijn medeleerling netjes aan.	
Laat ander uitpraten	Hij laat zijn medeleerling rustig uitpraten en helpt zijn medeleerling als hij merkt dat ze iets niet begrijpt.	
Blijft rustig zitten	De leerling blijft rustig op zijn stoel zitten tijdens het spel.	

Flexibiliteit	Sterke punten	Zwakke punten
Kan omgaan met teleurstelling	De leerling lijkt niet teleurgesteld te zijn als hij zijn opdracht niet meteen correct heeft uitgevoerd.	
Kan tot een nieuwe oplossing komen	De leerlingen willen samen de opdrachten maken en merken dat dit moeizaam. De leerlingen besluiten samen dat ze allebei 2 blokken neer mogen leggen.	
Kan omgaan met een verandering	Als de opdrachten van het spel veranderen, probeert hij in de handleiding te achterhalen wat de bedoeling is.	
Kan afwijken van routine	De leerling houdt zich onbewust niet aan de vaste volgorde van het spel. Zijn medeleerling wijst hem hierop en ze gaan in de juiste volgorde verder.	
Kan veranderen van onderwerp	De leerling begint met een spel wat hij al kent en na 1 potje gaan de kinderen verder met een ander spel wat ze nog niet kennen.	

Emotieregulatie	Sterke punten	Zwakke punten
Reactie op kleine problemen	De leerling geeft weinig reactie als haar opdracht niet goed uitgevoerd blijkt te zijn.	
Verandering humeur	De leerling blijft tijdens het spel vrolijk en blijft goed samenwerken.	
Woede aanvallen		-
Uiten van gevoel	Leerling geeft aan dat het niveau te makkelijk is. De leerling geeft aan als hij vindt dat hij niet genoeg aan de beurt komt bij het spel.	

Initiatief nemen	Sterke punten	Zwakke punten
Beginnen met het spel	De leerling probeert meteen de materialen uit en is niet afwachtend. De leerling neemt het initiatief om eerst de handleiding te lezen voordat ze beginnen met het spel	
Oplossing voor een probleem	Leerlingen komen samen tot een oplossing wanneer zij merken dat de taken niet eerlijk zijn verdeeld, de leerlingen verdelen de blokken.	Leerling geeft aan dat het niveau te makkelijk is maar zoekt geen oplossing.
Initiatief nemen	De leerling neemt het initiatief om het eerste spel uit te leggen aan zijn medeleerling omdat hij het spel al eens heeft gespeeld.	

Werkgeheugen	Sterke punten	Zwakke punten
Concentratie	Na een aantal opdracht geeft de leerling aan dat ze nog een ander spel wil spelen.	
Afleiding door omgeving		Als de medeleerling een slechte zet maakt tijdens het Blokus spel, raakt de leerling afgeleid en helpt zijn medeleerling om te winnen en is zijn concentratie van zijn eigen spel even kwijt.
Onthouden van de stappen		Als de opdracht een niveau omhoog gaat worden de opdrachten wat ander, de leerling blijft soms met zijn

		handelingen in het niveau van de vorige opdracht hangen

Plannen en organiseren	Sterke punten	Zwakke punten
Uitzoeken wat de regels zijn		De leerling laat zijn medeleerling de handleiding lezen en uitleggen hoe het onbekende spel werkt.
Tijd in de gaten houden		Als de begeleider aangeeft dat de leerlingen nog 5 min verder mogen spelen, let de leerling niet op de tijd. Na 5 min wil de leerling nog verder gaan met het spel.

Ordelijkheid en netheid	Sterke punten	Zwakke punten
Ordenen van de materialen		De materialen van het eerste spel liggen door elkaar maar hier doet de leerling niks mee en laat de ongeordende kleuren door de war zitten.
Werkruimte netjes houden	Leerling zorgt dat Hij genoeg ruimte heeft om het spel goed uit te kunnen voeren.	
Opruimen van de materialen		De leerling neemt niet het initiatief om de materialen op te ruimen.

Gedragsevaluatie	Sterke punten	Zwakke punten
Controleren foutjes	Na iedere opdracht controleert de leerling zijn opdracht op fouten en corrigeert zichzelf.	
Slordigheid	De leerling voert de opdrachten rustig uit en neemt de tijd om naar het voorbeeld plaatje te kijken of de opdracht correct is.	
Feedback vragen	Leerling vraagt aan medeleerling: "Klopt dit zo?"	
Feedback ontvangen	Leerling kijkt haar werk nog eens na als haar medeleerling aangeeft dat er iets niet klopt.	

Leerling D

Inhibitie	Sterke punten	Zwakke punten
Impulsief gedrag		Pakt de blokken weg bij haar medeleerling.
Denkt na voordat hij/zij iets zegt		Zij zegt: “NEE dat moet niet zo!” en trekt de blokken weg bij haar medeleerling.
Laat ander uitpraten		Als haar medeleerling haar wil corrigeren blijft zij proberen met de blokken, en zegt: “Wacht!”
Blijft rustig zitten	De leerling blijft rustig op haar stoel zitten tijdens het spel.	

Flexibiliteit	Sterke punten	Zwakke punten
Kan omgaan met teleurstelling		De leerling lijkt teleurgesteld te zijn als zij de opdracht niet correct heeft uitgevoerd.
Kan tot een nieuwe oplossing komen	De leerlingen willen samen de opdrachten maken en merken dat dit moeizaam. De leerlingen besluiten samen dat ze allebei 2 blokken neer mogen leggen.	Leerling zegt na elke opdracht dat het te makkelijk is maar komt zelf niet met een oplossing.
Kan omgaan met een verandering	Als de opdrachten van het spel veranderen, probeert zij in de handleiding te achterhalen wat de bedoeling is.	
Kan afwijken van routine		Haar medeleerling houdt zich onbewust niet aan de juiste volgorde van de opdrachten. De medeleerling wijst hem hier direct op. De leerling wil de vaste volgorde aanhouden van de verschillende niveaus van het spel. Zij wil geen stappen overslaan ondanks dat het niveau te makkelijk is.
Kan veranderen van onderwerp		

Emotieregulatie	Sterke punten	Zwakke punten
Reactie op kleine problemen		De leerling lijkt snel van slag te zijn als haar medeleerling een opdracht alleen maakt en haar vergeet te betrekken.
Verandering humeur		Het humeur van de leerling lijkt op sommige momenten even om te slaan als zij het niet eens is met wat haar medeleerling doet.
Woede aanvallen		-
Uiten van gevoel	Leerling geeft aan dat het niveau te makkelijk is. De leerling geeft aan als zij vindt dat zij niet genoeg aan de beurt komt bij het spel.	

Initiatief nemen	Sterke punten	Zwakke punten
Beginnen met het spel	De leerling probeert meteen de materialen uit en is niet afwachtend. De leerling neemt het initiatief om eerst de handleiding te lezen voordat ze beginnen met het spel	
Oplossing voor een probleem	Leerlingen komen samen tot een oplossing wanneer zij merken dat de taken niet eerlijk zijn verdeeld, de leerlingen verdelen de blokken.	Leerling geeft aan dat het niveau te makkelijk is maar zoekt geen oplossing.
Initiatief nemen	De leerling neemt het initiatief om als eerste de handleiding te lezen.	

Werkgeheugen	Sterke punten	Zwakke punten
Concentratie		Na een potje van het eerste spel geeft de leerling aan dat ze nog een ander spel wil spelen.
Afleiding door omgeving	Leerling blijft geconcentreerd tijdens het spel.	
Onthouden van de stappen	Leerling snapt hoe het spel werkt en voert dit goed uit.	

Plannen en organiseren	Sterke punten	Zwakke punten
Uitzoeken wat de regels zijn	De leerling zoekt uit in de handleiding wat de spelregels zijn.	
Tijd in de gaten houden		Als de begeleider aangeeft dat de leerlingen nog 5 min verder mogen spelen, let de leerling niet op de tijd. Na 5 min wil de leerling nog verder gaan met het spel.

Ordelijkheid en netheid	Sterke punten	Zwakke punten
Ordenen van de materialen	De materialen van het eerste spel liggen door elkaar en de leerling merkt dit meteen op en gaat de kleuren ordenen.	
Werkruimte netjes houden	Leerling zorgt dat Zij genoeg ruimte heeft om het spel goed uit te kunnen voeren.	
Opruimen van de materialen		De leerling neemt niet het initiatief om de materialen op te ruimen.

Gedragsevaluatie	Sterke punten	Zwakke punten
Controleren foutjes	Na iedere opdracht controleert de leerling haar opdracht op fouten en corrigeert zichzelf.	
Slordigheid	De leerling voert de opdrachten rustig uit en neemt de tijd om naar het voorbeeld plaatje te kijken of de opdracht correct is.	
Feedback vragen	Leerling vraagt aan medeleerling: "Klopt dit zo?"	
Feedback ontvangen	Leerling kijkt haar werk nog eens na als haar medeleerling aangeeft dat er iets niet klopt.	

Bijlage 7: Verwerkingsopdracht LBGF1

Tijdens de bijeenkomsten van de module Theoretische kennis hoogbegaafdheid werden een aantal leeruitkomsten besproken. Deze leeruitkomsten hadden betrekking op de verschillende modellen over hoogbegaafdheid, mijn eigen visie, de invloed van mijn visie op de praktijk en de ontwikkeling van mijzelf als Master SEN. Tijdens mijn stage heb ik een aantal (hoog)begaafde leerlingen begeleid tijdens de uitvoering van hun verrijkende opdrachten. Deze opdrachten horen bij de methode Pittige Plus Torens (Dooren, 2008).

De Pittie Plus torens zijn ontwikkeld voor (hoog)begaafde leerlingen in het basisonderwijs. De onderbouwing van deze methode is te herleiden uit het Multifactoren model van Mönks (Kieboom, 2007). Dit model is een nakomer van het model van Renzulli. Dit model beschreef de drie factoren die samen kunnen resulteren in Hoogbegaafdheid. De Factoren zijn: Motivatie, Creativiteit en Bijzondere capaciteiten. Het model van Mönks vulde de theorie van Renzulli aan met drie extra dimensies: School, Ontwikkelingsgelijken en Gezin. Hierin maakt Mönks duidelijk dat de drie factoren van Renzulli altijd beïnvloed worden door de omgeving van de leerling (Kieboom, 2007). Als Master SEN heb ik ook een invloed op deze factoren en ik kan op deze manier een bijdrage leveren aan de prestaties van de hoogbegaafde leerlingen.

In de module werden nog een andere model gepresenteerd over hoogbegaafdheid. Het Differentiatie model van begaafdheid en talent van Gagné geeft vier aspecten weer die samen invloed hebben op de begaafdheid van een leerling. Deze aspecten zijn: Aanleg, Persoonlijkheidsfactoren, Systematisch ontwikkelde vaardigheden en Omgevingsfactoren (Gerven, 2009). In dit model komen de motivatie, creativiteit en de omgeving uit het Multifactoren model van Mönks ook weer naar voren.

In deze eerste drie modellen is te zien dat er uit wordt gegaan van meer factoren dan alleen het hoge IQ van de leerling. Uit de modellen wordt duidelijk dat de aangeboren aspecten beïnvloed worden door de omgeving van de leerling en op die manier verantwoordelijk zijn van de ontwikkeling van verschillende vaardigheden. In het model van Gagné (Gerven, 2009) wordt er uitgegaan van meer aangeboren capaciteiten dan alleen Motivatie en IQ en er wordt uitgegaan van persoonlijkheidsfactoren dan alleen Motivatie.

Als ik kijk naar mijn eigen visie als Pedagoog en Master SEN dan valt mij op dat ik mij voornamelijk richt op de persoonlijkheidsfactoren van de leerling zoals wordt beschreven in het model van Gagné. De hoogbegaafde leerlingen waar ik mee heb gewerkt waren inderdaad erg creatief in het ontdekken van verbanden en het zien van nieuwe mogelijkheden. Dit valt op door het enthousiasme van de leerlingen en wordt soms opgevolgd door chaos. Deze chaos wordt veroorzaakt door de overstroming van ideeën in het hoofd van de leerling en het soms ontbreken van vaardigheden om te kunnen ordenen en selecteren van de juiste en bruikbare informatie. Tijdens mijn begeleiding heb ik opgemerkt dat hoogbegaafde leerlingen kunnen verdwalen in hun eigen ideeën en verbanden. Het verrijken van deze leerlingen is een manier om de motivatie scherp te houden en de leerlingen hun capaciteiten in te laten zetten (Kuipers, Peters, & Houten-van den Bosch, 2010). Waar het in de praktijk soms fout gaat is dat de leerkrachten hoge verwachtingen hebben van de hoogbegaafde leerlingen en daarom veel druk leggen op de zelfstandigheid van de leerlingen. Uit mijn eigen ervaring heb ik gemerkt dat juist deze hoogbegaafde leerlingen ondersteuning nodig hebben bij het ontwikkelen van verschillende vaardigheden om tot hoge prestaties te komen.

In mijn praktijkgericht onderzoek heb ik mij daarom gericht op de executieve functies van vier hoogbegaafde leerlingen. Eén van deze leerlingen werd door mij begeleid tijdens het maken van een

Pittige Plus opdracht. Uit mijn praktijkgericht onderzoek werd duidelijk dat zij veel moeite heeft met Plannen en organiseren. Tijdens mijn begeleiding merkte ik dit ook regelmatig. Als ik de leerling een week niet had gezien dan was de leerling vaak niet verder gegaan met de opdracht. Ik heb vier keer aangegeven dat de leerling een afspraak moest maken voor het presenteren van haar opdracht aan de klas. Deze afspraak werd niet gemaakt door de leerling. Omdat ik, als onderdeel van de school (Gerven, 2009), een bijdrage kan leveren aan de ontwikkeling van deze leerling, ben ik gaan nadenken wat deze leerling van mij nodig had. Ik ben in gesprek gegaan met de leerling om te kijken wat zij nodig had in haar begeleiding van mij. Volgens de theorie van oplossingsgericht werken (Kienhuis, 2008) zijn de ideeën van de leerling van belang om tot een passende oplossing te komen. Ik ben daarom in gesprek gegaan met de leerling en we hebben samen gekeken wat de leerling nodig had. Het viel ons op dat de leerling heel goed kon werken op het moment dat we samen naar opdracht keken. Op de momenten dat de leerling zelfstandig aan de opdracht moest werken kwam zij niet verder met haar opdracht. De leerling kwam zelf met het idee om te kijken of één van haar klasgenootjes met haar wilde samenwerken aan de opdracht. Ik heb aangegeven dat mij dit een goed idee leek. De leerling heeft haar klasgenootje gevraagd om mee te werken aan de opdracht en dit wilde haar klasgenoot graag doen. Een week nadat de samenwerking was gestart kwamen de leerlingen laten zien welke stappen zij hadden genomen. De leerlingen liepen voor op het schema en hadden een goede samenwerking. Omdat de medeleerling beter ontwikkeld was in het plannen en organiseren, werd de hoogbegaafde leerling meer gestuurd en kwam zij tot betere prestaties. Op deze manier leren de leerlingen van elkaars kwaliteiten en vullen zij elkaar goed aan.

Ontwikkelde competenties	Praktijk
Interpersoonlijk competent in de omgang met leerlingen (Claasen, Bruïne, Schuman, Siemons, & Velthooven, 2009)	Door de begeleiding van de pittige plus opdrachten ben ik in gesprek gegaan met de leerlingen. Ik heb door middel van vragen en feedback de leerling aan het denken te zetten over hun opdracht.
Orthopedagogisch competent in de omgang met leerlingen (Claasen, Bruïne, Schuman, Siemons, & Velthooven, 2009)	Tijdens deze begeleidingsmomenten creëerde ik een veilig klimaat voor de leerlingen waarin zij vragen konden stellen en om hulp konden vragen. Er werd samen met de leerling een opdracht uitgekozen die zorgde voor een uitdaging en paste bij de interesses van de leerling. Op deze manier werd de motivatie van de leerlingen gewaarborgd.
Organisatorisch competent in de omgang met leerlingen en andere direct betrokkenen (Claasen, Bruïne, Schuman, Siemons, & Velthooven, 2009)	Er werden duidelijke afspraken en planningen gemaakt met de leerlingen om ervoor te zorgen dat de opdrachten op tijd en volledig werden gepresenteerd. In overleg met de leerkrachten werd bepaald welke leerlingen een pittige plus opdracht mochten uitzoeken en wanneer de opdracht moest worden afgerond.
Competent in reflectie en ontwikkeling (Claasen, Bruïne, Schuman, Siemons, & Velthooven, 2009)	Tijdens deze begeleidingsmomenten werkte ik aan mijn persoonlijke ontwikkeling door in gesprek te gaan met de leerlingen. Ik leerde rekening te houden met de authenticiteit van, het competentie gevoel van en de relatie met de leerling om op deze manier de motivatie van deze hoogbegaafde leerlingen in stand te houden.

Verwijzingen:

- Claasen, W., Bruïne, E., Schuman, H., Siemons, H., & Velthooven, B. v. (2009). *Inclusief bekwaam. Generiek competentieprofiel inclusief onderwijs. & Speciaal. Generiek competentieprofiel speciale onderwijszorg.* . Apeldoorn: Garant.
- Dooren, V. v. (2008). *Toelichting bij de Pittige Plus Torens*. Opgehaald van Techniektorens: http://www.techniektorens.nl/Admin/Public/Download.aspx?file=Files%2FFiler%2FPittigePlusTorens%2FPPT_Toelichting_online.pdf.
- Gerven, E. v. (2009). *Handboek (hoog)begaafdheid*. Assen: Uitgeverij Koninklijke Van Gorcum.
- Kieboom, T. (2007). *Hoogbegaafd, Als je kind (g)een einsein is*. Tiel: Uitgeverij Lannoo nv.
- Kienhuis, J. (2008). De stem van de leerlingen. Oplossingsgericht werken: basis voor dialoog en participatie. In J. v. Swet, H. Huijgevoort, F. Cornelissen, J. Kienhuis, K. Smeets, & K. Vloet, *Bouwen aan een opleiding als platform. Interactieve professionaliteit en interactieve kennisontwikkeling* (pp. 79-126). Antwerpen/Apeldoorn: Garant .
- Kuipers, J., Peters, W., & Houten-van den Bosch, E. v. (2010). *Spraak, taal en leren: Hoogbegaafde kinderen*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Feedback werkveld:

Tijdens het werken met de leerlingen met de Pittige Plus Torens heb je heel bewust gelet op het stellen van de goede vragen waardoor de leerlingen zelf aan het denken werden gezet. Je kunt goed uitleggen waarom het juist voor deze doelgroep belangrijk is om ze te leren zelfstandig te handelen en initiatief te nemen. Je hebt een prettige en rustige manier van aanspreken en aansturen van kinderen. Het geven van goede feedback heb je ook geoefend waarbij je duidelijk onderscheid maakte tussen de verschillende niveaus namelijk op de taak, op het proces en op de persoonlijke ontwikkeling van het kind. De kinderen zelf hebben de begeleiding als erg prettig ervaren.

Bijlage 8: Verwerkingsopdracht GVLB2

Tijdens de bijeenkomsten van de module Neuropsychologie werd de werking en functies van de hersenen uitgebreid besproken. De centrale vragen binnen deze modulen waren: Hoe verwerken de hersenen informatie? En hoe wordt ons gedrag aangestuurd door de hersenen? Het verwerken van informatie van de hersenen hangt samen met de manier waarop leerlingen kunnen leren. Het gedrag wat wordt aangestuurd vanuit de hersenen hangt ook samen met de manier waarop leerling leren, maar vooral of de leerlingen toe komen aan leren (Dawson & Guare, 2010).

De theorie over de executieve functies kwam regelmatig aan bod tijdens de bijeenkomsten. Deze functies worden aangestuurd vanuit de frontale kwabben. De vaardigheden die horen bij de executieve functies zijn belangrijk bij het uitvoeren van opdrachten en zelfstandig werken. Omdat iedere leerling anders ontwikkeld is op het gebied van de executieve functies, wordt gezegd dat de executieve functies belangrijk zijn binnen het Passend Onderwijs (Westland-Rebergen, 2013). Ieder kind moet zijn executieve functies voldoende ontwikkelen om niet belemmert te worden in zijn dagelijks functioneren. De executieve functies kunnen onderverdeeld worden in acht verschillende functies (Huizinga & Smidts, 2011).

Executieve functies	Kenmerken
Inhibitie	Het controleren van impulsen en impulsief gedrag
Cognitieve flexibiliteit	Het om kunnen gaan met veranderingen en nieuwe strategieën kunnen inzetten
Emotieregulatie	Het kunnen reguleren van de eigen emoties tijdens conflicten en teleurstellingen
Initiatief nemen	Het komen met eigen ideeën en zelfstandig aan de slag kunnen gaan met een taak
Werkgeheugen	Het opslaan van informatie in het geheugen en weten wanneer deze vaardigheden en strategieën kunnen worden ingezet
Plannen en organiseren	Het kunnen maken van een planning en hierbij rekening houden met tijd, benodigheden en focus van de taak
Ordelijkheid en netheid	Het kunnen ordenen en overzicht houden door middel van structureren en netheid
Gedragsevaluatie	Het vermogen om terug te kunnen kijken op je eigen handelen en te zien wat er goed ging en wat er anders kan

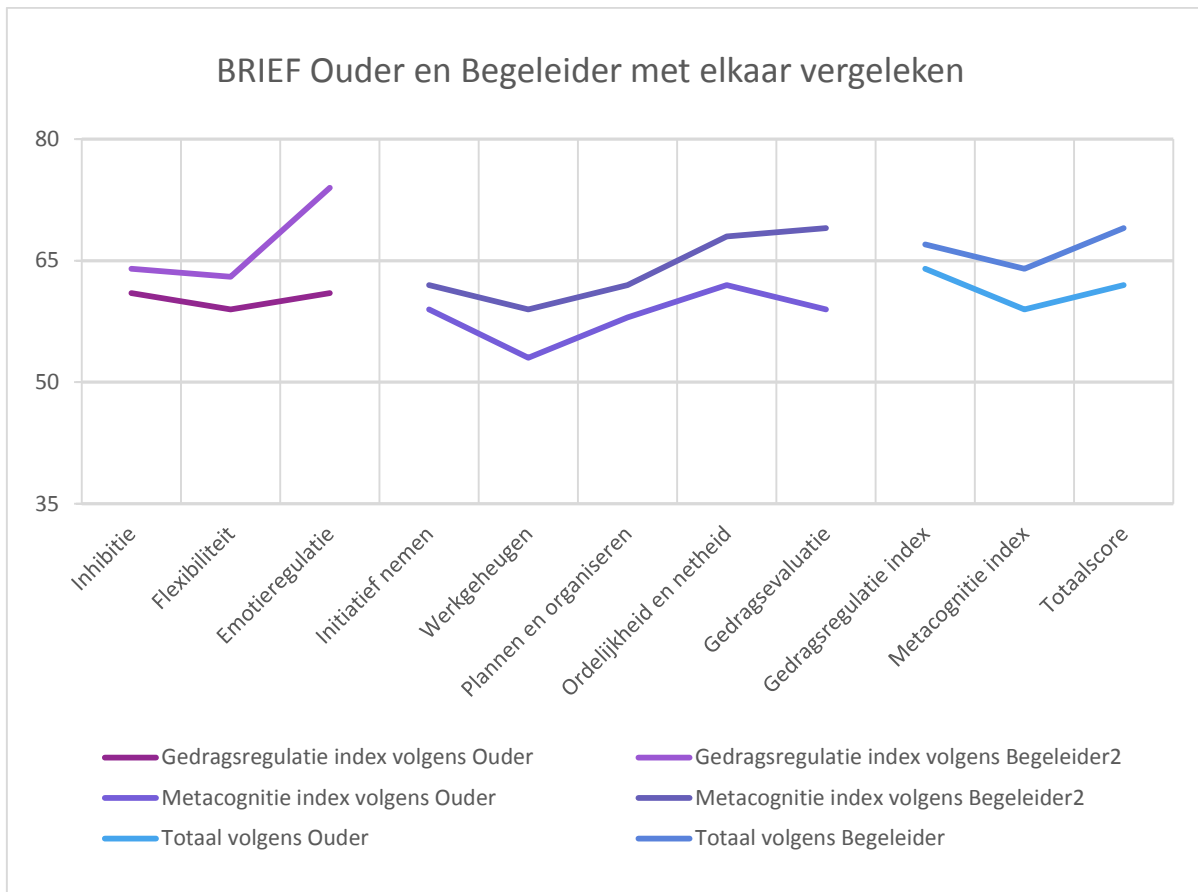
Tijdens de bijeenkomsten werd aandacht besteed aan leerlingen die belemmeringen ervaren in de executieve functies. Deze belemmering kan verschillende oorzaken hebben. Als een leerling bijvoorbeeld moeilijkheden ervaart in zijn inhibitie kan hij tijdens de lessen onrustig zijn en daardoor niet tot leren komen. Als er problemen zijn met het werkgeheugen dan kan de leerling snel vergeten zijn taken af te maken en hierdoor achterlopen met zijn werk. Bij de aanwezigheid van een gedragsstoornis, kunnen de executieve functies een grote rol spelen in het probleemgedrag (Dawson & Guare, 2010).

In de praktijk ben ik mij gaan richten op een leerling met Asperger. Deze leerling is 11 jaar en wordt begeleid vanuit het Persoonsgebonden Budget. Haar begeleidster en ouders wilde meer inzicht krijgen in de executieve functies van deze leerling zodat hier op school mee gewerkt kan worden.

Tijdens de module Neuropsychologie werd gesproken over de Behavior Rating Inventory of Executive Function (BRIEF) vragenlijst (Huizinga & Smidts, 2009). Deze vragenlijst is opgericht om inzichtelijk te krijgen hoe de executieve functies ontwikkeld zijn. In deze vragenlijst worden er 75 gedragingen beschreven die betrekking hebben op de 8 verschillende Executieve Functies die eerder werden genoemd. Als alle vragen zijn beantwoord wordt er per executieve functie een T-score berekend. Deze T-score wordt vergeleken met de gemiddelde score die uit de steekproef is gekomen bij het ontwikkelen van deze vragenlijst. De gemiddelde T-score van alle functies liggen op 50. Als de T-score boven de 65 ligt wordt deze score geïnterpreteerd als afwijkend. Omdat er uit verschillende onderzoeken is gebleken dat de Executieve Functies met elkaar verbonden zijn, is er gebruik gemaakt van een tweefactorstructuur. Dit is gedaan om de validiteit van de vragenlijst te waarborgen. Er wordt gebruik gemaakt van een score op het gebied van Gedragsregulatie (bestaande uit Inhibitie, Flexibiliteit en Emotieregulatie) en op het gebied van Metacognitie (bestaande uit Initiatief nemen, Werkgeheugen, Plannen en organiseren, Ordelijkheid en netheid en Gedragsevaluatie). Uiteindelijk wordt er ook gekeken naar de totaalscore van alle executie functies (Huizinga & Smidts, 2009).

Volgens Dawson en Guare (2010) zijn er verschillende onderzoeken gedaan waaruit bleek dat leerlingen met Asperger belemmeringen ervaren in de executieve functies. Er worden vooral problemen ontdekt op het gebied van metacognitieve vaardigheden en op het gebied van flexibiliteit. Door de aanhoudende problemen op het gebied van executieve functies bij deze groep leerlingen, is er veel behoefte aan nieuwe interventies om deze functies te ontwikkelen (Dawson & Guare, 2010).

De vragenlijst is ingevuld door de begeleider en de moeder van de leerling met Asperger. De uitslagen van de vragenlijst worden weergegeven in een tabel waarin de uitslagen van de ouder worden vergeleken met de uitslagen van de begeleider.

In de uitslagen van de begeleider is te zien dat er drie executieve functies kunnen worden gelezen als ‘afwijkend’. Dit is op het gebied van Emotieregulatie, Ordelijkheid en netheid en Gedragsevaluatie. Aan de uitslagen valt op dat alle executieve functies bovengemiddeld worden gescoord. Daarnaast scoort de leerling hoger op het gebied van de Gedragregulatie index. Dit komt niet overeen met de literatuur waaruit bleek dat leerlingen met Asperger hoger scoren op het gebied van de Metacognitie index. Om goede doelen te stellen om deze functies te ontwikkelen, gaan de ouder, begeleider en school met elkaar in gesprek. Zij zullen gebruik maken van de uitslagen van de vragenlijst om inzicht te krijgen in de onderontwikkelde executieve functies.

Tijdens de uitwerking van deze verwerkingsopdracht heb ik gewerkt aan verschillende competenties:

Ontwikkelde competenties	Praktijk
Orthodidactisch competent in de omgang met leerlingen (Claasen, Bruïne, Schuman, Siemons, & Velthooven, 2009)	Door de ontwikkeling van de executieve functies van de leerling in kaart te brengen, lever ik een bijdrage aan de leeromgeving die voor deze leerling gecreëerd gaat worden. De ouders, begeleider en leerkracht gaan met elkaar in gesprek over de uitkomsten van de vragenlijst.
Organisatorisch competent in de omgang met leerlingen en andere direct betrokkenen (Claasen, Bruïne, Schuman, Siemons, & Velthooven, 2009)	Door de uitslagen van de vragenlijsten kunnen er taakgerichte lessen worden opgezet voor de leerling waar in alle direct betrokkenen op de hoogte zijn van de doelen. Er zijn duidelijke afspraken geweest met de ouder en begeleider van deze leerling om samen te kijken welke belemmeringen worden opgemerkt.
Competent in samenwerking met de omgeving van de school (Claasen, Bruïne, Schuman, Siemons, & Velthooven, 2009)	Bij het uitvoeren van deze opdracht heb ik contact gezocht met de begeleider van de leerling. Wij zijn in gesprek gegaan over de moeilijkheden die de begeleider ervaart bij de begeleiding van het kind. Daarnaast werd er ook contact opgenomen met de ouders van de leerling. Uiteindelijk gaan alle partijen met elkaar in gesprek om gezamenlijke doelen te stellen. Dit zorgt voor een goede afstemming tussen school, ouders en hulpverlening.
Competent in reflectie en ontwikkeling (Claasen, Bruïne, Schuman, Siemons, & Velthooven, 2009)	Tijdens deze begeleidingsmomenten werkte ik aan mijn persoonlijke ontwikkeling door in gesprek te gaan met de verschillende betrokken partijen. Door gebruik te maken van onderzochte meetinstrumenten werkte ik aan mijn deskundigheid en kon ik een goed beeld scheppen voor alle partijen. Tijdens de gesprekken met de ouder en begeleider kon ik laten zien dat ik kennis heb opgedaan over de gebruikte methode en theorieën.

Verwijzingen

- Claasen, W., Bruïne, E., Schuman, H., Siemons, H., & Velthooven, B. v. (2009). *Inclusief bekwaam. Generiek competentieprofiel inclusief onderwijs. & Speciaal. Generiek competentieprofiel speciale onderwijszorg.* . Apeldoorn: Garant.
- Dawson, P., & Guare, R. (2010). *Executieve functies bij kinderen en adolescenten, een praktische gids voor diagnostiek en interventie.* Amsterdam: Hogrefe Uitgevers.
- Friedman, N., Miyake, A., Corley, R., Young, S., & DeFries, J. (2006). Not All Executive Functions Are Related To Intelligence . *Psychological Science* , 172-179.
- Huizinga, M., & Smidts, D. (2009). *BRIEF Executieve Functies Gedragsvragenlijst: Handleiding.* Amsterdam: Hogrefe uitgevers.
- Huizinga, M., & Smidts, D. (2011). *Gedrag in uitvoering, over executieve functies bij kinderen en pubers.* Amsterdam: Uitgeverij Nieuwezijds.
- Westland-Rebergen, J. (2013). *Hersenen aan het werk. Een stap dichterbij Passend Onderwijs door het stimuleren van executieve functies.* Opgehaald van Het Kind: <http://hetkind.org/wp-content/uploads/2013/06/rebergen-jenneke-110476-1213-MLI-5-PU-5.pdf>

Feedback werkveld:

Binnen ons team heb jij zeker een bijdrage geleverd aan het uitbreiden van kennis over het belang van de executieve functies bij kinderen. Voor dit specifieke kind heb je in kaart gebracht waar de leerkrachten in hun onderwijsaanbod rekening mee moeten houden en hoe zij dit kind kunnen helpen om een belangrijke volgende stap in de ontwikkeling te maken. De manier waarop je hierover het gesprek voert met ouders en leerkrachten is prettig en respectvol.